

Yngve Carlsson og Thomas Haaland

**FORELDREDELTADELSE I
FLERKULTURELLE IDRETTSLAG
- en kartlegging**

NOTAT
2006:132

Tittel: **Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag**
– en kartlegging

Forfatter: Yngve Carlsson og Thomas Haaland

NIBR-notat: 2006:132

ISSN: 0809-6929
ISBN: 82-7071-636-7

Prosjektnummer: O-2383
Prosjektnavn: Foreldreinnsats i idrettslag

Oppdragsgiver: Kultur og Kirkedepartementet

Prosjektleder: Yngve Carlsson

Referat: Drift av barneidrett i norske idrettslag er avhengig av utstrakt medvirkning fra foreldre. Notatet gjengir resultatene fra en kartlegging av foreldre medvirkning i idrettslag med betydelig innslag av barn med ikke-vestlig bakgrunn.

Sammendrag: Norsk

Dato: September 2006

Antall sider: 96

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Sinsenvn. 47 B, Postboks 44 Blindern
0313 OSLO

Vår hjemmeside: Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 22 37 02
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Org. nr. NO 970205284 MVA

© NIBR 2006

Forord

Dette NIBR-notatet *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag, en kartlegging*, er utarbeidet med tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet. Prosjektets siktemål er å kartlegge foreldredeltakelse i idrettslag med en betydelig andel barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn. Kartleggingsarbeidet er gjennomført i seks idrettslag i Oslo og et i Drammen. I tillegg er det samlet inn erfaringsmateriale fra tre idrettslag med i hovedsak deltakere med etnisk minoritetsbakgrunn.

Prosjektet er gjennomført i et samarbeid mellom forskerne Yngve Carlsson og Thomas Haaland. Yngve Carlsson har vært prosjektleder.

Forfatterne vil takke alle de mange ledere og trenere som har stilt opp og gitt oss verdifulle data og erfaringer. Uten deres velvillighet og interesse hadde dette prosjektet ikke latt seg gjennomføre.

Forfatterne vil også takke Idrettsavdelingen i Kultur- og kirkedepartementet for deres interesse for undersøkelsens tema, og konstruktive diskusjoner gjennom prosjektets gang.

NIBR, september 2006

Hilde Lorentzen

Forskningsjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt	5
Figuroversikt.....	6
Sammendrag	7
1 Innledning	13
1.1 Kort om undersøkelsen og hensikten med den.....	13
1.2 Et velferdssamfunn med en sterk sivil sektor – som forutsetter ulønnet innsats.....	14
1.3 Barn og unge med minoritetsbakgrunn deltar i organisert idrett.....	15
1.3.1 Mindre deltakelse enn norske barn – men i noen idretter og lag vil de være i flertall i noen områder	15
1.3.2 Integrasjon <i>gjennom</i> idretten – som uttrykt mål.....	16
1.3.3 Integrering av barn i idretten forutsetter deltakelse fra foreldrene.....	17
1.3.4 Forståelige barrierer mot foreldredeltakelse.....	18
1.4 Problemstillinger med størst aktualitet i Oslo-området.....	20
1.5 Kartlegging av hva slags innsats?	21
2 Valg av idrettslag og metodisk tilnærming	23
2.1 Seks idrettslag i Groruddalen og ett i Drammen	23
2.1.1 Demografiske trekk ved Groruddalen	23
2.1.2 Fokus på fotball.....	25
2.2 Barne- og ungdomsaktivitet i tre typiske etniske idrettslag	26
2.3 Informasjon om andre forhold.....	27
2.4 En kartlegging gjennom lagledere/trenere som informanter	27
2.4.1 Individet er enheten – uten innsamling eller oppbevaring av identifiserbare personopplysninger	28
2.4.2 Kartlegging av etnisk bakgrunn	28
2.4.3 Kartlegging av foreldredeltakelse gjennom lagleder/trener	29
2.4.4 Andre informantintervjuer for å kartlegge og analysere viktige sider ved foreldredeltakelse og klubbens erfaringer	30
2.5 Anonymisering av idrettsforeningene?	30
3 Inngangsterskelen til deltakelse – betaling av kontingenter og avgifter	32
3.1 Hvor store utgifter?	32
3.1.1 En forsøker å holde en sosial profil.....	33
3.2 Så og si alle betaler.....	34
3.3 Oppfølging av ikke-betalende og evt. eksklusjon fra aktivitet eller forening	35
3.3.1 Eksklusjon eller inklusjon av de som ikke betaler	36
3.4 Kontingenter og avgifter oppsummert	38
4 Foreldrenes oppfølging og dugnadsdeltakelse	40
4.1 Hva slags innsats?	40

4.2	Deltakelse på foreldremøter	41
4.3	Deltakelse som tilskuere på trening og kamper.....	41
4.4	Kjøring til og fra kamper/cup'er	43
4.5	Deltakelse på dugnader	47
4.5.1	Enkle og forståelige dugnadsoppgaver.....	49
4.5.2	Personlig kontakt og enkle beskjeder.....	49
4.5.3	Informasjon på norsk, og forsøk på å gi informasjon på foreldrenes eget språk	50
4.6	Hvorfor er oppfølgingen fra foreldre med minoritetsbakgrunn så lav blant de eldste ungene?.....	51
4.7	Et bilde som gir grunnlag for optimisme.....	52
5	Trenere og lagledere – de tidkrevende oppgavene.....	54
5.1	Hva slags oppgaver:	54
5.2	Trenere og lagledere har norsk etnisk bakgrunn	55
5.2.1	Ledere/trenere med minoritetsbakgrunn – flere forsøk som ikke har fungert godt	56
5.3	Reaksjoner på manglende deltakelse, og forklaringer på dette	56
5.3.1	Frustrasjon, men ikke fiendtlighet.....	57
5.3.2	At foreldre med minoritetsbakgrunn ikke deltar som ledere/trenere, framstilles som forståelig	58
5.4	En ressurssterk norsk befolkning som er skjevt fordelt på boområder.....	59
5.5	Konsekvenser av manglende innsats fra foreldre med minoritetsbakgrunn.....	61
5.5.1	Uten lagledere og trenere stopper produksjonen av idrett og lag legges ned.....	61
5.5.2	Nye lag dannes ikke	62
5.5.3	...eller de dannes av de norske for sine barn.....	62
5.6	Hva har klubbene gjort for å sikre fortsatt produksjon av idrett – når en ikke har ledere eller trenere	63
5.6.1	Betalte trenere?.....	63
6	Når et stort idrettslag forvitrer – en historisk og prosessuell framstilling.....	66
6.1	”Det som skjer på Fjell, kan skje andre steder også” (Thomas Hylland Eriksen, 2006)	67
6.2	En presentasjon av den geografiske og sosiale konteksten.	68
6.2.1	En drabantby med variert småhusbebyggelse rundt.....	68
6.2.2	Prosesser som åpnet for en rask tilflytting av familier med etnisk minoritetsbakgrunn.....	69
6.3	Prosesser i idrettslaget Drafn.....	69
6.3.1	Byklubben som ble bydelsklubb	70
6.3.2	En nesten dramatisk endring i medlemssammensetningen i barne- og ungdomsidretten	71
6.4	Forholdet til nærliggende klubber	72
6.4.1	Skiold – et godt alternativ	73
6.4.2	Strømsgodsets rekrutteringsområde vokser vestfra.....	74
6.5	Et forsøk på å opprettholde barne- og ungdomsidretten gjennom ”Idretten er fargeblind”	75
6.6	Hvorfor kan ikke Skiold ta over idrettsvirksomheten på Fjell?	76
6.7	Konklusjon	77
6.7.1	Tiltak som kan sikre organisert idrettsaktivitet for barn og unge på Fjell.....	78
7	Om etniske idrettslag	80

7.1	Innledning	80
7.2	Etniske fellesskap danner egne idrettslag.....	80
7.2.1	Tamilsk barne- og ungdomsidrettslag	81
7.2.2	Idrettslaget Andes.....	83
7.2.3	Cricket.....	84
7.3	Store ulikheter mellom de tre klubbene	85
8	Oppsummering og konklusjon	89
8.1	Et delvis positivt bilde.....	89
8.1.1	Lettest i områder med variert boligmasse	90
8.2	En situasjon som noen steder er vanskelig og endog kritisk	90
8.3	Tiltak	91
8.3.1	Strukturelle boligmessige tiltak.....	91
8.3.2	Samarbeid mellom idrettsforeninger	92
8.3.3	Å øke tilgangen på oppfølgere, ledere og trenere med minoritets- bakgrunn.....	92
8.3.4	Å minske behovet for foreldreressurser	94
	Litteratur.....	95

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Betalt medlemskontingent og deltakeravgift sist år etter foreldrenes bakgrunn. I prosent.....	34
Tabell 4.1	Prosentandel foreldre (dvs. minst en forelder) som deltok på sist foreldremøte etter barnas alder og etniske bakgrunn	41
Tabell 4.2	Prosentandel av foreldrene som deltar som tilskuere på kamper og trening etter foreldrenes bakgrunn	42
Tabell 4.3	Prosentandel av foreldrene som kjører på kamper og cup'er; kjører aldri/ av og til/mye	45
Tabell 4.4	Prosentandel av foreldrene som deltar på dugnader.....	48
Tabell 5.1	Trener og laglederoppgaver inneværende år etter foreldrenes bakgrunn i 23 lag. Absolutte tall	55

Figuroversikt

Figur 2.1	Andel innbyggere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn bosatt i Oslo og i <u>drabantbyer</u> i Groruddalen. Prosent.....	24

Sammendrag

Yngve Carlsson og Thomas Haaland

Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag

- en kartlegging

NIBR-notat: 2006:132

Det er en uttrykt politisk målsetting at barn og unge med minoritetsbakgrunn skal delta i organisert idrettsaktivitet. Idrettsdeltakelse innbyr til mestring, spenning og fellesskap. Idretten har en egenverdi. I tillegg fremmer idrettsdeltakelse i ung alder fysisk aktivitet i voksen alder. Barn med minoritetsbakgrunn bør derfor integreres *i idretten*. I neste omgang dreier det seg om å bli *integrert i samfunnet gjennom idretten*. Det flerkulturelle samfunnet står overfor en rekke integreringsutfordringer. Ikke minst er det viktig å finne arenaer hvor mennesker kan møte hverandre på lik linje, utvikle gjensidig respekt og toleranse som igjen kan motvirke diskriminerende praksiser, rasisme og konflikter. For barn og unge med minoritetsbakgrunn er det viktig at de får delta i varierte vennenettverk og at de lærer seg et variert repertoar av sosiale og kulturelle koder. Gjennom deltakelse i idrett – som i andre frivillige organisasjoner – utvikles tillit, sosiale ferdigheter og sosialt nettverk. Ved siden av arbeidsliv og skole er kanskje idretten den viktigste møteplassen mellom majoritet og minoritet.

Forskning på deltakelse i idretten fra barn og unge med minoritetsbakgrunn, viser at gutter med slik bakgrunn er nesten like aktive i organisert idrett som gutter med norsk bakgrunn. Jentene er klart mindre aktive. En del forskning i Norge har fokusert på de barrierer som barn og unge med minoritetsbakgrunn står overfor når de skal delta i idrett, og hvordan slike barrierer evt. kan reduseres. Et utgangspunkt for vår undersøkelse er at deltakelse i idretten fra barn og unge med minoritetsbakgrunn ikke bare er avhengig av at en reduserer de barrierer som finnes – både i barnas omgivelser og i idretten selv. Deltakelse i idrett forutsetter først og fremst at ”det blir produsert idrett”.

Et kjennetegn ved de frivillige organisasjoner i Norge generelt og idretten spesielt, er at de bygger på en forutsetning om at ”skal du nyte, må du yte”. Produksjon av godet – trening og konkurranser – er avhengig av at deltakerne betaler medlems- og aktivitetskontingent, at foreldre eller andre familiemedlemmer deltar som oppfølgere og i sporadisk dugnadsaktivitet, og at noen tar på seg de tidkrevende vervene som ledere i hovedforening, som ledere og trenere for aldersbestemte lag eller for bestemte aktiviteter. Absolutt størstedelen av den innsats som utløses for å produsere barne- og ungdomsidrett i Norge, er frivillig og ulønnet arbeid utført av foreldrene. Spissformulert: ”Uten foreldreinnsats, stopper idretten”.

Gjennom en evaluering undertegnede utførte av Idrettens storbyprogram i 2004, fikk vi mange beretninger om at foreldre med minoritetsbakgrunn i beskjeden grad deltar med foreldreinnsats. I idrettslag med en liten prosent med minoritetsbakgrunn, var manglende

innsats fra foreldre med slik bakgrunn ikke noe stort problem. De klarte fint å absorbere noen få barn og unge med liten foreldreinnsats. Men hva skjer i de lokalsamfunn hvor barn og unge med etniske minoritetsbakgrunn er i ferd med å bli majoritet. Klarer foreldrene deres å frambringe nok innsats, eller baserer produksjonen av idrett seg på innsatsen fra en stadig mindre andel foreldre med norsk bakgrunn? Har idrettslagene nok bærekraft, eller kan de være i ferd med å rakne på grunn av manglende innsats? Hvor mange betaler medlemskontingent og aktivitetsavgift? Hvor mange deltar som oppfølgere – som tilskuere og oppmuntre for barna, som kjørere til konkurranser/kamper og som deltakere i dugnader? Hvor mange deltar i de tidkrevende verv som lagledere, trenere og foreldrekontakter?

Er det evt. gjort gode grep og tiltak for å øke foreldreinnsatsen?

En undersøkelse i seks idrettsforeninger i Groruddalen og en i Drammen

Kartleggingen av foreldreinnsats i idretten er gjennomført i seks tilfeldig utvalgte idrettsforeninger i Groruddalen og en i Drammen. Groruddalen er valgt fordi andelen barn og unge med minoritetsbakgrunn stadig øker og er nå oppe i ca. 50 prosent.

I de seks idrettsforeningene i Groruddalen har vi kartlagt deltakelsen fra foreldre til 332 barn og unge i alderen 7-15/16 år – fordelt på 19 enkeltstående lag. I tillegg har vi samlet inn informasjon om deltakelse på leder/trenernivået, samt mer kvalitative erfaringer, i fire lag til. Av de til sammen 23 lagene, er 21 fotballag og to håndballag. Dvs. at vi fortrinnsvis har samlet inn data fra en idrett (fotball) som er attraktiv for gutter med minoritetsbakgrunn. De problemstillinger som vi er opptatt av, er lite aktuelle på jentesiden siden relativt få jenter med minoritetsbakgrunn driver idrett. Andelen barn og unge med minoritetsbakgrunn i de 23 aldersbestemte lagene er 50 prosent. Minoritetsandelen i de enkelte lag varierer fra 10 til 94 prosent.

Opplysninger om foreldredeltakelsen er samlet inn gjennom intervju med lagleder (eller trener) i det enkelte aldersbestemte lag. De har frambrakt opplysninger om hvem som betaler kontingenter, som følges opp gjennom deltakelse på foreldremøter, som tilskuere, kjøring på kamper/konkurranser og som dugnadsdeltakere. Utover dette er de også brukt som informanter for å få fram erfaringer fra tiltak som er anvendt for å fremme deltakelse fra foreldre med minoritetsbakgrunn. I hver av de seks idrettsforeningene har vi også intervjuet en lagleder i hovedforeningen (daglig leder, fotballformann og lignende) for å få fram lignende erfaringer fra hele foreningen, samt annen informasjon som kan være viktig for å forstå situasjonen i idrettsforeningen.

I Drammen skulle vi kartlegge foreldreinnsatsen i idrettslaget Drafn. Det viste seg at barne- og ungdomsidrett så å si hadde opphørt, slik at det ikke var noe foreldredeltakelse å studere. I stedet har vi derfor forsøkt å beskrive og forstå de prosesser som har fått en stor og ærerik idrettsforening på kort tid til å forvitte i møte med en økende flerkulturell medlemsmasse.

Utover dette har vi også samlet inn noen erfaringer fra tre ”etniske idrettslag” – som består av medlemmer med samme- eller relativt lik etnisk bakgrunn. Hvordan driver de sin virksomhet, og hvordan får de til foreldredeltakelse? Er slike mer monoetniske idrettslag et alternativ til den ”norske” idretten?

Betaling av medlems- og aktivitetskontingent

Den formelle terskelen for å delta i idrettsaktivitet er betalt medlemskontingent til hovedforeningen og en aktivitetskontingent/deltakeravgift til det laget (eller aktivitet) en deltar på. Mesteparten av lagenes økonomiske utlegg dekkes gjennom deltakeravgiften, noe som igjen har redusert behovet for inntektsbringende dugnader. De samlede

kontingenter varierer fra 300 til 1600 kroner pr. år. Det er billigst for 7 åringene og dyrest for 15/16-åringene. Informantene rapporterer at lagene prøver å holde lave kontingenter for ikke å ekskludere noen.

Så å si alle deltakere med norsk etnisk bakgrunn betaler kontingentene. Hele 9 av 10 med minoritetsbakgrunn betaler også, og trolig er bildet enda mer positivt siden en del av de som ikke betaler er i ferd med å slutte. Ledere i idrettsforeningene melder at de har blitt flinkere til å følge opp dem som ikke betaler, og etter en purrerunde betaler de fleste. De langt fleste av de intervjuede lagledere/trenere oppgir da også at manglende betaling ikke er noe stort problem. Det er ikke der de store problemene ligger.

Flere av informantene peker allikevel på et stort informasjonsbehov. Mange av foreldre med minoritetsbakgrunn vet ikke hva kontingentene går til. Noen tror åpenbart at kontingentene går til å lønne trenere og ledere. En del foreldre forstår ikke hvordan norsk idrett er organisert og hvordan den drives. Dette skaper mye irritasjon på begge sider.

Den høye prosenten deltakere med minoritetsbakgrunn som faktisk betaler kontingent og deltakeravgift, kan *ikke* tolkes dit hen at dårlig økonomi blant innvandrere og flyktninger ikke er til hinder for deltakelse i idretten. Gjennom denne undersøkelsen vet vi ikke noe om situasjonen til de som aldri har meldt seg inn i et idrettslag, eller de som har uteblitt etter noen treninger når de har fått med seg en bankgiro med hjem.

Foreldrenes oppfølging og dugnadsdeltakelse

For å produsere organisert barne- og ungdomsidrett forutsettes det at det er noen som kjører til og fra kamper og cup'er. For ungene kan det ha stor betydning at foreldre og familiemedlemmer er med og oppmuntrer på treninger og kamper. For trenere og lagledere er det viktig at andre foreldre stiller opp og kan "steppe inn" hvis en selv blir syk eller ikke har anledning til å møte. De enkelte idrettsforeninger har dessuten en del oppgaver som krever frivillig og ulønnet innsats. Eksempler på dette er en årlig fotballcup, bemanning i idrettshall, kioskvakt eller deltakelse i vedlikehold på klubbhus eller anlegg. Denne type *dugnader* har lange tradisjoner i norsk idrett.

Kartleggingen viser at et *klart flertall* av barn og unge med norsk bakgrunn har en eller to foreldre som stiller opp på foreldremøter, som tilskuere, som kjørere og på dugnader. Deltakelsen fra foreldre med minoritetsbakgrunn er større enn vi forventet på de to yngste alderstrinnene. Omtrent halvparten deltar "mye" som tilskuere, som kjørere og på dugnader. Særlig i de yngste årsklassene er det mange nok foreldre med minoritetsbakgrunn som deltar, slik at det ikke skapes et inntrykk blant de norske foreldrene at "vi" deltar, men ikke "de". Innvandrerforeldre er synlige langs sidelinja. Spesielt rapporteres det at når foreldre med minoritetsbakgrunn gjennom personlige henvendelser får seg tildelt klart avgrensede og lett forståelige dugnadsoppgaver, gjør de en stor og synlig innsats.

Derimot er oppfølgings- og dugnadsinnsatsen svært beskjeden på de eldste alderstrinnene (12 og 15/16 år) Når kjørebehovet øker på grunn av lengre avstander til motstanderlagene, er det nesten ingen foreldre med minoritetsbakgrunn som stiller opp. I lag med *et klart flertall* av deltakere med minoritetsbakgrunn, er den lave andelen foreldre som kjører en kritisk faktor. Sett fra lagledere og treneres side, og fra de norske foreldrene som stiller opp, er dette kanskje det som skaper størst irritasjon. Den som har måttet kjørt dobbelt opp før og etter en kamp, kan levende gjenfortelle denne irritasjonen.

Trenere og lagledere – de tidkrevende oppgavene

Den mest kritiske ressursen for å opprettholde aktiviteten i et aldersbestemt lag over tid, er at noen tar på seg tidkrevende lagleder og treneroppgaver. Kartleggingen i de 23 lagene

viser at av de 32 personene som hadde tatt på seg de mest tidkrevende oppgavene som lagleder og trener (som i mange tilfeller var én og samme person), var det bare én som hadde minoritetsbakgrunn. Av de 30 som hadde noe mindre krevende oppgaver som assisterende trener eller foreldrekontakt, hadde fire minoritetsbakgrunn. Selv i lag med 70-80 prosent med minoritetsbakgrunn, var det foreldrene til de få norske som sto for denne innsatsen.

De lagledere og trenere som vi har intervjuet, er trolig blant de i idretts-Norge som har de mest krevende ulønnede leder/treneroppgaver. De er mer alene om oppgavene enn det som er vanlig. De må bruke mer krefter på å mobilisere foreldreinnsats i støtteapparatet, formidle kunnskap og beskjeder. At det fortsatt produseres idrettsaktiviteter for barn og unge i Groruddalen, skyldes noen svært engasjerte og dedikerte norske foreldre som et godt stykke på vei oppveier manglende innsats fra foreldre med minoritetsbakgrunn. Det er ikke bare interessen for idretten som driver dem, men også et ønske om å bidra til gode oppvekstvilkår i et område med mange utfordringer, samt skape gode relasjoner mellom barn og unge med ulik kulturbakgrunn. Her er det mange "hverdagshelter".

En sentral erfaring er at når andelen barn og unge med minoritetsbakgrunn i et område nærmer seg 2/3, blir ikke nye lag eller aktiviteter etablert fordi ingen tar et leder/treneransvar. Det finnes også mange eksempler på at lag i aldersbestemte klasser i slike områder har blitt lagt ned fordi den ene eller to med norsk bakgrunn som hadde tatt ansvar gikk lei. Dessuten hadde flere av idrettsforeningene erfart at enkelte med minoritetsbakgrunn som faktisk hadde tatt på seg enten laglederverv, eller endog verv i fotballstyre eller i hovedforeningen, hadde trukket seg etter kort tid, eller ikke fungert i funksjonen. Oppgavene hadde blitt mye mer kompliserte enn de først hadde trodd.

At foreldre med minoritetsbakgrunn ikke tar lagleder eller trenerverv skaper en del frustrasjon, men allikevel lite irritasjon hos de norske som har tatt de tunge oppgavene. De har forståelse for at dette blir for komplisert og vanskelig for de som ikke er kjent med hvordan norsk organisasjonsliv fungerer, som selv ikke har egen erfaring i den konkrete idretten, og særlig for de mange som snakker dårlig norsk.

"Det som skjer på Fjell kan skje andre steder også" (Hylland Eriksen 2006)

Situasjonen mange steder i Groruddalen er i ferd med å nå et "tippepunkt" for når nye lag og idrettsaktiviteter ikke kan bli etablert. Dette gjelder spesielt i områdene med mye blokkbebyggelse, og lite småhusbebyggelse med ressurssterke norske beboere. Situasjonen er i ferd med å ligne på Fjell i Drammen hvor det organiserte idrettstilbudet for barn og unge med minoritetsbakgrunn er i ferd med å bli helt borte. Problemet for idrettslaget Drafn, en gang Drammens største og mest ærerike idrettslag, var ikke bare at foreningen på kort tid fikk så mange barn og unge med minoritetsbakgrunn med lite foreldreinnsats. Problemet var like mye at de ressurssterke norske barna (og deres foreldre) valgte naboklubben Skiold og i noen grad Strømsgodset. Et sannsynlig scenario i Groruddaklen er at enkelte idrettsforeninger vil kunne forvitte på samme måte. Resultatet kan bli at mange norske foreldre vil klare å finne løsninger for sine barn, mens barn med minoritetsbakgrunn kan bli uten et organisert idrettstilbud. Dette vil være uheldig ut ifra perspektivet "idrettens egenverdi". Samtidig vil det være uheldig at en mister en viktig arena for å skape gode relasjoner, respekt og tillit på tvers av kulturer.

Etniske idrettslag og idrett for barn.

Vi har sett at minoritetsgrupper har etablert egne idrettslag. Vi har intervjuet representanter fra tre slike foreninger.

Bare en av disse foreningene har barneidrett som primært virksomhetsområde. Til gjengjeld driver denne klubben bare idrett for barn, og det er bare barn med samme etniske bakgrunn som kan tegne medlemskap i klubben. Barna deltar i interne konkurranser med barn fra samme klubb, eller andre klubber med barn fra samme etniske gruppe. De av barna som viser interesse for idrett oppfordres til (også) å melde seg inn i vanlig norsk idrettsklubb. Om lag halvparten av barna i alderen 7 til 16 år har slikt dobbeltmedlemskap. Klubben ser på seg selv som brobygger til norske idrettsforeninger.

I de to andre foreningene har barneidrett en nokså perifer plass. Foreningene organiserer idrett for voksne. Barna er med som "vedheng" i noe som kan minne om en gjesterolle. I de ene klubben trekkes barna med for å få en introduksjon til en idrett med stor utbredelse i hjemlandet, men uten noen tradisjon her i landet. Barna får noen grad av veiledning i idretten fra voksne utøvere. I den andre klubben trekkes barna inn ved markering av festivaler og feiring av nasjonale festdager. Ved disse anledningene arrangeres det idrettskonkurranser der barna deltar. En gang i året arrangerer klubben også fotballskole for barn.

Disse klubbene har altså helt minimale tilbud til barn.

Hva kan en gjøre for å unngå at idretten ikke forvitrer i områder som Groruddalen?

De viktigste tiltakene for å opprettholde idrettslag som sivile strukturer i flerkulturelle områder vil være et omfattende sett av sosiale, miljømessige og boligpolitiske tiltak for å motvirke at norske beboere flytter ut, og å sørge for at flere etniske norske flytter inn. Dette er tiltak som selvsagt ikke bare er viktige for å opprettholde sivile strukturer og møteplasser mellom majoritets- og minoritetsbefolkning, men også ut i fra mange andre hensyn. Fokuset på utviklingen av Groruddalen er nå så stort at vi i denne undersøkelsen, ikke trenger å utdype denne type forslag.

En kortsiktig løsning på de problemer vi har skissert i denne undersøkelsen, kunne være å bruke offentlige midler til å lønne ledere og trenere innen barne- og ungdomsidrett i flerkulturelle områder hvor etnisk norske er i ferd med å bli i mindretall. Vi er imidlertid skeptiske til en slik løsning. Da gjør en idrettsforeninger om til noe som vil ligne en offentlig fritidsklubb. Farene er at en vil skape en presedens, og bidra til å undergrave norsk idrettsbevegelse som en ulønnet og sivil organisasjon på sikt. Derved vil idretten også miste mange av sine positive funksjoner når det gjelder å inkludere innvandrere og flyktninger i det norske samfunnet. Vi mener at i stedet for å bruke offentlige midler direkte inn i produksjon av barne- og ungdomsidrett, bør en bruke offentlige midler til å støtte opp under foreldreinnsatsen. Her er det fortsatt mye ugjort.

Det bør lages nytt informasjonsmateriale på de største fremmedspråkene om hvordan norsk idrett er bygget opp og drives. Utarbeidelse av slik informasjon i både trykt og nettbasert form må være en jobb for enten idrettskrets eller idrettsforbund, og ikke den enkelte idrettsforening. Vi finner det ikke riktig at idrettsledere som har så mange andre oppgaver, også skal måtte utarbeide og få slikt materiale oversatt.

Flere av informantene har pekt på at de har gode erfaringer med personlig formidlet informasjon til foreldre med minoritetsbakgrunn. Et av idrettslagene hadde en "brobygger" med minoritetsbakgrunn som var lønnet på timebasis for å informere og motivere andre foreldre med minoritetsbakgrunn. Å anvende storbymidler/tippemidler til å lønne noen personer på timebasis fra de største etniske gruppene i det enkelte idrettslags nedslagsfelt, som kan formidle relevant kunnskap om hvordan idretten er organisert og drives på foreldrenes eget språk, og som også kan hjelpe til å legge til rette for at

foreldrene kan utføre enkle trener- og laglederoppgaver, vil være å foretrekke framfor å gå tungt inn for å lønne ledere og trenere.

På den annen side må en også være realistisk og innse at det kan ta lang før en får fram minoritetsforeldre med trenerkompetanse – særlig gjelder dette de noe mer krevende treneroppgavene for barn eldre enn 12-13 år. Derimot bør det være mulig gjennom en viss økonomisk kompensasjon å motivere eldre ungdommer eller unge voksne fra juniorlag eller a-lag, til å ta på seg treneroppgave for aldersbestemte lag. Dette vil ikke bryte nevneverdig med det som skjer i en del idrettslag allerede i dag. Dette må skje samtidig med at en systematisk forsøker å informere og motivere til større foreldreinnsats.

1 Innledning

1.1 Kort om undersøkelsen og hensikten med den

Dette NIBR-notatet presenterer en kartlegging av foreldredeltakelse i idrettslag med en stor andel barn med minoritetsbakgrunn. Begrunnelsen for å gjennomføre en slik undersøkelse er at en tidligere evaluering vi gjorde av det såkalte Idrettens storbyprogram (Carlsson og Haaland 2004), viste at idrettslag med en stor andel barn med minoritetsbakgrunn slet tungt med å mobilisere den nødvendige foreldredeltakelsen. Enkelte idrettslag sto i fare for enten å redusere tilbudet eller bryte sammen slik at barn og unge i enkelte områder risikerte å bli uten et tilbud i organisert idrett.

Dette er uheldig siden mange barn og unge har stor glede av å drive organisert idrett sammen med andre barn. Idretten har en viktig egenverdi. I tillegg innebærer deltakelse i idrett i ung alder en større sjanse for fysisk aktivitet i voksen alder. Deltakelse i barneidrett løfter deltakerne over en aktivitetsterskel som for mange har varig verdi i form av både trivsel og bedre helse. Dessuten utgjør idretten en helt sentral integreringsarena hvor barn med ulik etnisk bakgrunn kan møtes på likefot, og hvor gjensidig toleranse og respekt kan utvikles. Idretten er en viktig arena for utvikling av sosial kapital – hvor normer og holdninger dannes og hvor nettverk utvikles. Hvis tradisjonelle sivile strukturer i typiske flerkulturelle områder forvitrer, vil dette kunne ha negativ betydning for barn med både etnisk majoritets- og minoritetsbakgrunn i disse områdene.

Det foreligger ikke noen mer nøyaktig dokumentasjon om omfanget av foreldredeltakelsen i typisk flerkulturelle områder, kun beretninger fra idrettsledere og vanlige foreldre om at situasjonen ikke er tilfredsstillende. Nasjonale og lokale media har flere ganger satt søkelyset på dette.

Men *hvor* begrenset er foreldredeltakelsen? Hva slags innsats er det som evt. utløses og ikke utløses? Hvordan er situasjonen når det gjelder hhv. kontingentbetaling, kjøring, dugnadsdeltakelse og det å få utført lagledelses- og treneroppgaver? Hvem er det som bidrar? Er det slik som enkelte medieoppslag har vist, og som også antydes i vår gjennomgang av Idrettens storbyprogram med et sitat fra en idrettsleder i Drammen: *"idretten er fargeblind, men dugnaden er hvit"*?

Eller er kanskje innsatsen mer jevnt fordelt?

Hvis produksjonen av lokal organisert idrettslig aktivitet i stor grad er avhengig av innsats fra foreldre med norsk etnisk bakgrunn: hvor går "skjæringspunktet" for hvor stor andel minoritetsungdom et idrettslag kan absorbere før det sliter så mye at idrettsaktivitet ikke lenger blir produsert? Er det mulig å tallfeste et slikt skjæringspunkt til for eksempel 40 - 50 prosent barn med minoritetsbakgrunn, eller ligger det terskelen enda høyere?

For å belyse disse spørsmålene har vi forsøkt å finne idrettslag med ulik andel deltakere med minoritetsbakgrunn i barne- og ungdomsidrett, fra ca. 30-40 prosent og opp til 70-90 prosent av utøverne. Kartleggingen er gjennomført vår og sommer 2006 i seks idrettsforeninger i Oslo og en i Drammen.

Hovedhensikten med denne undersøkelsen er med andre ord å kartlegge situasjonen. Selv om det ikke har vært den primære hensikten, har vi også forsøkt å få fram erfaringsbasert kunnskap om tiltak og grep som har vært gjort som har økt foreldredeltakelsen i typisk flerkulturelle lag. Avslutningsvis i rapporten ønsker vi å fremme enkelte forslag til både idretten selv, bydeler og kommuner med en stor innvandringsbefolkning og til statlige myndigheter med ansvar for idretten, som kan bidra til at viktige sivile strukturer i flerkulturelle områder ikke bryter sammen.

1.2 Et velferdssamfunn med en sterk sivil sektor – som forutsetter ulønnet innsats

Det norske *velferdssamfunnet* består av tre komponenter. Den ene er en *offentlig sektor* med et velutviklet tjenestetilbud. Innbyggerne møter dette velferdsapparatet hovedsakelig som brukere, pasienter eller klienter i forhold til bestemte tjenester eller ytelser, og en møter det som borger når man bruker sine demokratiske rettigheter gjennom politisk deltakelse. Det andre er et *marked* hvor det produseres varer og tjenester. Det tredje er et *sivilsamfunn* med et omfattende sett frivillige organisasjoner som også produserer goder (Klaudi-Klausen og Selle 1995). Noen organisasjoner produserer goder for andre enn medlemmene, slik de humanitære organisasjonene gjør. De fleste organisasjonene produserer goder som skal komme *medlemmene* direkte til gode. Det primære målet for en betydelig andel av de frivillige organisasjonene er å skape *aktiviteter* for medlemmene – enten kultur, hobby, eller idrettsaktiviteter.

Det som skiller de frivillige organisasjonene fra offentlig virke, er en nær kobling mellom det å nyte organisasjonens produkt (en bestemt aktivitet) og det å yte til forming av dette produktet. Normen er: "For å nyte – må du yte". Organisasjonens gode, enten det er samspill i et musikkorps, friluftaktiviteter i speider'n, eller det er organisert fotballspill, har vanligvis vært et *klubb-gode*. For å nyte godet må du være medlem i klubben/foreningen, og gjennom et slikt medlemskap påtar du deg bestemte forpliktelser. Gjennom å avgrense godet til medlemmene i klubben, kan en forhindre gratispassasjerer som nyter godet uten å yte. Hvis for mange går inn i rollen som gratispassasjer og nyter godet uten å yte, risikerer produksjonen av godet å rakne. En "rakne-logikk" starter når stadig flere stiller spørsmålet: "Hvorfor skal jeg yte, når så få andre gjør det, og hvor disse andre likevel kan nyte fruktene av min innsats"? Hvis stadig flere medlemmer tar konsekvensene av den erkjennelse som ligger bak et slikt spørsmål, og enten trekker sin innsats tilbake eller melder seg ut av klubben, risikerer klubben å miste sin *sosiale bærekraft*. Det er dette som ofte skjer med velforeninger, som er en type organisasjon som er spesielt utsatt for en slik rakneprosess. De dør hen fordi de få ikke vil produsere goder for alle de som kan nyte godet uten å yte (Carlsson 1992, Haveraaen 1993). Dermed opphører ikke bare foreningen som "aktivitetsprodusent", men den slutter også å produsere de positive sekundære effektene som frivillige organisasjoner er kjent for (eks. fellesskap, god fysisk og psykisk helse, opplæring i demokrati etc.).

Det som skiller frivillige organisasjoner fra foretak på markedet er at den ytelsen som forutsettes fra medlemmene i begrenset grad består av penger. Penger i form av kontingenter utgjør kun en begrenset del av de ressurser som er nødvendig for å

frembringe godet. Mesteparten av innsatsen, også i idretten, består av frivillig og ulønnet arbeid (Seippel 2006). Denne innsatsen er i stor grad regulert gjennom uformelle regler. De normer som regulerer slik deltakelse er ikke alltid tydelig formulert, men formidles ofte på utydelige og indirekte måter. Mennesker som ikke har vokst opp i Norge, og som kanskje har vansker med å forstå alle nyansene i vårt språk, kan ha vanskelig for å forstå slike uformelle regler.

Hva skjer med idrettslag i områder med en stor innvandrer/flyktningbefolkning hvor barn med ikke-vestlig bakgrunn i økende grad deltar som utøvere? Mobiliseres det tilstrekkelig foreldreinnsats fra disse gruppene, eller opererer barna deres enten som gratispassasjerer eller ”underyttere” og derved legger et ekstra press på de foreldre som allerede yter?

Hvilke konsekvenser har i så fall manglende ytelse fra minoritetsforeldrene i produksjonen av godet ”idrett”? Bidrar det til et mer aktivt mobiliseringsarbeid fra idrettslagenes side, og hvordan lykkes de eventuelt med det? Bidrar det til at idrettslag gradvis rakner gjennom at etablerte aktiviteter eller aldersbestemte lag må legges ned? Eller rakner det ved at det ikke etableres nye lag eller aktiviteter for nye barnekull som vokser opp? Bidrar evt. manglende foreldredeltakelse til at idrettslagene skjerper kravene til foreldreinnsats gjennom en utelukkelsesstrategi overfor de barn og unge som ikke kan stille med nok ressurser? Blir de stengt ute gjennom skjerpede krav enten til foreldreinnsats eller økte medlems- og deltakeravgifter? Kan idrettslaget skyves i retning av markedet – i betydningen at deltakerne (dvs. deres foreldre) i langt større grad må betale for deltakelsen i form av penger, og hvor lønnede trenere og ledere gjør det arbeidet som tidligere har vært gjennomført på ulønnet basis av foreldrene? Det er vel dokumenter at innvandrere og flyktninger til Norge gjennomgående har lavere inntekter enn majoritetsbefolkningen, slik at en høynet økonomisk inngangsbillett lett vil kunne holde barn og unge med minoritetsbakgrunn ute av organisert idrett. Kan idrettslag overleve ved å gjøre idrett til et eksklusivt gode for de som evner å betale en høy økonomisk inngangsbillett?

1.3 Barn og unge med minoritetsbakgrunn deltar i organisert idrett

1.3.1 Mindre deltakelse enn norske barn – men i noen idretter og lag vil de være i flertall i noen områder

Spørsmål av den typen som er nevnt ovenfor er særdeles relevante fordi en betydelig andel barn og unge med minoritetsbakgrunn faktisk deltar i medlemsbasert aktivitet, Idretten er den absolutt viktigste arenaen for medlemsbasert aktivitet for barn og unge med minoritetsbakgrunn – slik den også er for de med majoritetsbakgrunn.

Krange og Strandbu (2004) viser med tall fra undersøkelsen Ung i Norge (13-19 åringer) som ble gjennomført i 2002 at det blant gutter med norsk og ikke-vestlig bakgrunn er små forskjeller i prosentandelen med medlemskap i idretten. 45 prosent av gutter med norsk bakgrunn er medlem, mot 38 prosent med ikke-vestlig bakgrunn. Blant jentene er forskjellene langt større. 37 prosent av jenter med norsk bakgrunn er medlem i et idrettslag mot kun 11 prosent fra ikke vestlige land. Krange og Strandbus undersøkelse er gjennomført i ungdomsalder – etter at frafellet fra idretten har trått inn. En må derfor forvente at prosentsatsene er langt høyere i barnealder. En fersk undersøkelse av Bjerke, Berg, Haaland og Krange (2006) om bruk av uteområder, om fritidsvaner og tilknytning til ulike organisasjoner blant nær 700 skolebarn i alderen 11-14 år i nettopp Groruddalen,

viser at av alle former for frivillige organisasjoner var *idrettslag* den som uten sammenlikning fanget opp flest barn. Mer enn 70 prosent av 11 og 14-årige gutter og jenter var medlem av idrettslag. Tilknytning til idrettslag forekom hyppigere blant barn med norsk bakgrunn (begge foreldre født i Norge) enn blant barn med utenlandsk bakgrunn (begge foreldre født i annet land enn Norge). Disse forskjellene skyldes i det vesentlige at *jenter* med innvandrerbakgrunn har relativt lav oppslutning om idrettslag. Også i denne aldersgruppen var det mindre forskjeller mellom gutter med norsk og ikke-vestlig bakgrunn. Andelen gutter og jenter med norsk eller utenlandsk bakgrunn som var med i idrettslag var som følger:

	Begge foreldre født i Norge	Begge foreldre født i utlandet
Gutter	79 prosent	74 prosent
Jenter	81 prosent	51 prosent

Selv om deltakelsesprosenten fortsatt er lavere for barn og unge med minoritetsbakgrunn, kan deres deltakelse i geografiske områder hvor barn og unge med minoritetsbefolkningen utgjør majoritet¹, innebære at de blir i flertall i den organiserte idretten, hvertfall i idrettsgrener som appellerer til dem. Dette gjelder i første rekke fotball. Det vil neppe skje i ski, ishockey og orientering. Samtidig skjer det en demografisk utvikling i enkelte lokalsamfunn hvor forholdet mellom majoritetsbefolkning og minoritetsbefolkning forrykkes ytterligere. I for eksempel de tre bydelene Grorud, Alna og Stovner i Groruddalen har i dag omlag halvparten av barn i skolealder etnisk minoritetsbakgrunn – og denne andelen har økt kraftig de siste år, og det er lite som tyder på at økningen vil stanse opp. Spørsmålet er om de lokale sivile strukturer vil være i stand til å gi et slikt tilbud til en stadig økende andel minoritetsbefolkning, og hva skal evt. være forutsetningene for det?

1.3.2 Integrasjon gjennom idretten – som uttrykt mål

Det er et uttrykt politisk mål å få flere barn og unge med minoritetsbakgrunn inn i frivillige foreninger, både fordi deltakelsen har en egenverdi og fordi slik deltakelse er et viktig middel for å nå mål på andre samfunnsområder. Stortingsmelding nr. 49 (2003-2004) om *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse* har som uttalt mål (jf. s. 37) at barn med minoritetsbakgrunn som vokser opp i Norge skal delta på lik linje med andre i det *sivile* og politiske liv. Det er et mål at deres foreldre legger forholdene til rette for deres samfunnsdeltakelse. I Kultur- og kirkedepartementets tilskuddsordning "Aktivitetsutvikling og sosial integrasjon i idrettslag" (tidligere "Idrettens Storby-program") er det en uttalt målsetting å få flere barn og unge med minoritetsbakgrunn, og særlig jentene, med i idrettslagsaktivitet.

Deltakelse i idretten dreier seg om to former for integrasjon - i første omgang om integrasjon *i idretten*. I neste omgang dreier det seg om en integrering *i samfunnet via idretten*. Norge er i ferd med å bli et flerkulturelt samfunn, og står overfor en rekke integreringsutfordringer. Ikke minst er det viktig å finne arenaer hvor mennesker kan møte hverandre på lik linje, utvikle gjensidig respekt og toleranse som igjen kan motvirke rasisme, konflikter og diskriminerende praksiser. Ved siden av skole og arbeidsplass, er idretten kanskje den viktigste møteplassen. Dette fordi forskjeller i etnisitet og religion trolig spiller mindre rolle i idretten enn på mange andre arenaer. Forskjellene blir

¹ Dette gjelder i flere skolekretser i Oslo øst og syd og en skolekrets i Drammen, hvor de utgjør 50-100 prosent av befolkningen under 16 år.

underordnet selve idrettsaktiviteten og det kameratskapet som spinnes rundt aktivitetene. I tillegg krever mange idrettsaktiviteter lite språklig kompetanse, i motsetning til for eksempel deltakelse i politiske organisasjoner eller miljøorganisasjoner. Idretten passer derfor også til barn og unge med flyktningbakgrunn som på grunn av kort botid ikke har fått utviklet et godt språk. Lidén (2005) understreker betydningen av at barn med minoritetsbakgrunn får delta aktivt i vennenettverk og fritidsaktiviteter på tvers av sosial og etnisk bakgrunn. På denne måten lærer de seg et variert repertoar av sosiale og kulturelle koder. De blir flerkyndige. De som ikke får delta i varierte aktiviteter og sosiale sammenhenger får ikke tilegnet seg nok hverdagskunnskap. Det samme poenget uttrykkes av mange samfunnsvitere gjennom begrepet *sosial kapital*. Gjennom deltakelse i frivillige organisasjoner utvikles normer, holdninger og ferdigheter som er viktig for at mennesker kan opparbeide gjensidig tillit til hverandre og omgås hverandre på en konfliktfri måte (Lorentzen 2004, Norges Forskningsråd 2005). Her utvikles nettverk (i betydningen ”bruer”) som kan være en viktig individuell resurs for å bli integrert i bolig- og arbeidsmarked.

Som forfattere av dette notatet er vi begge av den oppfatning at idretten kan spille en sentral rolle i å integrere barn og unge med minoritetsbakgrunn inn i det norske samfunnet, og at idretten spiller en nøkkelrolle i utvikling av sosial kapital på både individ- og samfunnsnivå. Å utvikle Norge til et flerkulturelt samfunn uten rasisme, konflikter, diskriminering, og uten at det dannes en etnisk underklasse (med de sosiale problemer som vanligvis kjennetegner en slik underklasse), er kanskje den viktigste og vanskeligste utfordring som dette samfunnet står overfor. Ut i fra et *folkehelseperspektiv* er det viktig å sosialisere til fysisk aktivitet. Det at man har vært medlem og deltatt i et idrettslag, har en positiv effekt på det fysiske aktivitetsnivået også etter at man har sluttet. Man sosialiseres til fysisk aktivitet gjennom deltakelse i idretten (Seippel 2005:31). Fedme, diabetes og relaterte sykdommer er i ferd med å bli et alvorlig folkehelseproblem både for de som rammes og for samfunnet. Spesielt barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn som vokser opp i kulturer uten tradisjoner på å drive trening og fysisk aktivitet, fordi det verken har vært nødvendig eller mulig, kan bli særlig sårbare for denne type sykdommer når de blir voksne.

På den annen side mener vi at en ikke må glemme at idretten har en viktig egenverdi. Idrettsaktivitet innebærer gleden av å mestre egen kropp, utvikle ferdigheter og oppleve spenning i forbindelse med konkurranser. Nært forbundet til dette er det sosiale fellesskap som etableres rundt de fleste idrettsaktiviteter. Dette NIBR-notatet fokuserer derfor på integrasjon *i idretten*. Dette er et mål i seg selv, men er også en forutsetning – og et middel – for å nå andre samfunnsmessige mål.

1.3.3 Integrering av barn i idretten forutsetter deltakelse fra foreldrene

Det foreligger allerede en god del norske og europeiske studier som har satt fokus på integrering av innvandrere i idrettslig aktivitet. Spesielt har det vært fokusert på barrierer og utestengningsmekanismer i majoritetsbefolkningen av typen rasisme og diskriminering og manglende vilje eller evne til å tilpasse de idrettslige aktiviteter til de verdier og interesser som deltakere med minoritetsbakgrunn måtte ha (Walseth og Fasting 2004). Et eksempel på en praksis som kan virke utestengende, er idrettsdeltakere, ledere og foreldres liberale praksis når det gjelder alkohol. Men det er også fokusert på barrierer i minoritetsbefolkningen – hvordan idrettsdeltakelse støter an mot religiøse påbud og viktige tradisjoner som vanskelig lar seg forene med deltakelse i idretten slik den er organisert og drives i Norge. Selv om idretten ikke alltid er kjønnsblandet på utøversiden,

har de fleste idretter trenere, dommere og tilskuere som også representerer det motsatte kjønn av utøverne. Å delta i en slik kjønnsblandet setting kan være problematisk for innvandrere med religiøse og kulturelle sperrer mot at kvinner deltar i aktiviteter hvor fremmede menn er til stede. Idrett er også kroppslig utfoldelse, og den kan komme i konflikt med regler om at bestemte deler av kroppen skal være skjult av klær. Spesielt jenter og kvinner med muslimsk bakgrunn, står overfor en rekke barrierer når det gjelder idrettslig deltakelse (jf. Walslet og Fasting 2004). Dessuten er idretten tidkrevende og kan komme i konflikt med familieforpliktelser både i forhold til daglige gjøremål i hjemmet og sosialt samvær innen familien.

Den type forskning som det er referert til ovenfor har fokus på utøverne. Hva er det som kan forklare at de deltar eller ikke deltar? Det har derimot vært fokusert lite på hvilken rolle foreldrene spiller i å fremme deltakelse i idrett. Det er god grunn til å anta at foreldrenes interesse for idrett og vilje til å følge opp barna, spiller en viktig rolle i å motivere barna til å begynne med idrett og til å fortsette med de idrettslige aktivitet over tid (Green og Chalip 1997). Men foreldrene spiller ikke bare en rolle som motivatorer for barna. De spiller også en nøkkelrolle som *produsenter*.

Deltakelse i idretten fra barn og unge med minoritetsbakgrunn er ikke bare avhengig av at de forserer noen av de barrierer som vanskeliggjør deres idrettsdeltakelse, og at idretten på sin side fjerner noen av de barrierene som den kan påvirke. Deltakelsen forutsetter først og fremst at ”det blir produsert idrett”, og denne produksjonen forutsetter deltakelse fra foreldrene. Norsk barne- og ungdomsidrett er i dag organisert slik at uten foreldrene blir det ikke noen barneidrett (jf. Archetti 2003). Etablerte idrettslag tilbyr en organisatorisk og materiell infrastruktur som muliggjør etablering av nye lag og aktiviteter, men det er opp til foreldrene om det skal bli etablert aktiviteter for ungene og at denne aktiviteten skal produseres over tid.

Som nevnt innledningsvis (1.1) finnes det mange beretninger om at deltakelse fra barn med minoritetsbakgrunn ikke følges opp med den ytelse fra foreldrene som er nødvendig for å produsere deres andel av godet (jf. Carlsson og Haaland 2004). Det er mange barn og unge med minoritetsbakgrunn som faktisk er assimilert i norsk idrett, de trener og deltar i konkurranser på lik linje med norsk ungdom. Samtidig tyder beretningene på at foreldrene ikke er involvert i samme grad som norske foreldre. Dermed blir det flere som skal nyte godet, men det blir ikke flere som skal produsere det. Hvordan skal en få dette til å gå i hop uten at klubben rakner og produksjonen av godet opphører? Satt på spissen – den viktigste barrieren mot idrettsdeltakelse fra barn og unge med minoritetsbakgrunn, kan bli at idrettsaktivitet slik vi i dag kjenner det, ikke vil bli produsert.

1.3.4 Forståelige barrierer mot foreldredeltakelse

For mange kan denne undersøkelsen tilsynelatende dreie seg om en tematikk som er sterkt moralsk ladet. Manglende deltakelse kan lett forklares i moralske termer som ”de gidder ikke”, ”de snylter på oss”. Dette er ikke en undersøkelse av hvilke barrierer som foreldre med minoritetsbakgrunn står overfor når det gjelder å delta i ”produksjon” av idrettsaktivitet. Det er en kartlegging av i hvilken grad og på hvilken måte de faktisk deltar. Samtidig er det viktig å peke på at det åpenbart finnes mange forståelige barrierer mot slik deltakelse. Dette gjelder blant annet

- manglende erfaring med hvordan vi organiserer vår idrett. Den er ikke bare eksotisk for folk fra ikke-europeiske land, men også for folk fra den tidligere østblokken og endog fra anglosaksiske land. I en del andre land spiller for eksempel skolen en langt viktigere rolle som organisator enn hos oss. Siden mye

idrettsaktivitet faktisk skjer på eller ved skolens område – fordi de fleste idrettsanlegg ligger slik plassert – kan mange tro at idrett er et tilbud organisert fra skolen

- deltakelse som foreldre i idretten krever et norsk-språklig nivå som mange ikke har. Noen vil åpenbart synes det er flautt å delta uten å kunne kommunisere lett med de andre foreldrene
- en del mødre med muslimsk bakgrunn vil/kan ikke delta på arenaer hvor de møter menn
- deltakelse som trener og lagleder krever ikke bare et godt utviklet norsk språk, men også kunnskap om trening, organisering etc. som mange med minoritetsbakgrunn ikke har. Selv om barna deltar i for eks. fotball, er det ikke sikkert at foreldrene har noen erfaring med det
- mange foreldre med minoritetsbakgrunn arbeider i pleie- og omsorgs- og i servicesektoren. De arbeider når ungene trener eller konkurrerer og kan faktisk ikke delta i særlig grad, og hvertfall ikke i de regelmessige og forpliktende aktivitetene som trener og lagleder
- mange har ikke bil
- mange har flere barn, og er bundet til hjemmet på grunn av pass av yngre barn
- mange er fattige og har ikke råd til å betale kontingenter og avgifter

Innen idretten finnes det sentrale opinionsledere² som med styrke har framført slike forklaringer for ikke å skape moralsk forargelse og påfølgende fiendtlighet blant norske foreldre. Vi tror også at de barrierer som her er nevnt omfatter noen av de viktigste, selv om en ikke helt kan se bort fra at enkelte også bevisst overlater ansvaret for egne barn til andre foreldre.

Hvis vi skulle undersøke hvilke barrierer som foreligger måtte vi gjøre en større og langt mer omfattende undersøkelse enn vi her har hatt anledning til. Ikke minst måtte en ha gjort mange intervjuer med foreldre med minoritetsbakgrunn. Som vi skal komme tilbake til i metodekapitlet, har vi i stor grad basert denne undersøkelsen på intervjuer med ledere og trenere i barne- og ungdomsidretten. Uten å foregripe for mye, må vi opplyse at disse stort sett har norsk etnisk bakgrunn. Vi kan gjennom disse kun få annenhånds kunnskap om de barrierer minoritetsforeldrene faktisk står overfor. Men de kan selv gi førstehånds kunnskap om hvordan de selv opplever deltakelsen. Hvordan forklarer de den evt. manglende deltakelsen? En må anta at ledere/trenere med norsk bakgrunn er blant de norske som kanskje kommer i mest kontakt med foreldre med minoritetsbakgrunn – siden idretten er en av de viktigste møteplassene mellom majoritet og minoritet. Fører denne kontakten til indignasjon og evt. fiendtlighet, eller fører den til forståelse? Hva er det man evt. uttrykker forståelse for, og hva skaper indignasjon? Hvis ledere og treneres møte med minoritetsforeldrene faktisk fremmer overveiende fiendtlige holdninger, vil en trolig stå overfor en langt vanskeligere oppgave med å integrere minoritetsforeldre enn hvis de uttrykker en større grad av forståelse.

² Den mest kjente og mest profilerte er trolig Anders Krystad i Norges Fotballforbund som har som oppgave å integrere utsatte grupper i fotballen (hernunder barn og unge med minoritetsbakgrunn).

1.4 Problemstillinger med størst aktualitet i Oslo-området

De problemstillinger som tas opp i dette notatet har absolutt størst relevans i Oslo og i noen grad i Drammen. På sikt kan dette også bli utfordringer i enkelte områder på Romerike og kanskje i enkelte av de andre større urbane områdene i landet. I områder med liten minoritetsbefolkning er problemstillingen lite aktuell. Rundt 95 prosent av norske kommuner har en minoritetsbefolkning med ikke-vestlig bakgrunn på under landsgjennomsnittet (som er 5,4 prosent). En svak økning i antallet gratispassasjerer som evt. måtte komme fra minoritetsbefolkningen, klarer trolig de fleste idrettslag å absorbere. Det finnes selvsagt også gratispassasjerer i majoritetsbefolkningen. Det er allikevel nok ressurser igjen blant de som yter til å ”bære” de som ikke yter. Idrettslagene i de fleste bydeler og grender vil ha nok sosial bærekraft. Hvis den sosiale bærekraften skulle svikte, vil det være av helt andre årsaker enn en svak endring i den etniske sammensetningen i idrettslaget.

Den etniske minoritetsbefolkningen i Norge er geografisk meget skjevt fordelt. 37 prosent av alle med *ikke-vestlig bakgrunn* bor i Oslo. Hvis en tar med randkommunene rundt Oslo, inklusive Drammen, vil de omfatte ca. halvparten av alle ikke-vestlige innvandrere i Norge. Andelen ikke-vestlige innvandrere er 17,5 prosent i Oslo og 13,5 prosent i Drammen (SSB 2005). Siden de fleste voksne innvandrere er i fertil alder og enkelte innvandrergupper føder flere barn enn norske, er andelen barn i de to byene med en slik bakgrunn rundt 30 prosent i Oslo og trolig noe over 20 prosent i Drammen. Hvis minoritetsbefolkningen var spredd ”jevnt utover” kunne kanskje de lokale idrettslag ha absorbert barn og unge uten foreldreinnsats. Problemet er at de er konsentrert til bestemte geografiske områder, og derfor også til bestemte idrettslag. Minoritetsbefolkningen i Oslo bor hovedsakelig i indre Oslo-øst, Oslo Syd (Holmlia) og i Groruddalen. I Drammen bor den særlig på Fjell og Nedre Strømsø. I alle disse områdene er andelen minoritetsbarn/unge 40-50 prosent eller mer, dog med en del lokale variasjoner. Selv om andelen minoritetsbarn som er aktive i idretten, er lavere enn blant norske, finner vi i de nevnte områdene trolig et dusin idrettslag hvor andelen barn med minoritetsbakgrunn er rundt 50 prosent eller høyere. Dagens befolkningssammensetning i disse områdene er heller ikke noen statisk størrelse. I attraktive områder i Indre Oslo øst er trolig andelen innvandrere noe på retur. I ytre byområder, og særlig i Groruddalen, er det en betydelig vekst. De tre bydelene i Groruddalen Alna, Grorud og Stovner har nå ca. 50 prosent barn i skolepliktig alder minoritetsbakgrunn. I Stovner bydel har nå 80 prosent av de nyfødte en ikke-vestlig minoritetsbakgrunn.

Veksten i minoritetsbefolkningen slår nå også inn i nabokommunene Lørenskog, Skedsmo og Rælingen. Også i disse kommunene vil etter hvert trolig flere idrettslag stå overfor de utfordringer som følger av redusert foreldreinnsats.

I idrettslag hvor en stor andel barn og unge ikke har med seg foreldreinnsats, vil dette trolig skape store problemer. Andelen gratispassasjerer, og derved presset på de som yter, kan bli så stort at idrettslaget rakner. Rakneprosessene kan forsterkes ved at de som har holdt idrettslaget oppe flytter sine barns idrettsdeltakelse og sin foreldreinnsats til et annet idrettslag hvor foreldreinnsatsen er større og hvor aktivitetene fungerer bedre. I urbane områder kan forskjeller i reisevei dreie seg om få kilometer. Alternativt kan de som har tilstrekkelige økonomiske ressurser, trekke tilbake sin innsats og velge markedsbaserte aktiviteter for sine barn/unge (eks. helsestudio, riding, kampsport). Resultatet kan bli at ”idrettsaktivitet” ikke blir produsert, enten ved at nye aktiviteter for de aller yngste ikke etableres, etablerte aldersbestemte lag rakner, en idrettsgren innen et fleridrettslag opphører, eller i verste fall at et helt idrettslag legges ned. Problemet trenger derfor ikke

bare være ”flere med minoritetsbakgrunn”, men at de med majoritetsbakgrunn som fortsatt sogner geografisk til idrettslaget, trekker innsatsen tilbake og flytter den.

En viktig hensikt med en slik *kartleggingsstudie* er å få avdekket om situasjonen er så kritisk for barneidretten i typiske flerkulturelle områder, eller om dette er et for ensidig og unyansert bilde.

1.5 Kartlegging av hva slags innsats?

Idrettsaktiviteter for barn og unge, og også for voksne utøvere under det nasjonale toppnivået, produseres gjennom frivillig og ulønnet innsats. I 90 prosent av alle norske idrettslag utgjør den frivillige innsatsen mer enn 90 prosent av totalinnsatsen (Seippel 2002). Den begrensede lønnede innsats som settes inn, brukes ofte for å lette og tilrettelegge for mer frivillig innsats.

For å produsere idrett, både som trening og konkurranser (som jo er et primært kjennetegn ved idretten), forutsettes det innsats på tre nivåer.

Trinn 1. (Liten innsats, i teorien fordelt på alle)

- Betale medlems- og aktivitetskontingent

Dette er den formelle terskelen for å nyte godet (fotballsparking, friidrett, svømming etc.). Medlemskapet definerer hvem som har rett til å delta, og hvem som ikke har det. Medlemskontingent og aktivitetskontingenter bidrar også til å finansiere noe av aktivitetene, som forsikring, kollektivt utstyr, reiser, avgift for deltakelse i seriespill og deltakelse i cup'er, kjøregodtgjørelse for trenere, godtgjørelse til dommere etc. Kontingenter og avgifter kommer her inn ved siden av evt. inntektbringende aktiviteter som brukes til det samme.

Trinn 2. Deltakelse i basisaktivitetene (Moderat aktivitet fordelt på mange personer)

- Delta på foreldremøter
- Delta som tilskuere på konkurranser/kamper
- Kjøre til og fra konkurranser og trening
- Delta på dugnader for å løse definerte oppgaver eller tjene inn penger

Et kjennetegn ved idretten (Seippel 2002) er at svært mange yter i moderate mengder, og da gjennom denne ”trinn-2” aktiviteten. I tillegg er produksjon av idrettsaktivitet også avhengig av at utøverne er motiverte og at de synes dette er morsomt. Spesielt blant barn under pubertetsalder er det ”stas” at de blir sett av foreldre og familiemedlemmer. Foreldrenes tilskuerrolle og interesse for idretten, bidrar til å motivere til en mer langvarig involvering fra barnets side (Green og Chalip 1997). I tillegg er det behov for at noen besørger den kompliserte logistikken som kjennetegner barneidretten – med å frakte barn til og fra trening og konkurranser. Idrettsaktivitet koster penger. Lag og enkeltutøvere trenger penger til utstyr, forsikringer, konkurranseavgifter, reiser og treningsopphold. En stor del av inntektene til norske idrettslag kommer gjennom innteksbringende aktiviteter – dvs. dugnader. Mange lag har også

dugnader på anlegg og i forbindelse med arrangementer/ kamper/ konkurranser.

Trinn 3. Leder og/eller treneroppgaver (Stor aktivitet fordelt på få personer)

- Verv i hovedstyre
- Verv på gruppenivå (eks. ungdomsavdeling, barneidrett)
- Leder for lag/gruppe/aktivitet
- Trener for et lag/gruppe/aktivitet

For at en idrettsforening og et enkelt lag (eks. "barneidrett 9 år" eller "smågutt 14 år") skal kunne drive sin aktivitet, forutsettes det at *noen* tar på seg slike oppgaver. Dette er tidkrevende oppgaver som kan dreie seg om opp til et to-sifret antall timer pr. uke. I slike posisjoner vil en delvis kunne finne personer som drives av et dypt engasjement for idretten – det som Lorentzen (2004) kaller for en *normativ solidaritet*. Dette er personer som tar slike oppgaver uavhengig om deres egne barn deltar. De fleste ledere/trenere – særlig innen barneidrett og aldersbestemt aktivitet – vil allikevel være foreldre som drives av en *rasjonell solidaritet*. De deltar så lenge barna deltar.

Idrettslaget er avhengig av oppslutning og innsats på alle disse trinnene. Hvis innsatsen på et av trinnene svikter, er det mulig å kompensere ved å øke innsatsen på et annet trinn. Hvis ingen vil være trener, er alternativet å lønne en. Da må en øke innsatsen på trinn 2 og trolig trinn 1 – en må få inn penger som kan konverteres til lønnet instruksjon. Hvis innsatsen på trinn 2 svikter, kan den erstattes av større medlems- og aktivitetskontingenter. Hvis ikke det enkelte aldersbestemte lag eller hele idrettsforeningen får tilstrekkelig innsats gjennom de tre aktivitetsnivåene, risikerer laget å miste sin sosiale bærekraft og rakne.

Gjennom evalueringen av Idrettens storbyprogram ble det rapportert fra idrettsledere i idrettslag i områder med stor andel minoritetsbefolkning at foreldre med minoritetsbakgrunn i meget begrenset grad deltar på trinn 2 og 3 (Carlsson og Haaland 2004). Det ble også rapportert at betydelig del ikke betaler kontingent, men her var det store variasjoner fra idrettslag til idrettslag. Denne "storbyevalueringen" begrenset seg til noen få idrettslag og datakildene var også noe begrenset. Den var basert på intervjuer med idrettsledere som hadde ansvar for hele idrettsforeningen, enten daglig leder eller "formann/leder". Det var deres inntrykk av aktiviteten som ble registrert. Det kan tenkes at det bildet som ble gitt av innsatsen ikke er representativt for idrettslag med en stor minoritetsandel. En bredere og grundigere kartlegging som omfatter flere idrettslag og hvor en får mer detaljert informasjon om hvem som deltar på de ulike nivåene, vil derfor være påkrevet.

2 Valg av idrettslag og metodisk tilnærming

2.1 Seks idrettslag i Groruddalen og ett i Drammen

Som nevnt overfor er det flere områder i Oslo med en stor andel minoritetsbefolkning – Indre Oslo øst (området fra Tøyen og opp til Sandaker), Søndre Nordstrand og Groruddalen. Vi har valgt seks idrettsforeninger i Groruddalen og ett i Drammen. For hver idrettsforening ønsket vi å studere foreldredeltakelsen for 4 aldersbestemte lag, i følgende aldersgruppe: 7, 9, 12/13 og 15/16 år. Dette for å kunne se om det var noen forskjeller mellom aldersgruppene. Vi ønsket en viss spredning i materialet slik at vi fikk med både idrettsforeninger og enkeltstående lag med en moderat minoritetsandel (30-50 prosent), og lag med en stor andel (50 prosent og høyere). Vi vil tro at vi har med tre idrettsforeninger som er blant de med størst andel deltakere med minoritetsbakgrunn i Norge. Men det finnes også idrettsforeninger og enkeltstående lag i Groruddalen og andre steder i Oslo med like stor andel som disse tre.

2.1.1 Demografiske trekk ved Groruddalen

Den viktigste grunnen til å velge Groruddalen har vært at den representerer det området i Norge hvor veksten i ikke-vestlig minoritetsbefolkningen de siste årene har vært størst, og hvor veksten synes å fortsette³. I Indre Oslo Øst synes veksten å ha stoppet opp gjennom en pågående gentrifiseringsprosess som bringer unge ressurssterke med norsk etnisk bakgrunn inn som beboere.

Idrettslagene i vår studie ligger i bydelene Alna, Grorud og Stovner. Disse bydelene har nå (2006) til sammen nesten 100.000 innbyggere.

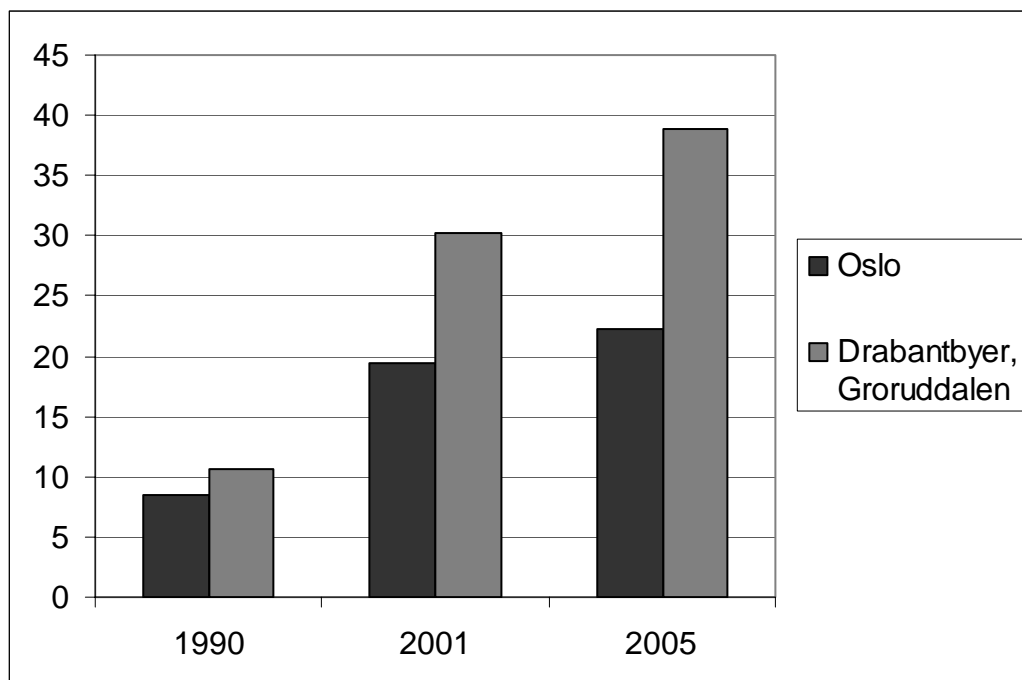
De seinere årene har befolkningssammensetningen i disse bydelene gjennomgått store endringer. Innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn utgjør gradvis en større andel av befolkningen, og befolkningssammensetningen blir gradvis mer forskjellig fra Oslo som helhet. For de tre bydelene samlet utgjør nå ikke-vestlige innvandrere omlag 1/3 av den bosatte befolkningen. Innvandrerbefolkningen er i særlig grad konsentrert til de områdene i bydelene som er karakteriserer som *drabantbyer*, d.v.s boligområder planlagt og utbygd

³ Det har også hatt en viss betydning at vi kjenner Groruddalen fra andre forskningsarbeider som kan gi en del synergieffekter. En av oss har vært involvert i en studie av barns bruk av friarealer for lek og uformell aktivitet hvor det er samlet inn data om deres deltakelse i idrettsaktiviteter. I tillegg har vi fått kjennskap til viktige utfordringer i hhv. bydel Alna og Grorud gjennom evaluering av kriminalitetsforebyggende arbeid (Carlsson 2005, Carlsson 2006).

som samlede enheter i etterkrigstiden. Denne "nye" boligmassen består først og fremst av blokkbebyggelse. I disse "nye" områdene utgjør ikke-vestlige innvandrere en enda større andel av de bosatte (Se Hansen og Brattbakk 2005, Brattbakk 2006)

De demografiske endringene i bydelene har skjedd svært raskt, slik figur 2.1 viser

Figur 2.1 *Andel innbyggere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn bosatt i Oslo og i drabantbyer i Groruddalen. Prosent⁴*

Som vi ser var ikke-vestlige innvandrere bosatt i drabantbyene i Groruddalen i 1990 bare svakt overrepresentert (+2,2 prosentpoeng) sammenliknet med Oslo som helhet. I 2001 var imidlertid forskjellene betydelige (+10,9 prosentpoeng). I 2005 var forskjellene ytterligere økt (+16,5 prosentpoeng) sammenliknet med byen som helhet.

Det sterkt økende innslaget av ikke-vestlige innvandrere i bydelene i Groruddalen har medført at befolknings sammensetningen er endret også etter andre kriterier. Andelen helt unge (barn under 16 år) har økt betydelig, og utgjorde i 2005 mer enn hver femte innbygger. I 2005 hadde nær halvparten av barna (16 år og yngre) i de tre bydelene ikke-vestlig bakgrunn (kilde: Plandatabasen/SSB).

Innvandrerbefolkningen har gjennomgående lav utdanning. Den store økningen av befolkning med ikke-vestlig bakgrunn har medført at drabantbyene i Groruddalen nå er de områder av Oslo som har den høyeste andel (voksne over 16 år) uten utdanning utover grunnskolen. I 1990 fant man i disse områdene omlag 25 prosent flere med så lav utdanning sammenholdt med byen som helhet. I 2000 fant man omlag 54 prosent flere lavutdannede, og i 2005 hele 65 prosent flere uten utdanning utover den obligatoriske, hele tiden sammenliknet med Oslo som helhet (beregnet med grunnlag i Brattbakk 2006).

Et liknende forhold gjelder inntektsutvikling. I 1990 var gjennomsnittlig bruttoinntekt for bosatte (over 17 år) i drabantbyene i Groruddalen omlag 82 prosent av gjennomsnittet for

⁴ Data hentet fra Brattbakk, 2006

byen. I 2000 er bruttoinntekt i disse bydelene gått ned til 75 prosent av gjennomsnittet for byen, og var 2004 kommet ned i 69 prosent (beregnet med grunnlag i Brattbakk 2006).

At vi har valgt et idrettslag i Drammen skyldes for det første at Drammen har et område som i mange henseender ligner Groruddalen, om enn i langt mindre målestokk; nemlig bydelen Fjell med ca. 5000 innbyggere. Barneskolekretsen har en minoritetsbefolkning på ca. 75 prosent. Også her har vi synergieffekter til tidligere forskning (Carlsson 1991, 1992, 2002). Vi mener å sitte på kunnskap om både Fjell og Drammen som kan være et viktig bakteppe for å forstå de prosesser som skjer der.

2.1.2 Fokus på fotball

Vi har fokusert på foreldredeltakelse i fotballen – for gutter. Dette fordi fotball er den mest populære aktiviteten blant barn og unge med minoritetsbakgrunn, og fordi det er blant guttene at de problemstillinger vi er opptatt av er mest aktuelle. Den lavere deltakelsen blant jenter med minoritetsbakgrunn, fører neppe til det samme press på foreldredeltakelsen som blant guttene. Det finnes i Groruddalen også lag som driver med allidrett, men informanter har opplyst at her deltar i hovedsak barn og unge med etnisk norsk bakgrunn. For å nyansere bildet noe, har vi tatt med to handballag for jenter hvor andelen jente med minoritetsbakgrunn var betydelig (30-60%). Det kan for eksempel tenkes at minoritetsforeldrenes ønske og vilje til å følge opp jentene er annerledes enn for guttene.

Vi har valgt barn og unge på lag i følgende årsklasser: 7 år, 9 år, 12 år og 15 år.

Data om foreldredeltakelse på individnivå er samlet inn fra 19 aldersbestemte lag som fordeler seg slik:

7 år:	4 lag
9 år:	6 lag
12 år:	5 lag
15 år:	4 lag

Til sammen har disse 19 lagene 332⁵ deltakere. Lagleder for ytterligere et 7-årslag (med 19 aktive er intervjuet). Vedkommende hadde ikke kjennskap til hvorvidt kontingenter var betalt, heller ikke om foreldres deltaking i dugnader og ved kjøring. Informasjoner fra dette laget inngår ikke i tabellene som følger. Informasjon om ytterligere tre lag er gitt av formann i idrettslaget og formann i fotballgruppa i idrettslaget. Grunnen til dette var i et tilfelle (7-årslag) at lagleder nettopp hadde, sluttet og derfor ikke ønsket å stille til intervju. For to lag (12- og 15-åringer) var lagleder og trener bortreist på lengre ferieopphold.

En av klubbene manglet lag for 15-åringer. På dette alderstrinnet hadde man et så stort antall spillere at man besluttet å stille to lag. For alle disse hadde man bare én trener og én lagleder. Da spilleplanen ble lagt fram viste det seg at disse lagene var blitt satt opp med kamper samme dag. De to lederne var ute av stand til å organisere dette uten at flere

⁵ De tabeller som framlegges har en N som varierer fra 327 til 332. På noen av spørsmålene er det et lite frafall grunnet at informantene ikke har hatt nok informasjon om foreldrenes deltakelse til å svare konkret.

voksne stilte opp. Da det ikke viste seg mulig å framskaffe tilstrekkelig antall lagledere ble man nødt til å trekke begge lagene⁶.

Vi har altså samlet inn erfaringsbasert informasjon fra alle de seks idrettsforeningene – fra til sammen 23 lag. Disse representerer 380 barn- og unge.

Vi har ikke samlet inn individinformasjon fra den ene idrettsforeningen i Drammen. Dette skyldes at mesteparten av barne- og ungdomsidretten hadde opphørt, slik at det ikke var så mye å studere. I stedet ble det lagt vekt på å forstå de prosesser som har ført til at et stort og ærerikt idrettslag går i oppløsning.

2.2 Barne- og ungdomsaktivitet i tre typiske etniske idrettslag

Fra evalueringen av Storbyprogrammet så vi flere eksempler på at grupper med ungdom med samme eller likartede etniske bakgrunn dannet lag innen fotball eller andre ballidretter (eks. basketball). Noen gjorde dette kun for å trene og ha det moro, andre for å delta i idrettslig konkurranse. I Oslo har kinesere, vietnamesere, tamiler og somaliere dannet rene etniske grupper som trener sammen, og som også lager uformelle turneringer der de møtes til konkurranse.

I mange tilfeller har også slike etniske vennsgrupper blitt omdannet til formelt idrettslag innen NIF. Et av de tidligste kjente eksemplene på dette er idrettsforeningen Andes som ble dannet i 1973. Her har majoriteten av deltakerne latin-amerikansk bakgrunn. Fotballaget spiller i 3 divisjon. Et annet eksempel er Oslo Sportsklubb som ble etablert av innvandrere på slutten av 1970-tallet i Gamle Oslo. Et tredje er Marienlyst fotballklubb i Drammen som på 1980-tallet ble etablert av tyrkiske arbeidsinnvandrere under navnet Idrettslaget Tyr, men som i dag har medlemmer fordelt på en rekke ulike etniske grupper. Siden har det blitt dannet mange lag med utgangspunkt i innvandrer- og flyktningbefolkningen – blant annet innen typiske innvandreridretter som cricket. Ca. 20 cricketlag er etablert i Oslo-området (inkl. Moss og Drammen).

Noen slike etniske lag driver hovedsaklig ”voksenaktiviteter”, andre driver trolig aktiviteter for barn og ungdom.

Sett ut i fra en integreringspolitisk målsetting er etniske lag, eller ”mix-lag” neppe en ideell løsning. Hvis målsettingen begrenses til det å drive idrett, er dette en god løsning. Det er en sannsynlig hypotese at hindringene for foreldredeltakelse er mindre i slike ”etniske lag” enn i mer tradisjonelt norske. Kanskje kan det være enklere for foreldre å stille opp med både medlemskontingent, dugnadsinnsats, kjøring og evt. lagleder/ treneroppgaver når en blir spurt av folk en kjenner – av en annen pakistaner, tyrker m.m.? Og kanskje vil det være enklere å bygge opp moralske fellesskap med klarere normer om ytelse som forutsetning for barns deltakelse. Dessuten vil det trolig være enklere å delta som ”foreldresupport” i aktiviteter man kjenner og har et forhold til, og hvor ens kunnskap om organisering og trening blir verdsatt.

”Foreldre av minoritetsungdom er sterkt fraværende i bla. fotballen. Det har jeg erfart som fotballtrener, men jeg har også sett engasjement av de samme foreldrene når de kommer til idrett de kjenner fra hjemlandet.”

⁶ Leder for fotballgruppa i klubben framholder at nedleggelse av tilbudet til 15-åringene var resultat en rekke uheldige omstendigheter som dels bygde på misforståelser. Han karakteriserer det inntrufne som ”en engangshendelse” og ”en arbeidsulykke” som neppe vil gjenta seg..

(Steffen R.M. Sørum – cricketspiller og forfatter. Kronikk Dagbladet 24/5-05).

Spørsmålet her er: Klarer man i denne type ”etniske lag” bedre å mobilisere innsats på de tre nivåene enn det en gjør i mer tradisjonelle lag hvor de etnisk norske dominerer? Hvorfor klarer man evt. det? Hva er det man gjør? Eller driver man barneidrett på et annet plan og en annen måte slik at behovet for foreldreinnsats ikke blir så stort?

Av de tre lagene vi har samlet inn informasjon om, driver to med fotball. Et som utelukkende består av deltakere med tamilsk bakgrunn, et som består av deltakere med fortrinnsvis chilensk bakgrunn, og et cricketlag som består nesten utelukkende av deltakere med pakistansk bakgrunn.

2.3 Informasjon om andre forhold

I utgangspunktet var denne undersøkelsen tenkt å være en ren kartleggingsundersøkelse. Gjennom intervjuer med informanter både i aldersbestemte lag og i hovedforeningen, fikk vi fram mye informasjon og mange refleksjoner om hva som hemmer og hva som fremmer oppslutning fra foreldre med minoritetsbakgrunn. Dette har vi forsøkt å systematisere og presentere i dette notatet. Vi har blant annet fokusert på spørsmål som:

- Hva slags policy har klubben når det gjelder kontingentbetaling? Øker man kontingenten for å minske nødvendigheten av innteksbringende dugnader eller for å lønne trenere/ledere?
- Hva skjer med barn hvor det ikke betales medlems- og/eller aktivitetskontingent? Får de delta på tross av manglende kontingenter, eller praktiseres en streng linje?
- Er foreldreinnsats et viktig tema blant foreldrene ”på sidelinja” og i foreningen ellers? Registreres det noen form for irritasjon eller fiendtlighet mot de som ikke deltar? Og hvordan forklarer de enkelte lagledere/trenere evt. manglende deltakelse? Kan en se noen fiendtlighet som retter seg mot enkelte minoritetsgrupper eller mot ”innvandrere” generelt?
- Har de enkelte lag eller idrettsforeningen gjort gode ”grep” for å få til deltakelse fra foreldre med minoritetsbakgrunn?
- Har evt. manglende innsats fra en gruppe, blitt kompensert gjennom for eksempel mer bruk av lønnet personale?
- Er det mulig å si noe mer presist om hvor stor minoritetsandel et idrettslag tåler før alvorlige rakneprosesser setter inn?
- Hva bør en gjøre i de tilfeller at enkeltstående lag eller hele idrettsforeninger står i fare med å rakne helt på grunn av manglende foreldredeltakelse?

2.4 En kartlegging gjennom lagledere/trenere som informanter

Vi har valgt å bruke en lagleder og/eller trener for hvert enkelt lag som informant – både for å kategorisere de enkelte barn og unge i kategorien norsk/vestlig, og gi et mål på foreldrenes deltakelse. Til sammen gjelder dette 21 informanter som dekker 18 lag (i tre av intervjuene var det to informanter som deltok). På grunn av en begrenset ressursramme

for denne undersøkelsen, har vi måttet forkaste mer tidkrevende datainnsamlingsmetoder som kanskje kunne ha vært mer pålitelige⁷.

I valget mellom å intervju trener eller lagleder la vi mest vekt på hvem som kjenner laget best. For å få svar på dette, spurte vi vår nøkkelinformant i selve idrettsforening (enten daglig leder i foreningen, leder i fotballgruppa eller i lignende funksjoner). I noen tilfeller valgte vi trener som informant fordi vedkommende hadde trent laget i flere år og kjente barna godt. I andre tilfeller valgte vi en lagleder som informant fordi vedkommende hadde fulgt laget lenge, mens trener kanskje var relativt ny. I noen tilfeller var lagleder og trener en og samme person, slik at en ikke sto i noen valgsituasjon.

2.4.1 Individet er enheten – uten innsamling eller oppbevaring av identifiserbare personopplysninger

Vi har samlet inn data om foreldredeltakelsen til identifiserbare enkeltpersoner. Sammen med informanten har vi gått gjennom foreldredeltakelsen til den ene ungen etter den andre. Dette er gjort ut i fra navnelister som informanten har hatt foran seg. Vi har kun gitt hver unge et nummer og ikke registrert navn eller personnummer. Utover foreldredeltakelsen, etnisitet og kjønn, er det ikke spurt etter andre personopplysninger.

2.4.2 Kartlegging av etnisk bakgrunn

Idrettens medlemsregistre har ikke opplysninger om etnisk bakgrunn eller andre egenskaper ved barna – i motsetning til skolene. Dette har vært en utfordring i Idrettens storbyprogram som retter seg mot utsatte grupper – minoriteter, barn og unge med atferdproblemer, fattige og fysisk inaktive. Når de melder seg inn i idretten, blir de ikke registrert med denne type opplysninger. Derfor var det også svært vanskelig for de deltagende idrettslag å rapportere om de faktisk nådde målgruppene. Gjennom storbyprogrammet ble det innført rapporteringsrutiner som var idretten fremmed (Carlsson og Haaland 2004).

I vårt tilfelle er det etnisk bakgrunn som er den vesentlige bakgrunnsvariabelen. Det framgår ikke av medlemsregistret om ungene er norske statsborgere eller ikke, om de er født i eller utenfor Norge med en eller to foreldre som selv har ikke-norsk bakgrunn. På den annen side er etnisk bakgrunn, i motsetning til om en unge har hatt atferdsproblemer eller har vært inaktiv før han/hun meldte seg inn, noe som det er enklere å få informasjon om. Det vil kunne framgå av ungenes hudfarge, selv om adopterte barn kan utgjøre en feilkilde. Likeledes vil det kunne framgå av informasjon som den enkelte unge selv, eller deres foresatte, formidler i uformelle samtaler med lagleder/trener. Lagleder/trener får også informasjon gjennom egne barn – som ofte går på samme skole og i samme klasse som de andre på laget. I mange tilfeller vil også ungens for- og etternavn gi visse indikasjoner på etnisk bakgrunn. Gjennom å sette sammen slik informasjon vil en lagleder/trener ofte kunne ha ganske sikker informasjon om den enkelte unges etniske

⁷ Det har vært uaktuelt å studere de enkelte foresattes deltakelse på treninger gjennom deltagende observasjon. Det har også vært uaktuelt å be idrettslagene føre skjemaer for foreldredeltakelse på de ulike deltakelsesområdene (tilskuer, kjører, dugnadsarbeider etc). Å be lagledere som vi i utgangspunktet måtte regne med er svært tidspresset, føre skjemaer over foreldreaktivitet i en gitt periode, har vært uaktuelt. Vi forkastet også å sende ut spørreskjemaer til barna for å få dem til å oppgi hvor mye foreldrene deltar. Det dreier seg blant annet om barn både på 7 og 9 år som helt sikkert vil ha vansker med å forstå et spørreskjema. Å sende spørreskjema til foreldrene selv har heller ikke vært aktuelt. En ville trolig ha fått så lav svarprosent at den ville ha vært lite representativ – bl.a. pga. språkproblemer.

bakgrunn. Ofte visste informantene også om begge foreldrene hadde ikke-vestlig bakgrunn, eller om en av foreldrene var norsk og gift/samboende med en fra et ikke-vestlig land.

Vi regner med at feilkildene her ikke er store.

Vi opererer med tre kategorier foreldre: Det ene er der hvor det er foreldre med norsk/ vestlig bakgrunn. I det alt vesentlig er dette norske foreldre, men supplert med enkelte med annen skandinavisk bakgrunn, samt tysk eller engelsk. I de fleste tilfellene er den ene med annen vestlig bakgrunn forelder sammen med en med norsk bakgrunn. Den andre kategorien er der hvor deltakeren har en norsk og ikke-vestlig forelder (til sammen 23 barn – 7 prosent av utvalget). Vi kommer til å presentere tall for denne gruppen i tabellene, men uten å kommentere den spesifikt. Til det er tallmateriale for lite slik at tilfeldigheter kan slå sterkt ut.

I den tredje gruppen har vi de som har to foreldre med ikke-vestlig bakgrunn.

Gruppen med to norske (vestlige) foreldre og to foreldre med minoritetsbakgrunn er helt jevnstore (156 barn og unge i den første og 153 i den andre).

2.4.3 Kartlegging av foreldredeltakelse gjennom lagleder/trener

Kontingentbetaling

Lagledere/trenere har i de fleste av våre klubber en oppfølging av dem som ikke har betalt kontingent. Det er de som må purre og følge opp. Siden betalt medlemskontingent også er knyttet opp til forsikringsforhold for spillere, er informasjon om kontingentbetaling noe som de har rimelig god oversikt over. I et av idrettslagene ble en slik oppfølging overlatt til økonomiansvarlig i foreningen. I dette tilfellet ble vedkommende brukt som informant over betalingsforholdene⁸.

Et problem vi kom over i enkelte av lagene var at årets kontingenter ennå ikke var forfalt til betaling da vi intervjuet i mai måned. I disse tilfellene spurte vi informanten hvordan det var foregående år – er dette en unge som betalte da? I så fall ble også vedkommende regnet som betaler i år.

Når det gjelder kontingentbetaling dreier det seg i stor grad om faktiske forhold. Her tror vi at feilkildene er små.

Oppfølging av ungene, samt dugnadsdeltakelse

Når det gjelder denne type deltakelse, baserer vi oss på anslag som informantene kan gi oss. Disse anslagene er basert på hva informantene husker. Vi har spurt informantene om minst en av de foresatte (herunder regnes også eldre søsken) har deltatt som tilskuer, kjøring, og på dugnader, og om dette skjer sjelden/aldri, av og til eller ofte. Når det gjelder dugnader – som det de fleste steder ikke har vært så mange av, viser informantene en relativt detaljert kunnskap av typen ”Jo, far til Ali sto i kiosken under vår-cup’en.” Andre typer dugnader skjer etter oppsatte lister, og lagleder får ofte informasjon om det er noen som ikke har deltatt og gjort jobben sin. De får kunnskap om frafall. Vi tror også at informasjonen om dugnadene har en stor pålitelighet.

⁸ For å sammenstille denne betalingsinformasjonen med informasjon fra lagleder om annen foreldredeltakelse, måtte vi kjenne den enkeltes navn. Vi fikk oppgitt fornavn og første bokstav i etternavnet for å sammenstille disse opplysningene. Navnene ble umiddelbart slettet etter at vi hadde fått opplysningene fra økonomiansvarlig.

Å være tilskuer og det å kjøre til og fra kamper og konkurranser, er former for deltakelse som ikke er registrert på noen formell eller systematisk måte. Det er de inntrykk som informanten sitter inne med som vi har registrert. Her vil det kunne være en del feilkilder, særlig i angivelsen om de kjører eller er tilskuer ”ofte” eller ”av og til”. Det kan også være en fare for at lagleder overvurderer deltakelsen til de som han allerede kjenner, og undervurderer deltakelsen til de en ikke kjenner så godt. Hvis informanten skulle ha utviklede antipatier eller sympatier overfor bestemte etniske grupper eller de norske, kan sikkert dette også påvirke svarene. På den annen side har vi ikke registrert noen ledere/trenere som har uttrykt synspunkter som verken kan kategoriseres som fremmedfiendtlige eller fremmedskeptiske. Som et kontroll-spørsmål til denne type ikke-registrerbar aktivitet har vi spurt: ”Har du noen gang sett far eller mor til..... i forbindelse med lagets aktivitet?” Hvis de aldri har sett en av foreldrene til en unge, bør det være en viktig indikator på at vedkommende heller ikke har deltatt på de deltakelsesområdene vi har kartlagt.

Deltakelse som trener eller lagleder

Opplysninger om en person er trener eller assisterende trener, lagleder eller assisterende lagleder (evt. foreldrekontakt), er av mer faktisk karakter. Det er spesielt i lag med et stort antall deltakere (særlig 12 og 15 års-lagene) at trenere og lagledere (hvis det er flere) inngår i et team. Da vil de som regel også kjenne hverandre godt. Ikke minst vet de hvilken etnisk bakgrunn de andre i temaet har. Vi regner dette som pålitelig informasjon.

2.4.4 Andre informantintervjuer for å kartlegge og analysere viktige sider ved foreldredeltakelse og klubbens erfaringer

I tillegg til de 21 lagledere/trenere har vi intervjuet en nøkkelinformant i hvert av de seks idrettslagene i Groruddalen som kjenner idrettslaget spesielt godt, og som ytterligere kan belyse den situasjon idrettsforeningen har stått oppe, og hva den har gjort for å møte utfordringene. I Drammen har vi intervjuet fire nøkkelinformanter om Drafns situasjon, i tillegg til at vi har gjennomgått en god del skriftlig materiale.

I forhold til de tre ”etniske” idrettsforeningene er det intervjuet en informant i hver.

2.5 Anonymisering av idrettsforeningene?

De klubbene i Groruddalen vi har samlet data fra er Haugerud, Ellingsrud, Rommen, Vestli, Romsås og Grei. I de påfølgende kapitlene kommer vi kun unntaksvis å referere til hvilke idrettslag opplysningene stammer fra, eller analysene gjelder. Det er viktigere for oss å presentere hvilket alderstrinn opplysningene gjelder, enn å stedfeste det til et bestemt idrettslag. Hvis en både viser til hvilket alderstrinn det gjelder, og hvilket idrettslag de stammer fra, kan enkelte lesere lett slutte seg til både hvem som er kilde og hvem opplysninger gjelder. Vi lovet våre informanter at deres opplysninger skal behandles på en konfidensiell måte.

Vi er også forsiktige med å presentere opplysninger og analyser utover de mer generelle som kan sette fart i de forvitningsprosesser som lagene forsøker å motvirke. Hvis vi fremhever at et idrettslag ”sliter tyngre enn andre”, at situasjonen er ”kritisk”, kan dette fungere som et selvoppfyllende profeti. Vi antar at denne studien kan være godt mediestoff. En videre popularisert fremstilling i media av situasjonen i bestemte foreninger eller endog bestemte aldersbestemte lag, kan bidra til at enda flere foreldre trekker sin innsats vekk fra laget. Alternativt kan foreldre til barn i seks-sjuårsalder som

nå skal inn i idretten, på bakgrunn av detaljert informasjon om situasjonen i den enkelte idrettsforening, søke sine barn inn i idrettsforeninger som ligger lengre unna og kjøre dem dit. Aktive og ressurssterke foreldre kan velge å kjøre sitt barn til et idrettslag utenfor lokalsamfunnet, framfor å støtte opp om en sårbar foreningsaktivitet i eget nærmiljø. Dette kan bidra til at barn med mindre ressurssterke og idrettsmotiverte foreldre, kan bli stående uten et organisert idrettstilbud.

Informasjon om situasjonen i den enkelte idrettsforening og det enkelte lag, er det primært foreningenes tillitsvalgte som må forvalte. Det kan også være vektige argumenter for å gå ut med informasjon om situasjonen i det enkelte lag, som å få en offentlig diskusjon om situasjonen i for eksempel bydelsutvalg, bystyre, idrettens kontaktutvalg eller idrettskrets, eller for å mobilisere. Dette er avveininger som ledere i de enkelte idrettsforeninger selv må gjøre.

At vi i denne studien ikke i detalj går inn på situasjonen i de enkelte idrettslag, reduserer i liten grad verdien av den.

Det er et unntak til denne tilbakeholdenhet i å presentere situasjonen i enkeltforeninger. Det gjelder situasjonen til Drafn i Drammen. Situasjonen til Drafn har vært behandlet så mange ganger i de lokale media i Drammen, at den informasjon som kommer fram her, neppe kan bidra til å forverre situasjonen. Forhåpentligvis kan den analyse som gis, bidra til at en raskere kan finne konstruktive løsninger på de problemer som presenteres.

3 Inngangsterskelen til deltakelse – betaling av kontingenter og avgifter

Idrettsdeltakelse koster penger – også for barn. Det koster å delta på cup'er og i seriespill. Lagene skal være forsikret. I lagspill må man ha egne sett med drakter og mange baller. På hjemmekamper skal dommere ha betalt, samt dekning av utgifter. Som vi skal komme tilbake til får noen trenere en utgiftsdekning som kompensasjon for det store arbeidet de legger ned (km.-godtgjørelse, treningsdress og lignende), selv om det ikke dreier seg om lønn. Dette er en utgift som spesielt slår inn etter 12-13 års alderen. Pengebehovet i det enkelte lag varierer mye, blant ut i fra hvilke cup'er de velger å delta i, om de spiller i en serie med mye reiser, hva slags utstyr laget trenger, og hva slags utgiftsdekning til trenere som praktiseres. Et lag som velger å delta på for eksempel Gothia cup i Gøteborg eller Dana-cup på Jylland, vil ha et langt større pengebehov enn lag som kun deltar i lokale cup'er.

De kontingenter/avgifter som spillerne må betale kan deles i to. Det ene er *medlemskontingenten* som går til moderklubben for å holde den i drift (jf. utgifter til klubbhus, administrasjon (eks. lønn til daglig leder) og forsikringer). Det andre er *deltakeravgift* – som noen steder også kalles for treningsavgift eller aktivitetskontingent. Dette er en kontingent som går til driften av det enkelte lag eller aktivitet (hvis det ikke er lagidrett).

De fleste informantene våre peker på at deltakeravgiften blir stadig viktigere for å finansiere laget økonomisk. Et flertall av de lagene vi har samlet inn data om, har ikke inntektsbringende dugnader. De baserer de økonomiske utleggene på deltakeravgiften og på kommunal hode støtte og lokale aktivitetsmidler. Deltakeravgiften er absolutt den viktigste komponenten. Å delta på inntektsbringende dugnader oppgis å være lite attraktivt for svært mange foreldre.

3.1 Hvor store utgifter?

Medlemskontingenten som er den formelle terskelen inn i idretten er klart lavere enn deltakeravgiften. Medlemskontingenten ligger på 300 kr. pr. år i fire av klubbene og på 200 kroner i tre.

Deltakeravgiftene varierer mer, blant annet med alderen. Det er dyrere å drive et 15 års lag enn et nystartet sjuårslag. Deltakeravgiftene strekker seg fra 200-300 kroner for 7-åringene til opp til 1300 kroner for 15 åringene.

Det samlede beløpet som foreldrene må betale i de ulike klubbene er følgende:

Klubb:	7 år	9 år	12 år	15 år
A.		1550-håndb.1100-fotb.	1550 håndb.	1500 fotb.
B.	800	1000	1000	1600
C.	500	700	900	900
D.		1220	1280	1220
E.	300	900	900	900
F.	550	800	1050	1050
G.	800	800	800	1300

De tre idrettsforeningene som ligger lavest, er de som dekker de områdene med størst minoritetsbefolkning, og hvor fattigdomsproblematikken også er størst.

Klubb D som også samlet sett har et høyt avgiftsnivå, har en familierabattsordning som sier at ingen skal betale med enn samlet kr. 2000 i medlemskontingent og deltakeravgifter. Dette betyr at det ikke er dobbelt så dyrt å ha med to barn i samme idrettsforening, men drøye halvannen gang så dyrt. Det er også forskjeller på hva man får igjen for disse avgiftene. Et par steder får for eksempel barna en treningsdress inkludert i deltakeravgiften. I klubb B utgjør 200 kroner av deltakeravgiften en ”dugnadsavgift” som er en kompensasjon for at en ikke bedriver inntektsbringende aktiviteter.

Ulike former for ”Familiemedlemskap” og ”Søskenrabatt” finnes også i de andre klubbene.

Selv om de tallmessige forskjellene mellom idrettsforeningene ikke er helt sammenlignbare, viser oversikten at idrettsaktivitet koster noe i rene penger. Hvis vi ser bort fra de aller yngste på sju år hvor deltakeravgiftene holdes svært lave, koster idrettsdeltakelsen fra 700 til 1600 kroner pr. år pr. barn.

3.1.1 En forsøker å holde en sosial profil

En gjennomgående tilbakemelding fra alle klubbene er at en forsøker å holde kontingent- og avgiftsnivået lavt slik at en ikke utestenger noen.

Treningsavgiften her er lav, og den dekker i tillegg også treningsdress. Men hvis den økes med for eksempel 500 kroner mer, kan du risikere å miste noen – og det misliker jeg. Det gjelder hele miljøet her. Vi vil inkludere alle.” (lagleder i 9 års – lag med 67% minoritetsbakgrunn)

Det er flere av informantene som peker på hensynet til det totale oppvekstmiljøet ved fastsettelse av kontingenten. De ønsker å skape et positivt barne- og ungdomsmiljø der de bor. De ser på idretten som et alternativ til at de unge henger rundt t-banestasjonen og blir et lett bytte for kriminelle miljøer. Dette er en aktuell problemstilling i Groruddalen hvor kriminelle nettverk og grupper kan ha stor tiltrekningskraft på enkelte unge (jf. Carlsson 2005). Gjennom idretten kan en bidra til samhold mellom barn med ulik kulturbalgrunn, framfor splittelse og konflikter. Siden de faktisk bor i et flerkulturelt boområde hvor det lett kan oppstå gnisninger og konflikter, er de spesielt opptatt av idrettens konflikt-dempende og integrative funksjon. De har også en instrumentell begrunnelse for å delta i idretten. Kontingenter og avgifter som er så høye at de virker ekskluderende, vil bryte med de interessene og verdiene de gir uttrykk for.

Men det vil nok også være ulike oppfatninger av hva som er et lavt eller rimelig nivå. Det er flere av våre informanter som har fått spørsmål og kommentarer, først og fremst fra foreldre til barn med minoritetsbakgrunn, om hvorfor det skal koste så mye å delta i idretten.

Vi har enkelte med innvandrerbakgrunn som klager åpenlyst til meg på at det er så dyrt å ha unger her. Jeg forklarer at det ikke er dyrt, og fotballen er en billig aktivitet, og at vi er det billigste laget rundt her. Det var ei mor som sa at hun allerede hadde betalt for dette siden hun betaler skatt. Det er enkelte som har vondt for å forstå at de skal betale for idretten (Leder i hovedforening)

Det er åpenbart enkelte med minoritetsbakgrunn som ikke forstår hvordan norsk idrett er organisert og hvordan den drives. Et eksempel på dette er en av idrettsforeningene som opererte med begrepet treningsavgift. Dette hadde fått noen foresatte med minoritetsbakgrunn til å tro at pengene gikk rett i lomma på treneren – noe det selvsagt ikke gjorde. Gjennom å endre dette til deltakeravgift ble trolig grunnlaget for en slik misforståelse mindre, og kanskje ble betalingsvilligheten større.

3.2 Så og si alle betaler

Vår gjennomgang av foreldredeltakelsen viser at de aller fleste betaler både medlemskontingent og deltakeravgift.

Tabell 3.1 *Betalt medlemskontingent og deltakeravgift sist år etter foreldrenes bakgrunn. I prosent⁹*

	Betalt begge avgifter	Kun betalt en av avgiftene	Ikke betalt noe	
Begge foreldre norske/vestlige	97	1	2	100 (n=156)
En av hver	92	4	4	100 (n=23)
Begge foreldre ikke-vestlig	88	4	8	100 (n=153)

Som det framgår av tallene er det et stort flertall som betaler de nødvendige kontingenter og deltakeravgifter. Totalt sett er det kun 1 av 12 som ikke betaler. Nå er det riktignok i hovedsak barn og unge med minoritetsbakgrunn som ikke betaler, men også blant disse er det et stort flertall som betaler – hele 88 prosent.

Flere av informantene har pekt på at *en del* av de ungene som det ikke er betalt for, er slike som er i ferd med å miste interessen. De sier at det er sannsynlig at foreldrene ikke har betalt fordi de merker at ungen er i ferd med å miste lysten på å trene og konkurrere. I stedet for å melde seg aktivt ut, slik de kanskje burde ha gjort, skjer det en sakte utmeldingsprosess. Denne består i at ungene gradvis mister interessen. Når foreldrene merker det, vil de ikke betale en tusenlapp (eller mer) i deltakeravgift. Ungen fortsetter kanskje å slenge med en tid til, for så å opphøre som aktiv deltaker. Gratispassasjerperioden er for noen derfor av ganske kortvarig karakter. Slik sett kan en kanskje si at den

⁹ Vi stilte spørsmål om medlemskontingent og treningsavgift for 2006 (evt. 1. halvår) var betalt. I noen lag var denne i ferd med å forfalle. Da ba vi om uinformasjon om hvordan det var i fjor.

virkelige andelen økonomiske gratispassasjerer er enda mindre enn det som vises i tabellen ovenfor.

En måte å redusere andelen økonomiske gratispassasjerer kan være å dele opp deltakeravgiften i to årlige rater. For det første kan dette være lettere å bære økonomisk for de med anstrengt økonomi. For det andre kan det være lettere å betale for de som har barn og unge som er litt usikre på om de skal fortsette. Hvis ungene er usikre på sitt engasjement, slipper en å "kaste" en tusenlapp ut av vinduet, kun halve beløpet.

Gjennom intervjuene vi gjorde i forbindelse med Idrettens Storbyprosjekt (Carlsson og Haaland 2004) fikk vi et inntrykk av at manglende betaling fra barn og unge med minoritetsbakgrunn var et større problem enn det vi nå viser. De fleste informantene våre peker da også på at manglende betaling av kontingenter og deltakeravgift ikke oppfattes som noe stort problem. Det er stort sett en pr. lag som ikke betaler. Derved er skapes det heller ikke noe inntrykk hos informantene at "vi" (i betydningen norske) betaler og "de" betaler ikke. Dette individualiseres til å gjelde foreldrene til en bestemt unge.

3.3 Oppfølging av ikke-betalende og evt. eksklusjon fra aktivitet eller forening

Et gjennomgående trekk synes å være at klubbene har blitt flinkere til å følge opp de som ikke betaler. Flere av informantene peker på at manglende betaling nok i enkelte tilfeller kan skyldes manglende evne eller vilje hos foreldrene. Men de peker også på at det kan skyldes noe så enkelt som at barnet ikke har levert giroen hjemme. Derfor er det viktig å ha gode rutiner for oppfølging. Hvis dette ikke følges opp, kan en risikere at det blir mange som ikke betaler. Et eksempel på dette er en forening som våren 2006 gjennomførte en fotballskole med en (subsidiert) pris på 275 kroner. Her ble ikke innbetalingen fulgt opp, med den følge at kun 12 av 45 betalte.

Den mest vanlige oppfølgingsrutinen synes å være at kasserer eller daglig leder i foreningen registrerer hvem som ikke har betalt. Ungene kan da få en purring i posten. Hvis denne ikke betales, spilles "ballen" tilbake til den enkelte lagleder som må ta det opp med foreldrene. "Vi må stå for jaginga" – som en informant uttrykte det. En norm som synes å være etablert i alle foreningene, er at en ikke skal ta manglende betaling opp med ungene. Dette skal en ta opp direkte med foreldrene. I forhold til foreldre som følger ungen på trening eller kamper, er dette ikke noe stort problem. Da får en som regel inn pengene. Verre er det med foreldre som en aldri ser, og blant disse er det stort sett bare foreldre med minoritetsbakgrunn. Hvor aktive laglederne er i å følge opp disse, varierer noe. Enkelte lagledere drar hjem på døra til foreldrene, men de fleste er nok ikke så ivrige i "jagingen" at de gjør det. Dette er ikke den delen av laglederjobben som er mest morsom. Derved er det enkelte som ikke blir purret og som "glipper". At én av 12-15 medlemmer ikke betaler, oppfattes ikke som særlig problematisk. Det kan det enkelte lag og selve moderforeningen leve med – økonomisk sett.

I en av foreningene går den videre purring tilbake til daglig leder hvis lagledernes purring ikke fører fram. Det blir så opp til vedkommende som ikke kjenner den enkelte foresatte å fortsette å purre.

3.3.1 Eksklusjon eller inklusjon av de som ikke betaler

En annen faktor som kan påvirke betalingsviljen er hvilke konsekvenser det kan få for de som ikke betaler. Som nevnt innledningsvis: Å delta i idrett er et klubb gode som er forbeholdt de som er medlem i klubben. Skal du være medlem i klubben må du betale medlemskontingent, og skal du være deltaker på det enkelte lag må du betale deltakeravgift. Å unnlate å betale, innebærer rent formelt at den ungen som det ikke er betalt for, kan ekskluderes fra idrettsdeltakelsen. En kan tenke seg at en streng praktisering av dette prinsippet også kan virke motiverende på betalingsviljen, og at en forening som ser mellom fingrene på manglende betaling kan skape presedens for at ”det er ikke så nøye med betalinga, en får delta allikevel.”

Vi har i utgangspunktet registrert både en ”streng” og en mer liberal holdning til det formelle betalingsprinsippet.

De strenge og prinsipielle

Det strenge prinsippet kan formuleres slik:

De som ikke betaler, får ikke delta. Vi har tidligere latt en spiller delta uten å ha betalt treningsavgift. Men vi har hørt at andre lag er strengere, og nå har vil lagt oss på samme linje. (lagleder/trener gutter 12 år)

En var ikke så streng før, men nå er en mye strengere på at skal en delta, må en betale. (lagleder jenter 12 år)

Et resultat av manglende betaling er at barnet ikke får delta i kamper, og de får ikke nytt utstyr før de har betalt. (Fotballformann hovedforening)

Det er mange av laglederne som gir tilslutning til dette prinsippet. Dette er jo et innarbeidet prinsipp i frivillige foreninger – og i samfunnet forøvrig. Den som ikke betaler inngangspenger, får ikke tilgang på det godet som inngangspengene skal finansiere.

Hvis dette prinsippet praktiseres slik det uttrykkes, vil deltakere som ikke har betalt i første omgang utestenges fra kamper/konkurranser. Å stille på sidelinjen og ikke få spille, eller delta på treninger i gammel treningsdress mens alle de andre har fått ny, vil innebære et offentlig signal om at foreldrene ikke har betalt, og at de kanskje er fattige. En slik situasjon vil trolig være vanskelig å håndtere for et barn. Det har ikke vært en del av denne studien å undersøke hvordan ungene reagerer på en slik praksis og hva de gjør. Trolig vil de finne dette svært vanskelig og forsvinne fra fellesskapet. En slik praksis vil virke ekskluderende. Samtidig vil kunnskap blant ungene og foreldrene om at manglende betaling har slike konsekvenser, trolig virke fremmende på betalingsviljen. Flere av informantene peker på at gjennom å understreke dette prinsippet sterkere, har prosentsatsen på de som ikke betaler gått ned.

Et prinsipp med viktige unntak

Det er mye som tyder på at dette betalingsprinsippet har noen viktige unntak. De fleste lagledere foretar en vurdering av grunnlaget for at kontingenter og avgifter ikke er betalt, før de iverksetter denne type eksklusjon.

Flere av informantene sier at de i mange tilfeller kjenner den enkelte unge og også deres familie. De har dannet seg et inntrykk av om manglende betaling skyldes manglende evne eller vilje – om de er ”verdige” eller ”ikke-verdige” gratispassasjerer. De setter sammen brokker av kunnskap om ungens økonomiske situasjon ut i fra hva slags klær og utstyr

ungen har, hva slags bil evt. foreldrene kjører. I noen grad kan de kjenne barnet, foreldrene og deres situasjon fra andre arenaer – som for eksempel skolen. I tillegg får trener/lagleder gjennom direkte samtaler med enkelte av foreldrene som ikke betaler, ofte informasjon om familiens økonomiske situasjon. Ut i fra flere informasjonsbiter danner de seg et bilde av om det dreier seg om manglende evne eller manglende vilje. Hvis det skyldes manglende evne, kommer man i kategorien ”verdige” gratispassasjer – og en finner da gjerne en ordning. En slik ordning kan være at det ”samlede avgiftsnivå” settes til en symbolsk sum. I andre tilfeller settes det OK i marginen, selv om det ikke er betalt aktivitetskontingent. Det enkelte lag kan også dekke medlemskontingenten til moderforeningen.

Vi kjenner til forholdene for de enkelte ungene på laget. Det er noen som har dårlig råd. Da er vi fleksible. Da dekker vi det opp fra kassa uten at vi har fokusert på det. Vi har tjent inn penger fra dugnader som vi bruker til slikt. I praksis gjelder dette kun én unge. Jeg synes det er viktig at denne ungen blir med. Jeg har jobbet aktivt for å få ham med i idretten – og beholde ham. (Informant 9 års-lag)

Vi har en gutt som ikke betalte. Jeg pratet med foreldrene, og er helt sikker på at de faktisk har dårlig råd. Han slipper derfor å betale og går på en frikvote. Vi trenere og lagledere gjør en vurdering ut i fra hva vi ser ungene har av dyre klær, mobiltelefoner og lignende. Hvis det virker som manglende betalingsvilje, og ikke betalingsevne, er det ikke aktuelt med noen frikvote. Uansett ber vi foreldrene komme til en samtale. Har de virkelig dårlig råd, skal ungen ikke stenges ute. (Fotballformann i hovedforeningen og lagleder aldersbestemt lag)

En slik vurdering kan også plassere ungen og familien i kategorien ”uverdige” gratispassasjer.

(I dette tilfellet) skyldes det at foreldrene er skilte og skylder på hverandre, og hvor begge forventer at den andre skal betale. Så langt jeg kjenner til burde det være økonomisk rom i familien for at de betaler.¹⁰ (lagleder 12-års-lag)

Intervjuer: Hvordan har du tatt dette opp?

Jeg sendte først en tekstmelding til mor om at de må betale til kassereren. Det kom ikke noe penger. Da snakket jeg med mor som sa at ”dette er fars ansvar”. Snakket så med far på telefonen, hvor jeg ba ham gi gutten beløpet for et halvt års deltakeravgift som han skulle ta med til kassereren. Men siden har ikke gutten dukket opp. Nå er det opp til dem.

Det er gjennom den tette oppfølgingen at normen om å betale – hvis du kan – understrekes. Hvis det så ikke betales, får ungen ikke delta på ordinær måte lenger.

Den liberale og inkluderende praktisering

Det er også foreninger og enkeltstående lag som har en mer liberal praksis når det gjelder å betale. En informant med god oversikt over praksisen i hele idrettsforeningen uttrykker det slik:

Innvandrerne er overrepresentert blant de som ikke betaler. Vi har unger som har vært med i 3 år uten å betale. Vi har ikke hjerte til å kaste dem ut

¹⁰ Dette eksemplet gjelder en norsk etnisk gutt.

av laget. Samtidig er det dumt fordi kontingenten er viktig for vår økonomi.

Vi har slettet gjeld for enkelte helt opp til for tre år tilbake. En kan purre fra november til februar før en gir opp. Det er ikke tvil om at dette er et innvandrersproblem. De norske med problemer gir beskjed, og da kan vi ta det opp i en samtale.

De skal få beskjed om at det blir spillerstopp hvis de ikke betaler, men det er jo en tom trussel.

I denne idrettsforeningen har en lagt seg på en liberal praksis når det gjelder utestenging. En har ikke vært så direkte i sanksjonsbruken som i andre foreninger. Begrunnelsen er nettopp at en ikke ønsker å ekskludere noen. Gjennom gjentatt kontakt med foreldrene kan en finne løsninger – som at en nedskriver beløpet for medlems- og aktivitetskontingent til 100 kroner. Idrettsforeningens daglig leder er også behjelpelig med å lage dokumentasjon som foreldrene kan ta med til sosialkontor eller barnevern slik at de kan få midler der. Det rapporteres om familier som får kontingenter og avgifter betalt via barnevernet/sosialkontoret i bydelen etter dokumentasjon fra idrettslaget.

Den liberale praktiseringen fører trolig til at en finner løsninger som fører til at ingen ekskluderes direkte på grunn av avgifter som enkelte oppfatter som for høye.

Prisen for en slik liberal praksis synes å være mye mas og mye oppfølging – og påfølgende irritasjon fra både de som følges opp og de(n) som følger opp.

Jeg får en del kjeft fra innvandrereldre for at ”det er så dyrt”. De synes jeg burde være flau for å purre. De vet ikke hva som er kollektivt ansvar”.
(leder hovedforening med ansvar for å følge opp ikke-betalende)

I og med at den stadig gjentatte purringen nå er sentralisert i idrettsforeningen, fører det til mye frustrasjon for den som må utføre dette arbeidet. Vedkommende skal ikke bare følge opp én til to dårlig betaler fra hvert enkelt lag, men noen titalls fra alle klubbens lag. I og med at det i all hovedsak kun er foreldre med minoritetsbakgrunn som blir gjenstand for denne oppfølgingen, blir det nok også lett å generalisere frustrasjonen.

3.4 Kontingenter og avgifter oppsummert

I dette kapitlet har vi vist at det store flertall betaler medlemskontingent og deltakeravgifter – også de med etnisk minoritetsbakgrunn. Gjennom bedre oppfølgingsrutiner opplyser lagene at gratispassasjerproblemet er redusert til et nivå som ikke er særlig problematisk. En kan leve med at i snitt en unge pr. lag ikke betaler.

Dette kan fortolkes som at pengeproblemer og fattigdom blant innvandrere og flyktninger ikke er til hinder for deltakelse i idretten. Vi vil advare mot en slik fortolkning.

Gjennom denne undersøkelsen vet vi ikke noe om de som ikke har meldt seg inn i idretten. Vi vet heller ikke noe om dem som har uteblitt etter noen få treninger når de har fått en bankgiro med hjem. De vi har samlet inn opplysninger om er de som deltar i de aktuelle idrettslagene.

Informantene kan ha sine antagelser om hvorfor deltakere slutter på lagene, men det kan være vanskelig sikkert å vite om det skyldes dårlig økonomi. Som enkelte av informantene har påpekt – det er få barn og unge som sier at de slutter fordi det koster

penger. Trolig er det flaut slik at ungene oppgir alternative begrunnelser som at de ikke "gidder mer", satser på skolen, vil prøve andre aktiviteter etc.. Det er svært mange plausible grunner som kan oppgis for at en slutter med organisert idrett. Og ofte kan også årsakene faktisk være sammensatte.

Selv om det skulle vise seg at det ikke er så mange som ikke kan delta i organisert idrett på grunn av økonomien, kan det være ekstra sårt for de få som ekskluderes. Særlig blant gutter hvor en meget stor andel deltar i fotballen på yngre alderstrinn, utgjør dette et særdeles viktig fellesskap. De får viktige erfaringer sammen og det dannes nettverk og varige vennskap. Å bli stående utenfor det de fleste andre har felles, kan være ekstra sårt. Da kan alternative og mindre heldige nettverk bli et alternativ.

Frafallet av ungdom – både med majoritetsbakgrunn og minoritetsbakgrunn – øker med alderen. Med alderen øker også deltakelsesavgiftene. For de med dårlig råd eller liten betalingsvilje hjemme, kan skjæringspunktet opptre når avgiftene plutselig økes markant. En informant som er formann/leder i hovedforeningen i et større idrettslag i indre Oslo by¹¹ formulerer sine erfaringer slik:

De yngste innebandylagene hos oss er flerkulturelle. Vi har de laveste kontingentene i byen med 200 kroner i medlemskap og 300 i deltakeravgift. Dette klarer vi å få inn. Så blir de smågutter og da skal de betale lisens på grunn av forsikringer. Lisenskravet fra bandyforbundet er på kr. 350 pr. spiller. Da forsvinner halvparten av våre innvandrere. Innebandy går fra å være en flerkulturell klubb til på barnetrinnet til å bli nesten en hvit klubb på ungdomstrinnet.

I flere av foreningene, særlig i de med størst minoritetsandel, har det vært viktig å holde avgiftene på et lavt nivå. Dette er begrunnet ut i fra erfaringsbaserte kunnskaper i idrettsforeningen om at størrelsen på kontingenter og avgifter spiller en avgjørende betydning for de med dårlig råd. Det er liten tvil om at disse idrettsforeningene har som mål å være inkluderende. Det uttrykkes som en helt sentral verdi. Vi har ikke fått noen holdepunkter for at foreninger og lag setter opp kontingenter og avgifter til et slikt nivå at en ekskluderer grupper som ellers er arbeidskrevende og har med seg lite foreldreinnsats.

¹¹ Som vi har intervjuet i en annen sammenheng sommeren 2006

4 Foreldrenes oppfølging og dugnadsdeltakelse

4.1 Hva slags innsats?

For å produsere organisert barne- og ungdomsidrett kreves det noe mer enn kontingenter. Det forutsettes at det er noen som kjører til og fra kamper og cup'er. For ungene kan det ha stor betydning at foreldre og familiemedlemmer er med og oppmuntrer på treninger og kamper. For trenere og lagledere er det viktig at andre foreldre stiller opp slik at de vet at det er noen som kan "steppe inn" hvis en selv blir syk eller ikke anledning til å møte. Dessuten kan støtte og oppmerksomhet fra foreldrene nettopp være en drivkraft for mange som tar på seg de tidkrevende vervene. En opparbeider seg en moralsk kapital i lokalsamfunnet (Sørhaug 1989), og en slik opparbeidelse forutsetter at flest mulig ser hva de yter og at de derved kan verdsette den.

De enkelte idrettsforeninger har dessuten en del basisfunksjoner som krever frivillig og ulønnet innsats fra foreldrene. Noen slike basisfunksjoner er basert på tradisjoner - som å arrangere en årlig fotballcup. Noe kan være fremtvunget av at enkelte anlegg krever bemanning - eks. hallvakter i idrettshallen. Andre dugnadsoppgaver kan også være motivert ut i fra at man ønsker å skape et godt sosial miljø rundt idrettshus eller anlegg. Eksempler på dette er kioskdirift i klubbhus, ved fotballbane eller i idrettshall. Atter andre dugnader kan dreie seg om vedlikehold på bygninger og anlegg, eller opparbeidelse av nye anlegg (eks. dugnad på en ny ballbinge). Mange slike dugnader har også en økonomisk side - cup'er og kiosksalg bringer inn penger som enten går til moderforening eller barne- og ungdomsavdeling. Denne type dugnader har lange tradisjoner i norsk idrett.

For lag som ønsker å delta i dyre cup'er, som har dyre reiser og som betaler trenere en utgiftsdekning utover det ubetydelige, er inntektsbringende dugnader et alternativ. Selv om vi har påpekt at dette ikke synes å være spesielt ønskelig eller vanlig, er det også noen lag som bedriver slikt. For å holde deltakeravgifter nede er det enkelte lag hvor medlemmene må selge ei loddbok en gang pr. år.

I motsetning til medlems- og deltakelseskontingenter er slikt *oppfølgingsarbeid* eller dugnadsdeltakelse ikke noe absolutt krav for at ungene deltar. I noen grad framgår det av informasjonsskriv og foreldrekontrakter som forskriver at de må stille opp på slikt. I noen grad blir dette understreket på foreldremøter. De foreldre som deltar i noe oppfølgingsaktivitet vil etter hvert kunne bli innlemmet i et moralsk fellesskap hvor ytelsesnormer blir diskutert og hvor forventet innsats blir understreket. Den uformelle praten i foreldrekollektivet dreier seg ofte om de som ikke deltar - hvor foreldrene deles inn i "gode" og "dårlige" foreldre. De foreldre som ikke deltar, risikerer å bli snakket negativt om. De fleste med norsk bakgrunn kjenner i utgangspunktet hva dugnadsinnsats er, og hvilke

normer og forventninger som regulerer denne. For mange med en annen kulturbakgrunn, er dette trolig ukjent.

4.2 Deltakelse på foreldremøter

Foreldremøtene spiller en viktig rolle i norsk barneidrett. De fleste lagene vi har intervjuet har et foreldremøte før sesongen begynner, og ofte et når den slutter. På foreldremøtene formidles informasjon fra klubb, lagleder og trener. Ofte tar en stilling til kommende års satsing – hvor mange og hvilke cup'er en skal delta i. Størrelsen på deltakeravgiften fastsettes. Det informeres om planlagte dugnader fra hovedforeningens side (eks. pålagte hallvakter, kioskbemanning og dugnader på cup i eget idrettslag.) En viktig del av foreldremøtet er derfor å informere om arbeidsoppgaver som skal utføres. Et eget punkt på dagsordenen er som regel valg eller utpeking av lagleder, trener og foreldrekontakt. Noen steder har man dedikerte personer som tar seg av disse oppgavene det ene året etter det andre. Andre steder må man motivere eller presse noen til å ta disse oppgavene. På foreldremøtene informeres og besluttes det.

Vi har spurt våre informanter om hvem som deltok på sist foreldremøte. I og med at vi gjorde vår datainnsamling i mai-juni, lå vårens foreldremøte noen måneder tilbake. Det virket allikevel som om informantene hadde det ganske klart for seg hvem som deltok, selv om en nok må regne med noen erindringsfeil. Er foreldremøtene de norske foreldrenes arena, eller deltar også foreldre med minoritetsbakgrunn?

Tabell 4.1 *Prosentandel foreldre (dvs. minst en forelder) som deltok på sist foreldremøte etter barnas alder og etniske bakgrunn*

	Begge foreldre norske (vestlige)	En norsk og en ikke-vestlig	Begge foreldre ikke-vestlig	Totalt
7 år	86 (n=37)	50 (n=4)	59 (n=17)	76 (n=58)
9 år	100 (n=34)	100 (n=2)	62 (n= 37)	81 (n=73)
12 år	89 (n=44)	40 (n=5)	55 (n=42)	70 (n=91)
15 år	80 (n=41)	92 (n=12)	23 (n=57)	52 (n=110)
Totalt (N)	88 (n=156)	74 (n=23)	46 (n=153)	67,5 (n=332)

Foreldremøtene synes å ha en viktig funksjon. Det er et klart flertall av foreldrene som er representert. På de tre yngste alderstrinnene er det også en betydelig andel med minoritetsbakgrunn som deltar, prosentsatsen ligger mellom 55 til 60. Derimot er denne type oppfølging fra minoritetsforeldrenes side sterkt redusert for de eldste – hvor kun en av fire ungdommer er representert på foreldremøtet med sine foreldre.

4.3 Deltakelse som tilskuere på trening og kamper

Som nevnt innledningsvis i kap. 1.3.4 kan foreldrenes oppfølging av barna ha stor betydning for barnas motivasjon for å drive idrett. Det er da også en betydelig andel som stiller opp for å "se barna".

Tabell 4.2 *Prosentandel av foreldrene som deltar som tilskuere på kamper og trening etter foreldrenes bakgrunn*

	Begge foreldre norsk/vestlige				En av hver				Begge foreldre ikke-vestlig				Totalt			
	Aldri	Av og til	Mye		Aldri	Av og til	Mye		Aldri	Av og til	Mye		Aldri	Av og til	Mye	
7 år	3	16	81	100 n= 37	0	0	100	100 n=4	0	33	57	100 n=9	3	18	80	101 n=48
9 år	0	6	94	100 n=34	0	0	100	100 n=2	12	33	55	100 n=42	6	21	73	100 n=78
12 år	7	0	93	100 n=44	20	40	40	100 n=5	31	45	24	100 n=42	19	23	58	100 n=91
15 år	20	32	49	101 n=41	25	33	42	100 n=12	88	5	7	100 n=57	55	18	26	99 n=110
Totalt	8	14	79	101 n=156	17	26	56	99 n=23	45	26	29	100 n=150	26	20	54	100 N=327

Tabell 4.2 viser at når ungene er små, dvs. hhv. 7 og 9 år, er foreldrene som regel og bivåner kamper og treninger. Dette gir mulighet for at det dannes et foreldrekollektiv på sidelinja hvor de foresatte møtes ofte. Også et klart flertall foreldre med minoritetsbakgrunn følger opp ungene på de yngste alderstrinnene. Det er kun 12 prosent av foreldrene til 9-åringen som ikke viser noen interesse, mens godt over halvparten viser mye interesse. Dette bekreftes også kvalitativt av noen av våre informanter:

Jeg er positivt overrasket over engasjementet til alle foreldrene. De stiller opp på kamper, cup'er og treninger. Det er også et godt oppmøte fra innvandrerforeldrene. De er ivrige – noe som også skyldes at flere av guttene er gode. De har god motorikk og bevegelse og de er også litt tøffere enn mange av de norske (Lagleder 9-årslag med ca. 50/50 fordeling på norsk/minoritetsbakgrunn)

Men så skjer det et klart fall i interessen fram til de blir 12 år og et enda sterkere fall fram til de blir 15. Også noen få av de norske foreldrene mister interessen fram til ungene blir 15. Men mens kun 20 prosent av de norske 15-åringene aldri "blir sett" av sine foreldre, gjelder dette nesten 90 prosent av ungdommer med minoritetsbakgrunn. På dette alderstrinnet har de av en eller annen grunn mistet interessen eller muligheten for å se barna i aktivitet.

Blant norske foreldre hersker det trolig også en antakelse om at barna "innerst inne" ønsker at deres foreldre skal se på og støtte deres prestasjoner, selv om de ikke alltid uttrykker dette eksplisitt (Archetti 2003:11). Dette uttrykkes også tydelig av en trener for et 15 årslag:

Jeg sier til foreldrene: Det er gratis å gå på kampene. Hvis de en sjelden gang deltar, kan du se ungene blomstre opp. Jeg skjønner egentlig ikke at de ikke vil følge opp.

Det finnes noen klare forventninger i norsk idrett om at man skal følge opp barna og se dem. Manglende oppfølging på dette nivået, skaper lite irritasjon, men heller en undring.

4.4 Kjøring til og fra kamper/cup'er

De aller fleste laglederne vi intervjuet fortalte at lagene har et transportbehov i forbindelse med bortekamper og cup'r. Men transportbehovet varierer en god del fra lag til lag. Noen spiller bortekamper på kjente baner så nærme bostedet at det er mulig for ungene å komme seg dit sjøl med offentlig transport, alternativt er det kort vei å kjøre for foreldre. Transporten er derfor ikke "noen stor sak". De eldste fotballagene (15/16 åringene) spiller kamper på baner rundt om i hele stor-Oslo (dvs. inkl. Follo og Asker/Bærum) på baner som det kan være komplisert å komme til. Transportbehovet er derfor størst for de eldste.

Hvor kritisk dette med "kjøring" oppleves, avhenger også av hvilken praksis en har valgt for transporten. I noen lag er ansvaret overlatt til foreldrene sjøl. Barn og unge og foreldre får angitt kampsted og oppmøtetidspunkt og så må de ordne seg sjøl. De ungene som ikke har foreldre som kjører, må alliere seg med noen andre. Transporten gjøres ikke til noe sak for trener eller lagleder.

Vi har ikke kjøreordning eller opplegg hvor ungene møtes før kamp. Vi møtes på bortekampstedet og så må foreldrene ordne kjøring sjøl. Hvis de for eksempel jobber om kvelden må de avtale med noen andre foreldre at

ungen får sitte på med dem. Hvis vi som lagleder/trener skulle ha ordnet dette også, hadde vi ikke fått gjort det som var viktig. Vi er ikke barnepike for noen. Hvis foreldrene har lyst til at ungene deltar, må de stille opp sjøl. (lagleder 9 årslag med 67 prosent minoritetsbakgrunn)

Hvis en er klar fra begynnelsen at dette er foreldrenes ansvar, og at de må organisere det sjøl, kan det fremme foreldrenes vilje til å kjøre. *Organisert kjøring* fra et fast oppmøtested kan i noen grad oppmuntre foreldrene til å overlate dette til noen andre.

I forbindelse med evalueringen av Idrettens storbyprosjekt (Carlsson og Haaland 2004) fikk vi en del beretninger om at ”innvandrere kjører ikke ungene til kamper”, og at dette var et betydelig irritasjonsmoment. De gjennomgående tilbakemeldingene fra de kvalitative intervjuene med lagledere(trenere) denne gangen, er at transport til bortekamper og cup’er som regel går greitt. Det er nok foreldre som kjører. Dette bekreftes også av den påfølgende tabellen.

Tabell 4.3 *Prosentandel av foreldrene som kjører på kamper og cup'er; kjører aldri/ av og til/mye*

	Begge foreldre norsk/vestlige				En av hver				Begge foreldre ikke-vestlig				Totalt			
	Aldri	Av og til	Mye		Aldri	Av og til	Mye		Aldri	Av og til	Mye		Aldri	Av og til	Mye	
7 år	3	8	91	100 n= 37	0	0	100	100 n=2	0	44	56	100 n=9	2	15	83	100 n=48
9 år	9	6	85	100 n=34	50	0	50	100 n=2	26	36	38	100 n=42	19	22	59	100 n=78
12 år	7	2	91	100 n=44	20	40	40	100 n=5	61	32	7	100 n=41	32	18	50	100 n=90
15 år	22	22	56	100 n=41	33	27	50	100 n=12	86	9	5	100 n=57	55	18	26	99 n=110
Totalt	10	10	80	100 n=156	29	19	52	100 n=21	45	26	29	100 n=149	26	20	54	100 N=326

Tabellene for kjøring viser at på de to yngste alderstrinnene er det relativt mange som kjører. Nær 90 prosent av de norske foreldrene kjører ofte (dvs. mer enn halvparten av gangene). Også blant foreldre med minoritetsbakgrunn er det relativt mange i denne gruppen som kjører når ungene er små. Blant 9 åringer med minoritetsbakgrunn er det 38 prosent av ungene som har en forelder som kjører ofte, mens 36 prosent kjører av og til. Det vil si at tre av fire har en forelder som tidvis kjører. Siden vi må anta at en del i denne gruppen ikke har bil, er det trolig en relativt stor del med bil som følger opp mye eller i noen grad.

Dette bildet endrer seg betydelig til 12 åringer med minoritetsbakgrunn hvor det kun er 7 prosent som kjører ofte, mens 32 prosent kjøres av og til og 61 prosent kjører aldri. For 15 årskategorien er det hele 86 prosent av ungdommene med minoritetsbakgrunn som har foreldre (eller andre familiemedlemmer) som så og si aldri kjører.

I lag som har en minoritetsandel på under 50 prosent, har man stort sett mange nok foreldre til å dekke transportbehovet. En er dessuten aldri avhengig av at alle foreldrene kjører hver gang. Det holder det stort sett at $\frac{1}{4}$ av foreldrene kjører til en hver tid – i og med at hver foreldre med bil kan ta med seg 4 barn (i en vanlig bil forutsatt at en ikke har flere voksne passasjerer). Problemene oppstår på de eldste alderstrinnene i lag hvor minoritetsandelen overstiger 50 prosent, og særlig hvis den nærmer seg 70-80 prosent.

Vi har jo ikke nok biler. Det tok jeg opp på siste foreldremøte med spørsmål om noen kunne ta ansvar for å sette opp kjøreliste. Jeg er jo både lagleder og trener, og det å organisere kjøring ble for mye for meg. Med da var det ingen som kunne tenke seg å ta denne lille oppgaven. Så nå er ordninga at ungene selv må finne fram til bortekamper. Vi avtaler for eksempel at ungene skal møte på Rommen grus en halv time før. Så ungene reiser med T-bane eller buss. Vi har jo bare hatt en bortekamp (i år) på Rommen, og ungene kom jo aleine da. Men før kampen stilte jo ungene i treningstøy utenfor hos meg og lurte på når vi skulle dra. ...Dette var tatt opp på foreldremøte. Og foreldrene skulle jo selv følge sine barn. Men de stilte ikke på banen. Ungene kom aleine. (lagleder og trener for 12 års lag med 2/3 deltakere med minoritetsbakgrunn)

Det er den lave andelen med "kjørere" på det eldste alderstrinnet i lag med en overvekt barn og unge med minoritetsbakgrunn, som skaper størst frustrasjon blant trenere/lagledere. Reiseavstandene har nå blitt mye lenger, lagene er blitt store med mange spillere/reserver og det er få som kjører.

Det er gjengangerne som kommer og kjører. Vi må ha 20 ledige seter. Det er det så vidt vi klarer. De som kommer rister på hue over alle de andre foreldrene.Vi har satt opp dagnadslister og turnuslister for kjøring mange ganger. Men de stiller ikke opp. Og jeg ser dem jo ikke. Ringer jeg til dem er det som regel mødre som tar telefonen og de snakker jo ikke norsk..... Og så det er jo mye skilte foreldre da. (lagleder 15 årslag med 55% minoritetsandel)

Vi har også fått beretninger fra lagledere som forteller om at de har måttet kjøre to ganger – både før og etter kamp for å få transportert alle spillerne. Selv om dette ikke hender så ofte, er dette hendelser som sitter lenge i. Spesielt under andre gangs kjøring hjem sent på kvelden, er nok irritasjonen ekstra stor. Det blir en så klar demonstrasjon av at "vi" stiller, og hvor "de" er gratispassasjerer bokstavelig talt. Dessuten er det i forbindelse med hver bortekamp en usikkerhet – "kommer det nok foreldre med biler i dag". Usikkerheten er der hele tiden, noe som også skaper ekstra slitasje på trener og lagleder.

Manglende kjøring fra foreldre med minoritetsbakgrunn er noe det snakkes om i foreldrekollektivet rundt det enkelte lag, og i idrettslaget generelt. Vi tror at enkelte slike tilfeller overskygger det faktum at det svært ofte går ganske greit – fordi det faktisk er nok som kjører. I de foreningene som sliter mest, er dette allikevel et betydelig problem, og et stort irritasjonsmoment.

4.5 Deltakelse på dugnader

I tabellen over dugnadsinnsats har vi utelatt sjuårslagene som ennå ikke har hatt særlig med dugnader. Dessuten har vi utelatt et stort lag med 15/16-åringer (som egentlig består av to lag – et 1. og et 2.lag) med 2/3 minoritetsandel som ikke har hatt dugnader på en god stund.

Vi nevnte innledningsvis i dette kapitlet hva slags dugnader det dreier seg om. Et generelt inntrykk er at dugnadspresset ikke er spesielt stort. For den enkelte forelder (dvs. en pr. unge) kan det dreie seg om å stå i kiosken eller ta en hallvakt en til to ganger pr.år, og kanskje delta som bakkemannskap på idrettsforeningens vår- eller høstcup. De fleste lagene oppgir også at dugnader ikke er viktig for det enkelte lags økonomi.

Deltakeravgiftene dekker nå stort sett lagets behov for penger til dets primære driftsutgifter. Dessuten er det også lag som har dugnader som ikke trenger involvere foreldrene hvor ungene kan gjøre jobben sjøl. Loddsalg er en slik type dugnad¹². Og det gjelder rydding på baneanlegg eller enkle inntektsbringende oppgaver som for eksempel å rydde utenfor et kjøpesentre.

Tabell 4.4 viser at det synes å være en god oppslutning om dugnadene på de yngste lagene. Blant foreldre med minoritetsbakgrunn er det et stort flertall som deltar ofte på 9 års trinnet, og halvparten på 12-årstrinnet deltar av og til eller ofte. Det er så mange på dugnadene at de ikke får et rent norsk-etnisk preg. Dessuten formidler flere av informantene at når foreldre med minoritetsbakgrunn først deltar, er de flinke til ”å sjau”. De som gjør en innsats gjør den så godt, at det legges positivt merke til. Det bidrar til å bryte ned bildet av at ”dugnaden er hvit”.

¹² En av informantene peker på at barn med minoritetsbakgrunn har et stort handicap sammenlignet med norske når det gjelder loddsalg. For det første bor barn med minoritetsbakgrunn ofte i blokker hvor det også bor en stor del andre innvandrere og flyktninger som ikke har tradisjoner for å kjøpe lodd. I områder med norske beboere kan det nesten være en norm om at du kjøper lodd av naboens unge. Dessuten har norske barn også besteforeldre og andre slektninger som kjenner loddtradisjonen og som gjerne kjøper opp resten av loddboka hvis barnet ikke har solgt alle.

Tabell 4.4 *Prosentandel av foreldrene som deltar på dugnader*

	Begge foreldre norsk/vestlige				En av hver (N=14)				Begge foreldre ikke-vestlig				Totalt			
	Aldri	Av og til	Mye		Aldri	Av og til	Mye		Aldri	Av og til	Mye		Aldri	Av og til	Mye	
9 år	3	0	97	100 n=34	0	50	50	100 n=2	19	10	71	100 n=42	12	6	82	100 n=78
12 år	11	2	86	99 n=44	40	0	60	100 n=5	52	19	29	100 n=42	32	10	58	100 n=91
15 år	23	12	65	100 n=26	29	0	71	100 n=7	83	6	11	100 n=35	54	7	38	99 n=68
Totalt	12	4	85	101 n=104	29	7	64	100 n=14	50	12	39	101 n=119	32	8	60	100 N=237

Fotballen drives av de med norsk bakgrunn. Det vedvarende arbeidet utføres av de som er trenere og har lederverv. Men innvandrerne stiller opp på dugnader. De gjør virkelig en innsats med de oppgaver de blir tildelt. Vi har en årlig stor cup hvor de rydder, vasker, lager mat etc. De jobber så svetten siler. (Fotballformann stort idrettslag)

På den annen side er det også informanter som forteller frustrert om foreldre med minoritetsbakgrunn som uteblir fra dugnadene og overlater arbeidet til andre. Irritasjonen synes allikevel ikke være på langt nær så stor som irritasjonen over manglende kjøring. Dessuten synes flere av lagene å ha funnet noen "grep" som har økt dugnadsinnsatsen fra foreldre med minoritetsbakgrunn.

4.5.1 Enkle og forståelige dugnadsoppgaver

En viktig erfaring som flere av informantene peker på er at hvis en skal få til større oppslutning fra foreldre med minoritetsbakgrunn på dugnader, må de få konkrete oppgaver som de kan mestre. Det kan for eksempel være dumt å gi dem jobben som speaker på et cup-arrangement. Norske foreldre som har en lang fortid som dugnadsarbeidere vet både hva som forventes og hvordan de skal gjøre ting. Men selv noe så tilsynelatende enkelt som å stå i dugnadskiosken eller kafeteriaen, kan være vanskelig hvis du ikke har stått der før. Hvordan slår en av tyverialarmen? Hvor er kassaapparatet gjemt og hvordan virker det? Hvor mange skjeder kaffe går med til kaffetrakteren? Hva gjør en med omsetningen etter at kiosken stenger? Etc. etc. Det er mye som gjør en fersk norsk etnisk mor eller far usikker, og sikkert enda mer for de som er språklig usikre i tillegg. I en av de største foreningene i denne undersøkelsen, drives kiosken av foreldrene i ungdomsavdelingen (13-17 år). Hvert lag har ansvar for en uke hver. Dette fungerer godt. En sørger alltid for at det er en blanding av foreldre med norsk bakgrunn og med innvandrerbakgrunn slik at det er noen som kan oppgavene som kan føre andre inn i dem. Resultatet er at foreldre med minoritetsbakgrunn stiller opp.

4.5.2 Personlig kontakt og enkle beskjeder

Flere av idrettslagene i Groruddalen anvender en slags foreldrekontrakt som foreldrene må underskrive på. Her orienterer idrettslaget om virksomheten og hvilke forpliktelser idrettslag og foreldre har overfor hverandre. I noen tilfeller tar også lagleder dette opp muntlig for å forsikre seg om at de ikke har skrevet under på noe de kanskje ikke helt forstår:

Det er en del som kommer alene uten foreldrene. Da sier vi til dem. "Du må ha med mamma eller pappa". Da får vi sett hvem de er. Og så får de et skriv om hvilke forpliktelser de har overfor oss. Vi gir informasjon muntlig om "hvem, hva, hvor, når etc. etc.. Jeg har sett alle foreldrene før ungene meldes inn. Problemet er at noen foreldre, særlig de nye som har kommet den senere tid, snakker dårlig norsk ... Vi er usikre på hva de får med seg når vi informerer. De nikker og smiler, men jeg er svært usikker på hva de får med seg. (fra intervju med to lageledere på 9-årslag med 2/3 minoritetsbakgrunn)

De to siterte lederne praktiserer en *personlig kontaktform* for å få foreldrene til å delta. Det holder ikke med skriftlig informasjon, og ikke alltid med informasjon på et foreldremøte. Viktigheten av personlig kontakt bekreftes også av en annen lagleder som har reflektert mye over hvordan en skal få til oppslutning om lagets og klubbens dugnader.

Det enkelte aldersbestemte lag i klubben har bl.a. ansvar for å bemanne idrettshallen en søndag om våren og en om høsten fra kl. 9-21. Da skal det lages vafler, kiosk skal bemannes og noen må ha sekretariatsfunksjonen på håndballkampene. Hver søndag blir delt opp i tre ganger fire timers økter hvor det må stille tre foreldre på hver økt.

Foreldrene blir satt opp med navn. Jeg deler ut lista et par uker før vi har halldugnaden, og så sjekker jeg fire dager før. I fjor høst tok jeg kun og satte opp de jeg var sikre på ville komme. I vår tok jeg alle, og kun en uteble. Ungene merket seg nok hvem som ikke møtte. Den aktuelle ungen har nok fått høre det av de andre. Hvis de ikke stiller opp til høsten, da må jeg gå på døra som med loddene.... Når det gjaldt loddsalget var jeg på døra til de som ikke var på foreldremøte for å se dem inn i øya. Noen av dem snakket veldig dårlig norsk. (Lagleder 9-års lag jenter med 62% minoritetsandel)

Flere av informantene i de andre lagene gir også uttrykk for slike erfaringer. Klare og enkle beskjeder som *formidles personlig* om hva dugnaden går ut på, og klart avgrensede oppgaver på selve dugnaden hvor det er enkelt å forstå hva en skal gjøre, øker oppmøtet fra foreldre med minoritetsbakgrunn.

Dårlig språk blir av flere oppgitt som grunn til at mange foreldre ikke deltar eller faller fra. De mener at foreldrene kvier seg for å delta fordi de snakker så dårlig norsk og har lett for å misforstå:

Vi har to dugnader i året. Da jeg spurte mor om å stille, misforsto hun. Hun trodde det var flere ganger i måneden. De kvier seg for å spørre om igjen fordi flere snakker dårlig norsk. Derfor er det viktig å få dem med fra begynnelsen slik at de forstår hva de er med på. (lagleder 12 årslag)

Dessuten blir det ekstra krevende for laglederne å skulle informere muntlig når språkforståelsen er dårlig. Allikevel finnes det altså lagledere som går hjem til minoritetsforeldrene for å informere. Samtidig kan en neppe forvente at lagledere som bruker dusinvis av timer pr. måned for å få laget til å gå rundt, også skal ta seg tid til å oppsøke foreldrene i hjemmet. Hvis en allikevel tar seg tid til det, kan gevinsten i form av større foreldreinnsats bli stor.

4.5.3 Informasjon på norsk, og forsøk på å gi informasjon på foreldrenes eget språk

Flere av informantene etterlyser informasjonsmateriell som har en større sjanse til å nå frem enn skriftlig informasjon på norsk.

Det vil være et hjelpemiddel å ha tilgang til et dokument om dugnad og foreldredeltakelse på urdu og de mest vanlige språkene. Da kan vi formidle hva vi forventer av dem, samt gi dem annen informasjon. Du er alltid velkommen hvis du ringer på døra, og da ville det være fint å ha med en slik informasjonsfolder. (lagleder 15 årslag)

Implisitt i det denne informanten gir uttrykk for er at når en går på døra til folk, er det litt ubehagelig å komme og klage over manglende innsats. Hvis en hadde noe å gi – som for eksempel en folder på eget språk – er det enklere å ringe på. Folderen kan så være et utgangspunkt for en samtale. I tillegg vil selve den personlige relasjonen som kan bygges gjennom et slikt besøk, gi økt motivasjon for å delta.

To av idrettslagene har da også laget eget informasjonsmaterieil på de mest vanlige språkene som urdu og arabisk, og enda et par oppgir at det er behov for slik informasjon.

Ja, det er jo slik at når de melder seg inn i klubben får de ei innmeldingsbrosjyre som gir informasjon om rettigheter og plikter som medlem. Den forteller om hva slags tilbud de får, men også om hvilke plikter som følger av medlemskapet. Så skal de skrive under på dette, men jeg er redd for at dette i liten grad når hjem.

-Har dere diskutert å oversette denne brosjyra til andre språk?

Ja, det har vi diskutert, for det er klart at skriftlig informasjon på norsk vanskelig når frem. Enten blir det ikke lest, eller så blir det ikke forstått. Så vi har fått oversatt brosjyren til arabisk. Oversettelsen er ferdig, men vi har ikke kvalitetssikret den ennå. Vi har planer om å få oversatt den til tre-fire språk. (Leder i hovedforening)

Sitatet stammer fra leder i den foreningen med størst minoritetsandel av de vi har samlet inn data fra. Her er utvilsomt informasjonsbehovet stort. Samtidig mener vi at det må være dårlig ressursbruk at hardt pressede idrettsforeninger må bruke ressurser på denne type oppgaver – og at flere idrettslag parallelt gjør det samme. I kapittel 8 skal vi komme tilbake med forslag om at denne type informasjon bør være et anliggende for enten idrettskrets eller endog Norges idrettsforbund.

4.6 Hvorfor er oppfølgingen fra foreldre med minoritetsbakgrunn så lav blant de eldste ungene?

Den foranstående gjennomgang av foreldrenes oppfølging når det gjelder foreldremøter, tilskuerrollen, kjøring og dugnader viser at det er en relativt stor andel foreldre med minoritetsbakgrunn som følger ungene opp når de er 7 og 9. Oppfølgingen er merkbar lavere for 12 åringene. Når ungene er 15 år, er minoritetsforeldrene i betydelig grad fraværende på foreldremøter, kamper, som kjørere og på dugnader. De norske foreldrene opprettholder mye mer sin interesse, selv om den daler noe når ungene blir 15-16 år.

Hvis vi skulle gått i dybden for å få et svar på hvorfor det er slik, måtte vi selvsagt ha intervjuet foreldre med minoritetsbakgrunn på de ulike alderstrinn for å få innsikt i deres situasjon og de valg de gjør. Vi kan allikevel *spekulere* i hva som kan ligge bak. Vi tror følgende faktorer kan spille inn.

1. Mange foreldre med minoritetsbakgrunn følger opp ungene når de er små og sårbare og trenger følge eller å passes på. Når de kan klare seg selv, nedprioriteres oppfølgingen. Som vi skal komme inn på i neste kapittel, har de ofte flere barn som skal passes, de har ingen besteforeldre som kan sitte barnevakt, mange har ekstrajobber eller de jobber også i helger og på kvelder på de tidspunkt som idretten drives. Tilværelsen er såpass krevende at å følge opp eldre barn og ungdommer hvor dette slett ikke er påkrevet, nedprioriteres.
2. De foreldrene som følger opp når ungene er små, trekker seg gradvis tilbake fordi de ikke blir inkludert i det øvrige foreldrefellesskapet. Å delta i "livet på sidelinja" forutsetter både en språklig kompetanse og en referanseramme som gjør at en kan delta i praten. De norske oppfører seg kanskje høflig og imøtekommende i begynnelsen, men når den uformelle praten går litt tungt, er det lett å trekke seg tilbake til de som en har en mer "easygoing" samtale med. De med minoritets-

bakgrunn som ikke kommer inn i dette foreldrefellesskapet, blir da heller ikke en del av det moralske fellesskapet som utvikles. De får ikke innsikt i hvilke forventninger og normer som regulerer foreldreatferden.

En annen sak er at de kanskje også møter sider ved den norske foreldrekulturen som de vil mislike – som alkoholbruk på cup'er og turer fra de norske foreldrenes side. Noen av våre informanter peker på at de som ledere ikke bruker alkohol på slike turer, men hva foreldrene for øvrig gjør, er opp til dem selv. Vi har ikke grunnlag for å si at foreldrene på de lagene vi har intervjuet, har et slikt forhold til alkohol på turer, men forholdet er ikke ukjent fra andre sammenhenger.

Dette er en forklaring som vektlegger at de faktisk har forsøkt å delta, men at de ikke har opplevd å bli inkludert, eller at de har møtt praksiser som virker ekskluderende.

3. De 15/16 åringene som vi har undersøkt foreldreinnsatsen til, og hvor en betydelig andel av foreldrene ikke viser seg, verken på foreldremøter, kamper eller på dugnader, har trolig kommet til Groruddalen "etter at de var små og sårbare". Siden Groruddalen har hatt en så merkbar tilflytting av innbyggere med minoritetsbakgrunn de senere årene, må en anta at svært mange av 15/16 åringene har flyttet til Groruddalen etter at de var 10 år. Flere av informantene i idrettslagene har opplyst at når unge med minoritetsbakgrunn blir så store som 12-15 år, kommer de til idretten uten foreldrene. De kommer ofte til idretten med venner, og blir gradvis inkludert i laget. Forutsatt at de betaler de nødvendige kontingenter, får de være med. Foreldrene trenger ikke følge dem, og de kommer derfor heller ikke i kontakt med idrettslaget. Derved blir de heller ikke del av det moralske fellesskapet som foreldrene utgjør. De blir ikke informert og de møter ikke de andre foreldrenes forventninger. Ut i fra en slik forklaring, kan en forvente at foreldreoppfølgingen vil stige om noen år – forutsatt at det blir større stabilitet i befolkningen i Groruddalen.

Dette er forklaring som vektlegger at foreldre med minoritetsbakgrunn faktisk ikke har kommet i kontakt med idrettslaget, og at de derfor ikke har blitt inkludert i foreldreaktivitetene.

De fleste av våre informanter har vært lagledere/trenere lenge. Vi har stilt dem et kontrollspørsmål om "har du noen gang sett en av foreldrene til NN"? Når det gjaldt 15/16-årslagene hadde lagleder/trener aldri sett noen forelder til 65 prosent av deltakerne med minoritetsbakgrunn. Dette betyr at de aldri har vært en del av foreldrefellesskapet. De har ikke trukket seg ut eller blitt ekskludert – av dette foreldrefellesskapet. De har derimot aldri kommet inn. (Derimot kan de selvsagt ha gjort erfaringer med andre foreldrefellesskap – der hvor de har bodd før, eller i forbindelse med deltakelsen til andre barn). Vi tror derfor at den store tilflyttingen av familier med minoritetsbakgrunn til Groruddalen på relativt kort tid, kan forklare noe av den labre interessen for å delta i oppfølgingsaktiviteter på de eldste alderstrinnene.

4.7 Et bilde som gir grunnlag for optimisme

Vi har i dette kapitlet hatt mye fokus på manglende oppfølging og dugnadsinnsats fra foreldre med minoritetsbakgrunn. Det er klart at dette er problematisk, særlig i lag hvor minoriteten er i majoritet. Dette er problematisk fordi viktig innsats ikke blir utført og at motiverte ledere og trenere ikke orker mer. Konsekvensen kan bli at idrett ikke blir produsert.

På den annen side viser også denne gjennomgangen at bildet ikke bare er svart-hvitt. Tabellene 4.1 til 4.4 viser alle at et klart flertall foreldre med minoritetsbakgrunn deltar når ungene er små. Det kan tenkes at dette gode resultatet kan skyldes at de lagene vi samlet inn data fra, kanskje ikke er helt representative. På dette alderstrinnet traff vi noen lagledere/informanter som åpenbart hadde utvist et stort engasjement for å få til deltakelse. Det er ikke sikkert at en vil finne en like stor andel minoritetsforeldre hvis en gjorde en lignende undersøkelse i et tilfeldig utvalg andre flerkulturelle idrettslag. Hvis det er så at disse lederne ikke er representative, minsker det ikke verdien av de resultatene vi har presentert. I så fall viser det at det faktisk er mulig å få oppfølgings- og dagnadsinnsatsen fra foreldre med minoritetsbakgrunn forutsatt at en gjør ”gode grep”.

En viktig erfaring er med andre ord at det er mulig å få foreldre med minoritetsbakgrunn med på oppfølgingsaktiviteter når ungene er små. Problemet er de deltakerne som kommer til idrettslaget når de er så gamle at de kommer sjøl, uten foreldrene. Resultatet blir at idrettslaget ikke kommer i inngrep med foreldrene. Stor utskifting i boligmassen, med påfølgende betydelig tilflytting av innvandrere og flyktninger, bidrar til å vanskeliggjøre situasjonen for idretten. De får hele tiden en ”påfyll” av 12-16-åringer som kommer uten foreldrene.

Hvis målet er økt foreldreinnsats i idretten fra foreldre med minoritetsbakgrunn, bør en ha et ekstra fokus på de nyinnflyttede. Disse bør være en spesiell målgruppe for videre utviklingsarbeid i Groruddalen

5 Trenere og lagledere – de tidkrevende oppgavene

5.1 Hva slags oppgaver:

Den mest kritiske ressursen for å opprette et lag, samt å opprettholde aktivitet over år, er utvilsomt at noen tar et ansvar for å være lagleder og trener. Trenerens oppgave er å lede treninger, drive instruksjon, ta ut lag og lede laget i kamper. På yngre årstrinn kan det dreie seg om én trening og én kamp pr. uke i sesongen. På de eldre årstrinnene kan treninger og kamper ta både to og tre kveldsøkter, i tillegg til at en ofte også deltar i seriespill eller cup'er i helgene. Hva en trener faktisk gjør, kan sikkert variere. Den argentinske professor i sosialantropologi Eduardo Archetti som bodde og virket i Oslo¹³, har gitt følgende levende beskrivelse hva treneroppgaver for et fotballag for jenter gikk ut på:

Mitt liv som trener var ikke lett. Ulike aktiviteter ble raskt transformert til et komplekst sett av roller. Jeg var fysioterapeut, improviserende doktor, sjåfør, psykolog, organisator av transport, planlegger av sesongaktiviteter som også inkluderte utenlandsturneringer, og selvsagt var jeg også en av de få hengivne og trofaste supporterne til laget. Fritiden min var absorbert av alle disse aktivitetene, og familielivet ble på mange måte betinget av denne fotballverdenen. Jeg ble aldri betalt (men arbeidet ble en gang anerkjent med et par sportsko), og det ble selvsagt heller aldri foreldrene som hjalp meg. Tid og ”arbeid” ble aldri transformert til penger (Archetti 2003:12)

Laglederens oppgave er som regel å ordne alt det praktiske i forbindelse med laget, innrapportere kamper til kretsen, ha kontakt med motstanderlag, sørge for at en har nok folk til å kjøre på kamper, få inn kontingenter, gjøre opp med dommere, gi beskjeder til spillerne om oppmøtetidspunkter, ordne opp når kamper må omberammes. I tillegg må lagleder ofte assistere trener med flere av hans oppgaver, særlig på kampene. Noen få lag har egne foreldrekontakter som skal organisere dugnader og sosiale sammenkomster, men i de fleste tilfellene er dette også oppgaver som lagleder må ta seg av. Arbeidsbyrden på lagleder er ofte den samme som på trener – og i enkelte tilfeller kanskje også enda høyere. Enkelte lagledere har også dobbeltverv – noen av de vi har intervjuet bekler også verv i moderforeningens fotballstyre eller hovedstyre. I en del tilfeller er trener og laglederoppgavene slått sammen og bekles av en person, Archettis beskrivelse tyder på at han som trener også hadde sentrale laglederoppgaver. Det dreier seg her om personer som bruker fra fem-seks time pr. uke opp til rundt 20 timer pr. uke i sesongen på slike oppgaver.

¹³ Han døde i 2005.

Trener og laglederoppgaver er bindende, en må ofte stille opp hver gang, i hvertfall hvis en ikke har en back-up gjennom assistenter. Jo eldre ungene blir, desto lenger varer sesongen. Selv om fotballsesongen kun varer fra slutten av april til ut september, starter ofte treningene igjen for de eldre ungene i januar.

På de yngre alderstrinnene hvor det ofte er flere lag pr. klubb og hvor hvert lag sjelden har mer enn 10-12 deltakere, er det mest vanlig med en trener og en lagleder. På den annen side finnes det noen få lag hvor en og samme person bekler både trener og laglederverv. Når deltakerne når ungdomsalder – og 11'er fotball – økes antallet deltakere pr. lag (ofte har et lag godt over 20 spillere). Treninger og kamper blir flere. I mange tilfeller økes da også antallet verv i laget – da opereres det ofte med både assistenttrener og assisterende lagleder. I noen grad kan et og samme "lag" som trener sammen, være splittet opp i et 1. og et 2. lag – med et derav større behov for lagledere.

I en av de seks idrettsforeningene i Groruddalen, Grei, skal det allerede for nyetablerte lag besettes fire verv – hovedtrener, hjelpetrener, administrativ lagleder og en representant til myggstyret (dvs. styret for idrett for de under 12 år). En av myggstyrets viktigste oppgaver er bl.a. å arrangere Grei-cup, en av de største cup'ene i Østlandsområdet og en viktig inntektskilde for barneidretten.

5.2 Trenere og lagledere har norsk etnisk bakgrunn

Tabell 5.1 *Trener og laglederoppgaver inneværende år etter foreldrenes bakgrunn i 23 lag. Absolutte tall*¹⁴

	Trener og lagleder	Assisterende trener og ass.lagleder (evt. foreldrekontakt)	Tilsammen verv
Norsk/vestlig	31	26	57
Ikke-vestlig	1	4	5
Totalt	32	30	62

De 23 enkeltstående lagene representerer 380 barn og unge, og 62 verv – dvs. i snitt nær tre verv pr. lag. Foreldregruppen består av en helt lik fordeling foreldre med hhv. norsk (dvs. inklusive noen få med europeisk bakgrunn) og ikke-vestlig bakgrunn¹⁵. Av de som har tatt på seg de tyngste oppgavene som lagledere og trenere (dvs. de tyngste oppgavene) utgjør de norske/vestlige 97 prosent. Av de som tar på seg de noe enklere oppgavene som assistenttrener eller foreldrekontakt utgjør de norske 87 prosent.

Hovedkonklusjonen er at den idrettsaktiviteten som produseres i det flerkulturelle Groruddalen er basert på at det er personer med norsk bakgrunn som stiller opp og tar et

¹⁴ I tallgrunnlaget her har vi tatt med tre lag fra en idrettsforening i Groruddalen hvor vi ikke har gått ned på individnivå for å kartlegge foreldredeltakelsen i detalj på alle de samme variablene som vi har gjort i forhold til de andre lagene. Vi har samlet inn viktige erfaringer også fra denne klubben, samt hvor mange ledere/trenere de har med hvilken etnisk bakgrunn. Til sammen dreier disse tre lagene seg om ca. 50 barn og unge – og også her er fordelingen ca. 50/50. I oversikten over verv har vi ikke regnet inn personer som åpenbart ikke fungerer i vervet ("har aldri møtt", "trakk seg nesten med en gang" o.l.). De som betjener både leder og treneroppgaven er kun regnet inn en gang.

¹⁵ 47 prosent av barna har norsk/vestlig bakgrunn, 45 prosent har ikke-vestlig bakgrunn, og 8 prosent har en forelder med norsk og en med ikke-vestlig bakgrunn.

ansvar. Selv om det er et begrenset utvalg lag vi har undersøkt, er bildet så entydig at selv om det skulle være enkelte med minoritetsbakgrunn som har slike oppgaver rundt om i andre idrettsforeninger, vil det neppe rokke ved dette bildet. Både i lag med 30-40 prosent minoritetsdeltakelse og i lag med 70-80 prosent minoritetsdeltakelse er det foreldre med norsk (evt. vestlig) bakgrunn som tar de tidkrevende oppgavene.

5.2.1 Ledere/trenere med minoritetsbakgrunn – flere forsøk som ikke har fungert godt

Vi har gjennom våre intervjuer fått flere beretninger om at enkelte foreninger har hatt foreldre med minoritetsbakgrunn som har sagt ja til enten å bekle et laglederverv eller verv i fotballstyre eller hovedstyre. Dette har ikke fungert særlig bra.

I et idrettslag ble en med minoritetsbakgrunn valgt til leder i fotballgruppa. Deretter viste han seg ikke mer. Resultatet var at en som i mange år hadde tatt på seg store oppgaver i klubben, måtte gå løs på enda en runde.

I et annet idrettslag fikk vi følgende tilbakemelding: ”Vi fikk to innvandrere med i styret i klubben. Men det har gått dårlig. Den ene sier at han ikke har nerver til å fortsette. Den andre bare trakk seg unna og uteblir.” I samme idrettslag forsøkte man aktivt å rekruttere foreldre med minoritetsbakgrunn til de noe enklere vervene som foreldrekontakter. Erfaringen var dårlig. De som sa seg villig til å påta seg slike oppgaver, trakk seg tilbake og fungerte ikke.

I et tredje idrettslag var meldingen: ”Vi hadde en som var leder for fotballgruppa og som satt i hovedstyret. Det fungerte ikke. Det gikk et halvt år før vi merket det. Han skjønnte ikke hva han gikk til.”

I et fjerde lag var det en som meldte seg til å være trener for et nystartet lag. Han skulle få en viss utgiftsgodtgjørelse. Etter kort tid krevde han mer penger fordi han syntes ”lønna” var for lav. Dette kunne ikke idrettsforeningens ledelse imøtekomme, hvorpå vedkommende sluttet. Laget står i fare med å gå i oppløsning.

Også i en forening i Indre Oslo hvor vi har intervjuet idrettslagets leder, er meldingen den samme. Også her har personer med minoritetsbakgrunn hatt laglederverv som de forlot etter kort tid.

Selv om dette kanskje ikke gir et representativt bilde når det gjelder innvandrere og flykntingers deltakelse på ledernivå i norsk idrett, er det en indikator på at en del mangler den nødvendige kompetanse som kreves – både språklig og organisasjonserfaringsmessig. Oppgavene blir mye mer kompliserte og arbeidskrevende enn de først hadde trodd.

5.3 Reaksjoner på manglende deltakelse, og forklaringer på dette

Som nevnt i kapittel 2.6 er det en lagleder eller trener pr. lag som utgjør våre informanter. I tillegg har vi også intervjuet en person i hver forening som har et mer overordnet ansvar for idrettsforeningens virksomhet. De er enten daglige ledere eller de har sentrale verv i hovedforeningens styre eller fotballstyret. Disse informantene representerer slike som kjenner idrettsforeningen godt og som kan hjelpe oss med å analysere det som skjer. Et fellestrekk ved disse er at de også kjenner det geografiske området/bydelen godt – fra andre posisjoner (eks. rektor og bydelspolitiker). Vi har spurt disse om hvilke reaksjoner

manglende deltakelse fra minoritetsforeldrene på trener/lagledersiden har skapt både hos dem selv og hos de andre foreldrene. Og vi har spurt dem om hva som kan være årsaken til fravær av deltakelse på dette nivået. Det siste spørsmålet er også stilt en informant som er leder i et "etnisk idrettslag" (jfr. kap. 7), og har selv minoritetsbakgrunn. En mer grundig undersøkelse av årsaker til manglende deltakelse må selvsagt ta utgangspunkt i hvordan mennesker med minoritetsbakgrunn selv opplever møtet med norsk barne- og ungdomsidrett og de oppgaver som der forutsettes besatt. Allikevel kan de informanter som vi har intervjuet, gi viktig informasjon som kan gjøre oss i stand til å formulere mer treffsikre hypoteser om tematikken.

5.3.1 Frustrasjon, men ikke fiendtlighet

Det er ikke tvil om at manglende deltakelse som lagledere og trenere fra foreldre med minoritetsbakgrunn har skapt en god del frustrasjon, og da spesielt i lag hvor minoritetsandelen overstiger 60 prosent. Presset på de få som tar på seg de tidkrevende og arbeidskrevende vervene blir der ekstra stort. De har ingen som kan avlaste dem, og de opplever lite støtte ellers i foreldregruppen. I de tilfeller hvor foreldre med minoritetsbakgrunn har tatt på seg slike verv, for så å ikke møte opp eller "backe ut", øker frustrasjonen ytterligere. Et sitat som viser en slik typisk frustrasjon kommer fra en informant med overordnet verv i hovedforeningen:

Vi har jobbet knallhardt fra klubbens side i det siste for i det minste å få foreldrekontakter og folk som kan få orden på organisering av kjøring og slik at det stiller opp voksne til trening og lignende slik at det er et voksentsyn. Men dette er forferdelig tungt. Og det er skuffende for her har vi virkelig prøvd og lagt oss i selen for å få til dette gjennom en masse møter og masse informasjon, men foreldrene trekker seg liksom tilbake. Men det positive er jo at halvparten av disse foreldrene i hvert fall møter på foreldremøtene, og mye av informasjonen tror vi når fram. Men likevel fungerer ikke foreldrekontaktene. De driver og ringer til meg, og ungene ringer til meg og spør om når det er trening. Og jeg sier at dere ikke må ringe til meg, dere må ringe til trener, men så svarer de at de ikke har telefonnummeret hans. Og jeg svarer at det har dere jo fått skriftlig, men det er ikke godt å vite hvor de gjør av informasjonen.

Intervjuer: Det er jo slike lister som ofte er festet til kjøleskapet med magnet....

Ja, nei – informasjonen blir borte. De fleste ungene er jo nettbrukere også, men det er tydeligvis ikke våre hjemmesider de søker. (Informant med overordnet verv i hovedforeningen)

Det er ikke tvil om at flere av foreningene aktivt har forsøkt å rekruttere foreldre med minoritetsbakgrunn, men foreløpig med magert resultat.

Manglende deltakelse skaper frustrasjon, allikevel melder våre informanter at dette ikke har slått ut i fiendtlighet. Den samme informant som er sitert ovenfor uttrykker det slik:

Selv om frustrasjonen er der, har jeg aldri opplevd konfliktepisoder mellom norske og innvandrerforeldre. Det har aldri vært episoder med utskjelling eller rasisme. Det har jeg aldri opplevd og det er veldig bra. Men det er jo på foreldremøter at vi opplever at de norske snakker sammen og spør hvorfor innvandrerne uteblir. Hvorfor kommer de ikke, spør folk."

Gjennom de metoder vi har anvendt i denne undersøkelsen kan vi selvsagt ikke utelukke at foreldre med minoritetsbakgrunn har blitt møtt på en uvennlig måte, eller blitt møtt med likegyldighet og kulde som har virket lite inkluderende. Mulige fiendtlige handlinger vil trolig utfolde seg på "back-stage-arenaer" uten at personer med overordnede verv i foreningen har vært tilstede. Det kan også tenkes at den mulige fiendtligheten som opparbeides evt. "tas ut" på andre arenaer.

En del ledere har nok dratt inn årene og gitt seg fordi de ble fiendtlige til innvandrere, men at de ble borte må også sees i sammenheng med at dette var veldig arbeidskrevende. Noen ble bare borte – det ble for mye. (Leder hovedforening)

5.3.2 At foreldre med minoritetsbakgrunn ikke deltar som ledere/trenere, framstilles som forståelig

De norske nøkkelinformantene vi har intervjuet kan målbære en viss frustrasjon over manglende foreldredeltakelse på lagleder og evt. trenernivå. Samtidig medgir de at det er en del viktige barrierer for slik deltakelse som foreldre med minoritetsbakgrunn må over, og det framstilles som forståelig at de ikke kommer over disse.

Jeg tror mange kvier seg for å gå inn i dette arbeidet på grunn av språk. De føler seg hjelpeløse fordi de ikke behersker språket godt nok. Så norsk er en nøkkelfaktor, og de gjelder hele vårt organisasjonsliv. (Leder i en hovedforening)

Å være lagleder er rimelig komplisert. En skal innrapportere kamper, kontakte motstanderlag, forholde seg til kretsen. En må håndtere beskjeder som: "Vi i Holmlia IF kan ikke stille lag i morgen. Kan du ringe fotballkretsen og sørge for å få omberammet kampen på en annen bane." Du må forstå utrolig mange koder for å være lagleder for la oss si et 12-årslag. Det går ikke på vilje. Det går mest på kunnskap. Det blir for voldsomt. De vet ikke hva som kreves. De blir kort tid i laglederoppgaver hvis de tar en slik oppgave. Det blir for komplisert. Dessuten har de ofte flere jobber. Hvis en er en ansvarsfull familiemann, må en ofte ha flere jobber." Det er to ulike forventninger som crasher. De etnisk norske er vokst opp med norsk dugnadsånd med en forståelse av hva frivillig arbeid er. Innvandrerfamilie tror at dette er en del av det kommunale tilbudet fordi de ikke vet hva frivillig arbeid er. Mange innvandrerforeldre spør meg hvor mye jeg tjener som leder foridrettslag, og hvorfor jeg gjør det da. (Leder i en annen hovedforening)

Som fotballeder har jeg forsøkt å formidle at mange er dobbeltarbeidende, noen arbeider 60-70 timer i uka, og de jobber ofte på kvelder og i helger når idretten drives. Vi norske er stort sett ferdige kl. 16, og i tillegg har vi ofte jobber hvor vi kan ordne en del i arbeidstida, det er det slett ikke alle med innvandrer- eller flyktningbakgrunn som kan gjøre. Og så er det ukjent for dem hvordan vi driver idrettslag og korps etc. Noen tror at idretten er som SFO. Når det går opp for dem at vi gjør dette uten en eneste krone, blir noen sjokkert. "Hvorfor gjør dere det da", spør de? (Leder i en tredje hovedforening)

Den forståelsen som disse norske nøkkelinformantene har, blir fylt ut på følgende vis av en informant som leder et "etnisk idrettslag" og som selv har flyktningbakgrunn:

Intervjuer: Mange idrettslag har problemer med å få foreldre til å stille opp. Hvordan er det hos dere?

Ja, det er vanskelig. Til de store skippertakene, slik som det årlige arrangementet jeg nevnte, går det stort sett greit. Men i det daglige er det verre. Mye faller på meg. Jeg hadde tjent millioner dersom jeg hadde hatt timebetaling for alt arbeid jeg har nedlagt gjennom årene. Men vi skal huske at innvandrere er i en spesiell situasjon. Mange av oss jobber gjerne i en og en halv eller to jobber for å tjene penger. Mange fedre jobber sent om kvelden, enten i butikk eller i annet serviceyrke. Mor er hjemme og passer de mindre barna, og hun kan ofte ikke nok norsk til å forstå hva som sies. Vi innvandrere har dessuten som regel ikke våre foreldre, dvs. barnas besteforeldre her i landet. Vi kan derfor ikke få dem til å stille opp som barnevakt når det er foreldremøte eller dugnad. Dessuten er det dette med språket og det å være fremmed – det er ikke så lett å forstå det sosiale livet når man er ny. Dette er viktige faktorer for å forstå hvorfor vi innvandrere ikke er så aktive. Og husk at dette ikke bare gjelder idretten. Det er like vanskelig å få foreldrene til å stille på foreldremøter på skolen. I klassen til et av mine barn var halvparten innvandrere. Det var bare foreldrene til to eller tre som stilte på foreldremøter. Og grunnen er som jeg nevnte ovenfor, far jobber, mor kan lite norsk og mangler barnevakt for de andre barna. Hun ser liksom heller ikke noen grunn til å sitte der når hun ikke forstår det som blir sagt.

Oppsummert fanger *disse* informantene, som representerer svært fremskutte posisjoner i sine respektive idrettslag, opp mange av de barrierene som foreldre med minoritetsbakgrunn står overfor i forhold til å det å ta laglederverv. Barrierene er store, og det er ikke manglende vilje som er hovedårsaken, men manglende kunnskap, språkproblemer og at minoritetsfamilier ofte må organisere sitt liv på en måte som vanskeliggjør slik deltakelse. En slik forståelse, i den grad den blir uttrykt internt i foreningene, bidrar trolig også til å forebygge at frustrasjon slår ut i konflikter og fremmedfiendtlighet.

5.4 En ressurssterk norsk befolkning som er skjevt fordelt på boområder

Noe av det mest slående i denne studien av foreldreinnsats, er den enorme innsatsen som mange ledere, lagledere og trenere med norsk bakgrunn legger ned i idretten. Det er selvsagt ikke noe ukjent fenomen at det legges ned mye frivillig innsats i verken norsk idrett generelt eller i Oslo-idretten spesielt. Seippel (2006) oppsummerer at "det frivillige arbeidet utgjør det absolutte grunnfjellet i det store flertallet av Oslos idrettslag". De lagledere og trenere som vi har intervjuet, er mest sannsynlig blant de som yter størst frivillig innsats. I sine trener- og laglederoppgaver er de mer alene om oppgavene enn det som er vanlig i idretts-Norge. De bruker mer tid og krefter på å mobilisere foreldreinnsats i støtteapparatet, formidle kunnskap og konkrete beskjeder. Oppgavene er svært sannsynlig vanskeligere og mer utfordrende. At det fortsatt produseres idrettsaktivitet for barn og unge i Groruddalen, skyldes noen svært engasjerte og dedikerte norske foreldre som et godt stykke på vei oppveier den manglende innsatsen fra foreldrene med minoritetsbakgrunn.

Selv om det ikke er noe hovedpoeng i denne kartleggingsstudien, har vi spurt de fleste av lagleder- og trenerinformantene om hvorfor de bruker så mye tid på denne aktiviteten. En

stor del av informantene understreker at de brenner for idretten, de har selv drevet med idrett og særlig fotball. De vil gjerne at barna skal få de samme idrettsopplevelser og erfaringer som de selv har. Samtidig oppgir mange av informantene en mer instrumentell begrunnelse for å yte så mye. De sier at de bor i et flerkulturelt område og at idretten er en viktig arena hvor barn og unge kan møtes på like fot på tvers av etnisitet og kultur. De ser på idretten som et middel for å skape et godt flerkulturelt samfunn. Samtidig peker flere på at barn og ungdom i Groruddalen står overfor spesielle utfordringer. De som ikke blir inkludert i idretten eller som blir ekskludert fra det store miljøet som idretten utgjør, vil være spesielt risikoutsatt for å havne i kriminelle miljøer.

Slike begrunnelser kan kanskje av og til være litt floskelpreget, men i dette tilfellet virker det ikke slik. På bakgrunn av den kunnskap de har om både Groruddalen generelt og sitt eget område spesielt, er dette virkelighetsnære begrunnelser for den innsats de gjør. Det er et utvidet samfunnsengasjement som ligger bak, og de spesielle utfordringer som Groruddalen står overfor forsterker trolig et slikt engasjement. Informantene ønsker å satse på Groruddalen, de ønsker at barna skal vokse opp der, og de ønsker gjennom sin egen innsats å gjøre det til et godt sted å vokse opp.

Groruddalen tilhører neppe de steder i Norge med det beste omdømmet. Det eksisterer trolig en rekke myter og halvsannheter om dalen og dens innbyggere. En slik myte kan være at det i Groruddalen bor mange ressursvake nordmenn – sammen med en stadig økende innvandrerbefolkning. De lagledere/trenere vi har intervjuet passer slett ikke i et slikt bilde. De besitter ikke bare ressurser i form av engasjement og kunnskap om idrett, men de har også sivile yrker som vitner om at de er vel integrert i samfunnet. Vi har intervjuet ledere/trenere som i sitt yrke er økonom, salgssjef, forlagsredaktør, forsker, agronom, ansatte på høyt nivå i departementene og i høyteknologiske bedrifter. Et par har viktige posisjoner i fagbevegelsen. Selvsagt har vi også intervjuet noen som har mer ”vanlige” sivile yrker av typen ansatt i barnehage, lagerarbeider, servicemedarbeider etc. De fleste vi har intervjuet tilhører nok allikevel den første gruppen høyt utdannede. Dette er personer som besitter mye sosial kapital – i betydning kunnskap, holdninger og nettverk. Dette er også personer som kan ta en telefon eller tre gjennom sitt ordinære arbeid.

Selv om Groruddalen i manges bevissthet består av en ensartet bebyggelse og en sosialt ensartet befolkning, er dette ikke tilfelle. Det finnes også betydelige sosiale skiller i Groruddalen. De ressurssterke nordmennene er ikke spredd jevnt utover dalens boområder. Spesielt synes det å være mange av dem i den varierte villa- og rekkehusbebyggelsen som man finner ”bak” de mer visuelt dominerende blokkene på både sydsiden og nordsiden av Groruddalen. I nedslagsfeltet til for eksempel Grei, Haugerud og Ellingsrud finnes det mange fra denne kategorien nordmenn. I disse områdene er minoritetsandelen av unge fortsatt rundt- eller under 50 prosent, og andelen ressurssterke norske foreldre er stor.

Betingelsene for foreldredeltakelse er langt bedre i områder med variert bebyggelse enn i området med mer ensidig blokkbebyggelse, en høy prosent innvandrere og færre ressurssterke nordmenn.

5.5 Konsekvenser av manglende innsats fra foreldre med minoritetsbakgrunn

5.5.1 Uten lagledere og trenere stopper produksjonen av idrett og lag legges ned

At det fortsatt produseres idrettsaktivitet for barn og unge i Groruddalen, skyldes som nevnt innsats fra noen svært engasjerte og dedikerte norske foreldre. Men denne innsatsen strekker ikke alltid til. I noen tilfeller får manglende deltakelse på "trinn-3 nivået" fra foreldre med minoritetsbakgrunn klart negative konsekvenser for produksjon av idrettsaktivitet.

Flere av de nøkkelinformanter som har fulgt aktivitetene fra et overordnet nivå i idrettsforeningen, viser til eksempler på at lag har måttet legges ned fordi det ikke lenger har vært noen som tar ansvar. Lagene blir ofte svært sårbare når den etniske balansen endres i retning av stadig flere med minoritetsbakgrunn og stadig færre med etnisk norsk bakgrunn på grunn av inn- og utflytting fra området, eller ved at de norske foreldrene velger et annet lag for seg og sitt barn. De fleste av våre informanter peker på at i en 50/50 situasjon klarer man som regel å finne leder og trener blant de norske foreldrene. Det viser også vår gjennomgang. Blant 7-8 barn og unge i et lag med 15-16, er det en rimelig sjans til å finne to tre foresatte som kan ta de arbeidskrevende oppgavene. Verre blir det når forholdet blir 30/70 eller endog 20/80. I et lag på 15-16 ungdommer utgjør de med norsk etnisk bakgrunn da kun 3 barn og unge med respektive foreldre. Det er ikke sikkert at en blant foreldrene til akkurat disse tre vil finne personer som kan eller vil ta på seg de nødvendige trener/laglederoppgaver. På den annen side har vi også eksempler på at dette faktisk skjer.

Når tippepunktet nås

Vi har gjennom våre informanter blitt informert om at enkelte lagledere og trenere med norsk bakgrunn i frustrasjonen over manglende støtte fra de andre foreldrene, har ført til at de har gått lei, og at de har tatt med seg ungen og skiftet klubb. De har anvendt "exit" som strategi.

Vi har opplevd at ressurssterke foreldre har skiftet klubb. De går lei fordi det blir så svære oppgaver. Foreldre som går inn som trener eller lagleder føler at oppgavene blir altfor store. Alle oppgavene faller på en. Den ene skal være sjåfør, barneoppdrager Så det er jeg veldig redd for at det blir for mye på noen få, og at lasset bikker over. Og foreldrene føler jo at det ikke blir noe miljø av dette. Det blir vanskelig å reise på turer og turneringer og sånt. Så vi har en kjempeutfordring. Men når vi ser på de av lagene våre hvor i hvertfall halvparten er norske, der går det bra, og da klarer man ofte å få med seg noen av innvandrerforeldrene også, men det er når norskandelen kommer under dette og vi får innvandrerdominerte lag at det skjærer seg.

Intervjuer: Har manglende oppslutning vært så kritisk at dere har måttet legge ned lag?

Ja, det har vi måttet gjøre fordi vi ikke har klart å skaffe leder(e). Det skjedde med generasjonen født i 1988. Der hadde vi 30 spillere på to lag. Men det var bare to voksne ledere på disse. Og den ene av disse foreldrene

gikk lei. Da var det bare ei mor som var igjen med hele ansvaret. Så dette gikk helt i oppløsning. Så hadde vi et lag som gikk i oppløsning nå sist høst. Den reelle grunnen var at det ikke fantes lederskap. Laget ble et rent innvandrerlag. (Leder i en hovedforening)

Fra en leder i en annen idrettsforening meldes om at ildsjelene blant de norske ofte kan holde det gående til guttelagsalder, men så er det stopp.

Det går som regel greitt til og med 15 års alder, men så er det slutt. Noe av dette har sammenheng med overgang til videregående skole, men det viktigste er at de som har fulgt lagene fra de er sju år, nå er gått lei. De orker ikke mer. Så vi har ikke hatt juniorlag her på mange år. Vi vil ikke betale noen trenere. De får utgiftsgodtgjørelse. Trenere utenfra koster. Det har vi ikke råd til. Nå har vi en ryddig økonomi, og for så vidt lever vi godt, men det er fordi vi kjører på at ingen skal betale noen. Nå har vi et veldig godt 15-årslag. Der er det over 30 unger. Treneren har sagt klar fra om at han ikke orker mer. (Leder i en annen hovedforening)

Fra en tredje idrettsforening opplyses det at manglende tilbud til et alderstrinn ikke bare er problematisk for de som ikke får et idrettstilbud, men det gjør også noe med fleksibiliteten i driften av de andre lagene.

Det er der [deltakelse fra flyktninger og innvandrere] det svikter mest. Andelen unger vokser, og andelen voksne går ned. Selv om det kanskje kun er et par lag som legges ned hver år, er det problematisk. Vi bør ikke ha hull i de aldersbestemte trinnene. Dette også fordi en god 12-åring bør kunne få spille med de som er et år eldre for å utvikle seg, og kanskje en fysisk forsiktig 13-åring bør få spille med 12-åringene. Det er viktig å ha denne fleksibiliteten. Og det kan du miste hvis lag må legges ned, eller en ikke klarer å etablere lag fra "scratch" av da de var veldig små. Slike huller kan være faretruende for idrettslaget." (Leder i en tredje hovedforening)

5.5.2 Nye lag dannes ikke

Ut i fra en målsetting om at alle barn og unge skal ha et lokalt idrettstilbud der hvor de bor, er det ikke nedleggelse av lag som er det mest alvorlige – selv om det selvsagt er svært problematisk for ungdommer som har etablert et fellesskap gjennom idretten at dette plutselig løses opp. I det store regnskapet er det mest alvorlige at nye lag ikke etableres.

Problemet er der hvor det ikke blir etablert lag, hvor ingen drar det i gang.. (Leder i en fjerde hovedforening)

Det beste eksemplet på dette er idrettsforeningen Drafn i Drammen som vi skal komme tilbake til i kapittel 6. Idrettslaget har så å si opphørt å være et idrettslag for barn og unge, og hovedgrunnen er at det ikke er blitt etablert nye lag.

5.5.3eller de dannes av de norske for sine barn

En vanlig måte å etablere nye lag på, er gjennom et samarbeid med den lokale barneskolen hvor informasjon om laget og invitasjon til et første foreldremøte går ut gjennom førsteklasingene rett etter at de har startet skolen i august.

En del større idrettslag, både i Groruddalen og ellers i Oslo og landet, favner over flere skolekretser. Det etableres derfor også ofte flere nye lag pr. årstrinn – ofte ett lag pr. skolekrets. Derved får en lag av typen Bjørner, Tigre, Løver på et og samme årstrinn – som rekrutterer fra hvert sitt geografiske område. Noen steder har disse lagene også skolekretsnavnet som appendiks. Det rapporteres at det har vært relativt enkelt å etablere nye lag på slike foreldremøter, særlig i skolekretser med en relativt stor andel etnisk norske. På skoler som dekker mer typiske blokkbebyggelse og en større andel med minoritetsbakgrunn, har dette vært tyngre. Noen steder er det ikke etablert nye lag fordi ingen har stilt sine ressurser til rådighet for å dra det i gang. Som vi skal komme nærmere inn på i kapittel 6.6.1, er det ikke idrettsforeningene som etablerer nye lag. De stiller en del ressurser til rådighet for at nye lag skal etableres, men det er foreldrene selv som utgjør den avgjørende ressurs, og særlig at noen tar på seg oppgavene som lagleder og trener.

Vi har også sett et eksempel på en annen måte å danne lag på, og det er at de dannes av aktive foreldre *før* ungene begynner på skolen. Dette kan være foreldre som kjenner hverandre fra andre sammenhenger (eks. barnehage eller nabolag). Når dette laget defineres som ”fullt”, må evt. nye lag etableres gjennom innsats fra ”de nye” foreldrene. Siden det på de laveste alderstrinnene nå spilles 5’er fotball, blir laget raskt fylt opp. Å ha for mange barn og unge på et lag, er ensbetydende med at hver enkelt får lite spilletid og er ingen god løsning. Løsningen er at det etableres flere lag pr. årstrinn. Siden de mest motiverte og engasjerte foreldrene allerede har dannet lag, vil det neste laget måtte dannes av foreldre som kanskje ikke er like engasjerte. Hvis det i overveiende grad er de norske i et flerkulturelt område som danner lag nr. 1, må en regne med at lag nr. 2 og 3 vil måtte dannes av foreldre med overveiende minoritetsbakgrunn. Det er da en realistisk mulighet for at det ikke vil bli etablert noe nytt lag for disse. Vi sier ikke at det vil bli slik, men vi ser tilløp til handlingslogikker som kan virke i en slik retning. Det er slett ikke sikkert at ”tidligstartere” blant foreldrene har som intensjon at deres innsats skal ha slike effekter. De kan ha de beste motiver bak en slik lagsetablering. Hvis en slik praksis griper om seg, er det allikevel en fare for at idrett i et flerkulturelt område får en sterkere etnisk slagside enn tidligere.

5.6 Hva har klubbene gjort for å sikre fortsatt produksjon av idrett – når en ikke har ledere eller trenere

5.6.1 Betalte trenere?

Blant voksne utøvere er betalte trenere trolig det normale i store deler av norsk lagidrett. Treneroppgavene er profesjonalisert av trenere som ofte har både trenerutdannelse gjennom idretten, og ofte høgskoleutdanning i tillegg. I vår evaluering av Idrettens storbyprogram i 2003/2004 traff vi også på idrettsforeninger som betalte trenere på aldersbestemte lag i fotball, men dette syntes ikke å være vanlig.

I Groruddalen er det heller ingen som lønner trenere i de aldersbestemte klasser. Derimot er det vanlig at trenere, og i noen grad lagledere, har såkalt utgiftsdekning – dvs. dekning av kjøregodtgjørelse, telefon, de får treningsdrakt og lignende. Slike godtgjørelser kan dreie seg om fra 4-10.000 kr. pr. sesong, og er åpenbart ment å være et virkemiddel for å gjøre treneroppgaven mer attraktiv. I enkelte tilfeller er det trukket inn trenere fra junior- eller seniorlag for å dekke over manglende foreldredeltakelse, og hvor utgiftsdekningen er en ekstra gulrot:

Det er et lag blant de som nå er 11 år. Der er oppslutningen fra ungene stor. Det er et rent innvandrerlag, og det er ingen foreldre som er med som trener. Men vi har engasjert to juniorspillere som har gått inn som trenere. (Leder hovedforening)

I et par av idrettsforeningene sies det eksplisitt at en ønsker trenere som kommer utenfra foreldregruppen når spillerne blir over 12-13 år. Dette fordi en ikke alltid vil finne trenere blant foreldrene som har de nødvendige kvalifikasjoner når idretten blir mer alvorlig og krevende. I en idrettsforening som satser mye på håndball, uttrykkes det et ønske å ha eksterne som trenere helt fra de yngste årsklassene:

Vi prøver å unngå foreldre som trenere i håndballen. De er ofte enten for strenge eller for snille. Og så mangler de håndballfaglig kompetanse. Skal du være trener hos oss, må du ha et trenerkurs. De skal enten være minst 2-trener eller være i gang med et slikt kurs. Hvis foreldrene har det, kan de være trener. To foreldre har det. I tillegg har vi et par seniorspillere som er trenere for aldersbestemte lag.

-Hva får de for det?

De får kr. 3000 hver hvis de er to stykker på et lag, og 6000 hvis de er alene. Prøver å ha to ungdommer pr. lag. Dette føres som kjøregodtgjørelse, og fører selvsagt også til større behov for inntekter. Jenter 16 år har også en egen fysisk trener – for å kunne gi et topp tilbud slik at en ikke mister talentene. Dette tar jeg av egen lomme. (Leder hovedforening)

Gjennom en slik utgiftsdekning har enkelte av de lagene vi har samlet inn data fra, klart å rekruttere trenere utenfra foreldregruppen, og da særlig eldre ungdommer eller unge voksne som driver aktivt i klubben.

Et 15/16-årslag i fotball hadde for eksempel en 21 åring med minoritetsbakgrunn som assistenttrener. Han var en viktig avlaster for en av foreldrene som var hovedtrener. Denne unge mannens motiv for å gjøre en slik innsats, var at han på sikt ønsket å utdanne seg til å bli fotballtrener. Han skulle snart begynne på et trener-2 kurs. Utgiftsgodtgjørelsen var ikke det primære, men kom sikkert godt med.

Flere av informantene som har verv på mer overordnet nivå i foreningene peker på viktigheten av å ha gode trenere. Det virker mer motiverende for deltakerne, det er viktig for å forhindre et for tidlig frafall fra idretten og at ungdommer på et for tidlig tidspunkt søker seg til guttelagene til noen av de mer kjente klubbene som Lyn, Vålerenga eller Skeid. Et par av informantene peker på at gutter som søker seg til disse lagene, ofte blir benkeslitere fordi konkurransen om plassene er svært stor. Noen blir svært skuffet og i neste omgang forsvinner de fra idretten. Derfor er det viktig å gi et godt tilbud der hvor de bor. Et slikt tilbud forutsetter en kvalitet på trenersiden som ikke alltid foreldrene kan matche. Blant foreldre med minoritetsbakgrunn som har lite erfaring med organisert trening, vil sjansen for å finne kompetente trenere trolig være enda mindre enn blant de norske. Selv om det skulle være vilje til å ta slike oppgaver, vil det ikke være kompetanse.

Begrunnelsen for å hente inn trenere, fortrinnsvis fra klubbens egne rekker på junior- og a-lagsnivå, synes ikke primært å være ”trenerkrise”, men at slike trenere kan bidra til et bedre idrettslig tilbud. Samtidig er det liten tvil om at slike løsninger bidrar til å minske behovet for foreldreinnsats.

Her har en trolig et uutnyttet potensiale gjennom å anvende en rimelig form for økonomisk godtgjøring. Dette er en praksis som slett ikke er idretten fremmed. Likeledes har en muligheter til å trekke veksler på unge voksne utøvere med minoritetsbakgrunn som også kan spille en viktig rolle som forbilde for de yngre spillerne.

6 Når et stort idrettslag forvitrer – en historisk og prosessuell framstilling

I søknaden om dette kartleggingsprosjektet tok vi også med en idrettsforening i Drammen – idrettslaget Drafn. Klubben har vært blant de klubbene i Norge med absolutt størst andel barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn. Den skulle utgjøre den sjuende idrettsforeningen og således utvide antallet kartlagte enkeltlag med fire til slik at antallet deltakere også økte. Vi var på søknadstidspunktet klar over at Drafn slet med å opprettholde klubbens arbeid overfor barn og unge. Det hadde vi allerede beskrevet i ”storby-rapporten” fra 2004. Men vi var ikke klar over at barne- og ungdomsidretten så og si var forvitret, og at hele klubben nærmest ”lå med brukket nakke”.

Drafn er en ærerik idrettsforening og var for noen ti år siden den dominerende klubben i Drammen innen ski, bandy og fotball. Siden har situasjonen blitt vanskeligere og vanskeligere. Situasjonen beskrives slik i en rapport fra klubbens eldre-avdeling i januar 2006:

De sportslige resultater er mildt sagt elendige. Bandyporten, som engang var klubbens prestisje-sport, er lagt ned og overtatt av andre. Ski-gruppen er sterkt redusert og er nærmest en avdeling for mosjonister. Selv om Th. Haugs minneløp på ski fortsatt eksisterer, så er dette bare mulig ved hjelp av et utstrakt samarbeid med andre Drammensklubber. Fotballaget har rykket ned en divisjon og befinner seg nå i 4. divisjon.

Men kanskje det aller mest bedrøvelige er at antall lag i de aldersbestemte klasser på kort tid er redusert fra 16 i 2001 til 3 i 2006. Selv de få lag klubben har igjen i de aldersbestemte klasser, overlever foreløpig gjennom et samarbeid med andre klubber i distriktet. Til tross for få lag i de aldersbestemte klasser på grunn av ledermangel og dårlig økonomi i klubben, så er det likevel mange barn som aktiviseres i trening, men vesentlig fremmedkulturelle”. (Drafns eldre sluttrapport. 2005/2006, s. 2.

Innen barne- og ungdomsidretten i Drafn har problemet i noen grad vært at lag har gått i oppløsning på grunn av manglende foreldredeltakelse. Men problemet har først og fremst vært at det ikke har blitt etablert lag ”nedenifra”. De lagene som fortsatt er igjen er slike som vil nå junioralder i løpet av 1-3 år og deretter mest sannsynlig gå i oppløsning. Hvis det da ikke blir etablert nye lag, vil barne- og ungdomsidretten være helt forvitret. Som vi skal komme inn på, innebærer ikke dette at alle barn og unge i Drafns tidligere nedslagsfelt blir uten et organisert idrettstilbud. Idrettslaget Skiold har rekruttert i det vakum Drafns forvitring har skapt, men det er i hovedsak barn og unge med norsk etnisk bakgrunn fra villaområdene som får et slikt tilbud gjennom Skiold. Barn og unge med minoritetsbakgrunn som bor i drabantbyen Fjell er i ferd med å bli helt uten et organisert lokalt idrettstilbud.

I en slik situasjon kunne vi selvsagt ha studert foreldreinnsatsen i de tre aldersbestemte lagene som var igjen, men det hadde neppe brakt noe nytt i tillegg til det våre data fra Groruddalen viser. Mer interessant enn å kartlegge foreldreinnsatsen blant de gjenværende i idrettslaget, vil det være å forsøke å forstå de faktorer og prosesser som har ført til en slik situasjon. Det må være noe å lære av et slikt tilnærmet sammenbrudd av et stort idrettslag, en lærdom som kan bidra til at lignende sammenbrudd kan unngås andre steder. I det spesielle må det være mulig å se det generelle.

Den følgende framstilling er basert på opplysninger og analyser gjort av noen få nøkkelinformanter i Drafn, i naboklubben Skiold og på bakgrunn av en rapport om situasjonen i Drafn utarbeidet av foreningens Eldres avdeling. I tillegg er det anvendt mye lokal kunnskap som en av oss (Yngve Carlsson) har om Drammen¹⁶. Ved å sette sammen brokker av informasjon og refleksjoner forsøker vi her å gi et mer overgripende bilde av situasjonen. En del av analysen er basert på inntrykk som informanter har gitt oss eller som vi har dannet oss selv, og ikke på nøyte statistiske opplysninger. Det er ikke alle opplysninger (for eksempel om klassesammensetning, gjennomtrekk i boområder og lignende) som det er mulig å dokumentere nøyaktig, særlig ikke i ettertid. Vi har heller ikke intervjuet foreldre – verken med minoritets- eller majoritetsbakgrunn om hvorfor de har handlet som de har gjort. Vi kjenner ikke til motivene til verken barn eller foreldre som har valgt Skiold som lag for sine barn, framfor Drafn. Den videre framstilling må derfor betraktes som hypoteser og refleksjoner. Slike refleksjoner kan være viktige innspill i en diskusjon om hva en kan gjøre for å gi barn og unge med minoritetsbakgrunn i et område som Fjell mulighet for å delta i organisert idrettsaktivitet.

6.1 ”Det som skjer på Fjell, kan skje andre steder også” (Thomas Hylland Eriksen, 2006)

Noe av det mest interessante med Fjell er at den trolig var den første drabantbyen i Norge som fikk en betydelig tilflytning av innvandrere og flyktninger. Fjell i Drammen fikk noen av den samme rollen som Gamle Oslo fikk i Oslo. De arbeidsinnvandrene som kom til Drammen på slutten av 60-tallet og begynnelsen av 70-tallet, hentet sine familier og etablerte seg 10-15 år senere på Fjell. Når det gjelder innvandring ligger Fjell ca. 10 år foran Groruddalen i utvikling.

Fjells spesielle rolle i nyere norsk innvandringshistorie er understreket av professor Thomas Hylland Eriksen i en kronikk i Drammens Tidende den 29/1-06 – som nettopp omhandler det tema som dette kapitlet dreier seg om: *Idrett og inkludering*

Ingressen lyder: *Fjell er en interessant bydel for alle som er opptatt av det nye Norge.*

¹⁶ Min første befattning med Fjell var gjennom en mellomfagsoppgave i sosiologi i 1977 med fokus på utelekemuligheter for barn i en ny drabantby. Fra 1985 til 1988 arbeidet jeg som i tre år som nærmiljøkonsulent i Drammen kommune, hvor arbeid overfor Fjell utgjorde en vesentlig del av oppgaven. Deretter fulgte jeg utviklingsarbeidet på Fjell fra 1988-91 som forsker etter at Fjell ble med i Statens nærmiljøutvalgs forsøksordning ”Forsøk i nærmiljø- og lokalsamfunn”. Utviklingsarbeid på Fjell er beskrevet i to rapporter (Carlsson 1991 og 1992). I tillegg har undertegnede fra 1990 bodd i et område som ligger i et ”gråsonerområde” hvor både Drafn, Skiold og Strømsgodset har rekruttert. Jeg har hatt et barn som har deltatt i barneidrett/fotball i Skiold og et i Strømsgodset. I en periode på slutten av 1980-tallet var jeg medlem av styret i barneidretten i Strømsgodset, og husker godt hvordan klubben konkurrerte med Drafn om å rekruttere i grenseområdet mellom de to klubbene.

Dette landet er nok like furet og værbitte som det alltid har vært, men det Norge barn vokser opp i nå, er et ganske annet land enn det deres foreldre levde i. Framfor alt er det mer kulturelt mangfold, og på Fjell – den eneste drabantbyen mellom Oslo og Kristiansand – fins noen av de eldste og mest etablerte minoritetsgruppene i det nye Norge.

Drafn. På denne bakgrunn har jeg med særlig interesse fulgt debattene om utviklingen på Fjell de siste årene, og jeg tenker ikke først og fremst på den langtrukne moskésaken, men på det mangfoldige miljøet rundt ski- og ballklubben Drafn. Klubben, som var tidlig ute med å bruke idrett aktivt og bevisst som et middel til deltakelse og inkludering i det norske samfunn, sliter for tiden i motbakke, og det er ganske alvorlig sett fra et inkluderingsperspektiv.

Hyland Eriksen argumenterer i sin kronikk for viktigheten av å bygge broer mellom majoritetsbefolkning og minoriteter. Han advarer mot etnisk segregasjon hvor majoritet og minoritet blir isolert for hverandre, noe som på sikt kan forsterke potensialet for konflikter og samtidig gjøre det vanskelig for minoritetsungdom å komme raskt og enkelt inn i det norske samfunnet. I denne sammenhengen framhever han idrettens nøkkelrolle som møteplass mellom mennesker med ulik bakgrunn, hvor de kan lære hverandre å kjenne og bygge ned myter om hverandre. Han gir mye ros til Drafn for de forsøk som klubben har gjort på å ha en slik brobyggerrolle. Avslutningsvis i kronikken påpeker han:

Fjell er også viktig, ikke bare for bydelens innbyggere eller for Drammen by, men for hele det nye, spraglete Norge. *Det som skjer på Fjell kan lett komme til å skje andre steder også*, og Drammen har muligheter til å påvirke om nyhetene derfra skal bli gode eller dårlige. (vår utheving)

6.2 En presentasjon av den geografiske og sosiale konteksten.

6.2.1 En drabantby med variert småhusbebyggelse rundt

Fjell er en drabantby med noe under 5000 innbyggere. Bydelen ligger i det sørlige hjørnet av Drammen. De som kjører fra Oslo til Vestfold på E-18 kan skimte blokkene oppe på et plata når en kjører på broen over elva. Bydelen Fjell ble bygd ut fra 1966 til 1974 med 1509 leiligheter fordelt på 11 høyblokker og 16 lavblokker. Fjell var Drammens svar på blokkene i Groruddalen, og utbyggingen skjedde omtrent samtidig. På Fjell flyttet det inn lærere, fagarbeidere, ingeniører, kontorfolk. Så å si alle var norske. Bydelen ble innflyttet av et sosialt tverrsnitt av befolkningen. De skilte seg mest på at de var relativt unge (Carlsson 1991).

I området mellom Fjell og bysentrum fantes allerede et eldre etablert småhusområde, Austad og Danvik med førstnevnte nærmest Fjell. Omtrent samtidig med at Fjell ble bygget ut ble det også bygget ut et større nytt eneboligfelt i åsen ovenfor drabantbyen, knappe en km. unna. Austad ble utvidet oppover i åsen, først gjennom byggefeltet Galterud på 70-tallet og deretter Austad Skog på slutten av 80-tallet og begynnelsen av 1990-tallet. Fjell skolekrets kom til å innbefatte både blokkene i drabantbyen og den øvre del av Austadområdet med til dels store og dyre villaer. Nedre Austad og Danvik med villaer fortrinnsvis bygget i perioden 1900 til 1970 tilhørte Danvik skolekrets. Slik sett har Fjell mye til felles med for eksempel kjerneområdet til idrettslaget Grei på Grorud.

Utenfor blokkområdet finnes en variert småhusbebyggelse – med et stort innslag av ressurssterke beboere.

6.2.2 Prosesser som åpnet for en rask tilflytting av familier med etnisk minoritetsbakgrunn

På begynnelsen av 1980-tallet skjedde det en *betydelig* endring i befolknings-sammensetning på Fjell. Det var tre prosesser/forhold som inntraff samtidig.

1. Drammen kommune åpnet for en storstilt småhusbebyggelse på Konnerud. De som hadde Fjell som et første trinn på boligkarrieren fikk et svært attraktivt alternativ. Et betydelig antall flyttet – og det var de mest ressurssterke som flyttet.
2. Boligmarkedet ble liberalisert i 1982. Takstplikten i borettslagene ble opphevet og innskuddene regulert av markedet. Samtidig fikk borettslagsansieniteten liten betydning. Penger, og ikke ansienitet ble inngangsbilletten til boligmarkedet

Det store utbudet av leiligheter på grunn av den store utflyttingen til Konnerud, gjorde sitt til at Fjell ble det billigste området i Drammen og kanskje i hele det sentrale østlands-området.

3. Innvandringen til Drammen.

Den nye bølgen av innvandring til Norge skjedde samtidig i Oslo og Drammen. Fra 1968 og i årene utover kom flere hundre arbeidsinnvandrere, særlig fra Tyrkia og i noen grad fra Pakistan, for å arbeide i industrien i Drammen. Etter først å ha bodd i trange og dårlige boliger sammen med andre menn, begynte de ved inngangen til 1980-tallet å hente ektefeller og barn. Å finne ledige og rimelige boliger ble plutselig muliggjort av liberaliseringen av boligbyggelagsmarkedet og det store utbudet av rimelige og gode leiligheter på Fjell. Hele familier med innvandrerbakgrunn flyttet til Fjell. De var i fertil alder – slik at antallet barn også økte gradvis etter hvert.

Mens det i 1980 knapt bodde noen med etnisk minoritetsbakgrunn på Fjell, og skolen nesten utelukkende hadde norske elever, eksploderte antallet med minoritetsbakgrunn fra 1982 og utover. På begynnelsen av 1990-tallet utgjorde barn med minoritetsbakgrunn 65 prosent av alle barna i drabantbyens blokker¹⁷. Fordi skolen også rekrutterte fra villaområdene rundt, var prosentandelen på skolen ”ikke mer” enn 50 prosent.

Fram til i dag har disse prosentene steget gradvis. I dag har 73% av barna i skolekretsen ikke-vestlig minoritetsbakgrunn og trolig over 90 prosent i blokkbebyggelsen. I tillegg til etablerte innvandrergupper har bydelen også fått tilflyttet mange med flyktningbakgrunn fra Kosovo, Kurdistan, Somalia, m.fl. Barna på skolen representerer 30 nasjoner.

6.3 Prosesser i idrettslaget Drafn

For å kunne trekke ut det generelle i det spesielle bildet fra Drammen og idrettslaget Drafn's vanskelige situasjon, må en også se på hvordan Drafn har utviklet seg, og hvordan denne utviklingen relaterer seg til utviklingen på Fjell.

¹⁷ Opplysningen er basert på en nøye gjennomgang av lister på Fjell skole i 1991 hvor opplysninger om barnas etniske bakgrunn ble sammenholdt med adresse (jf. Carlsson 1991)

6.3.1 Byklubben som ble bydelsklubb

De fleste idrettslagene som ble dannet i Drammensområdet på begynnelsen av 1900-tallet, var typiske bydelsklubber med et bestemt geografisk nedslagsområde (slik som Strømsgodset, Bragerøen, Konnerud, Glassverket etc.). Drafn derimot, var en byklubb som rekrutterte over hele Drammen, noe navnet *Drafn* også vitner om. Drafn er den gamle betegnelsen på Drammen (og vassdraget som skapte selve byen). Klubben rekrutterte i alle de geografiske områdene i Drammen – også i de områder som hadde egne lag. Arenaen var Marienlyst sentralt i byen. Drafn var de velståendes lag i Drammen¹⁸ – byens svar på Lyn i Oslo. Spøkefullt ble det sagt at det hendte at klubben hadde vansker med å stille et fullt a-lag i fotball, men den kunne når som helst stille 100 mann i smoking. Bydelslagene hadde et klarere proletært preg. Dette gjaldt også Skiold som ikke har en geografisk referanse i navnet, men som var et lag for bydelen Strømsø.

Drafn er en ærerik idrettsforening. Innenfor ball- og vinteridretter var Drafn sportslig sett det dominerende laget i Drammen. Klubben fostret to verdensmestere på ski og en olympisk mester. Klubben var i cup-finalen i fotball i 1927. I bandy, som lenge var en betydelig idrett i det sentrale østlandsområdet, innkasserte klubben 20 kongepokaler. Som dominerende byklubb ville det ha vært naturlig at det var Drafn som burde ha rykket oppover i fotballens divisjoner midt på 1960-tallet. Etter noen magre år for Drammensfotballen på slutten av 1950-tallet og begynnelsen av 1960-tallet, vokste det samtidig fram to jevn gode fotballag i Drammensområdet på midten av 60-tallet: Drafn, og Strømsgodset. I 1965 lå Drafn og Strømsgodset helt likt foran siste serieomgang i datidens 3. divisjon, kun en tilfeldig dommeravgjørelse gjorde at det var Strømsgodset som rykket opp til i 2. divisjon. Året etter rykket de videre opp i 1. divisjon/eliteserien. Bylaget ble detronisert fotballmessig av bydelslaget.

Selv om Drafn på slutten av 1960-tallet også spilte seg opp i datidens 2. divisjon, sto de i skyggen av Strømsgodset som fra 1969-1973 tok et seriemesterskap og tre cupmesterskap. Strømsgodset flyttet sine kamper fra Gulskogen til byens hovedarena Marienlyst – til den arenaen hvor Drafn tidligere hadde dominert. Mens Strømsgodset trakk 10.000 på kampene, trakk Drafn under tusen. Det fotballmessige tyngdepunkt i byen ble forskjøvet. Strømsgodsets suksess gjorde også at talenter fra hele byen søkte seg dit i gutte- og junioralder. Bydelsklubben Strømsgodset ble byklubben innen fotball, noe den har vært siden.

På slutten av 1970-tallet var det en god del diskusjoner i Drafn om hva Drafn skulle være. Resultatet av de interne prosesser ble at klubben søkte seg ”oppover i lia” til Austad og vekk fra det sentrale Marienlystområdet. På sletta ved klubbens gamle og nedlagte skibakke – Drafnkollen – ble det anlagt en gressbane og bygget et stort klubbhus. Klubben hadde også tidligere hatt mange medlemmer fra Danvik-Austad-området, blant annet fordi disse lå nærme Marienlyst. Dessuten hadde området et klart middelklassepreg som passet godt med den klassemessige profil som Drafn fortsatt hadde. Drafn var et naturlig valg når ungene skulle begynne i et idrettslag.

I tillegg plasserte klubben seg strategisk i forhold til de nye store utbyggingsområdene på Fjell og øvre Austad. Demografisk sett så fremtiden ganske lys ut for den gamle byklubben – som nå var blitt en bydelsklubb.

¹⁸ Informanter peker på at dette ikke var entydig. Det var også enkelte fremtredende Drafn-medlemmer med proletær bakgrunn. Men i det alt vesentlige var klubben den øvre middelklassen og borgerskapets klubb i Drammen.

6.3.2 En nesten dramatisk endring i medlemssammensetningen i barne- og ungdomsidretten

De første årene etter at Drafn framsto som en bydelsklubb for Danvik, Austad og Fjell var situasjonen uproblematisk. De fleste som meldte seg inn var barn og unge med norsk bakgrunn. På begynnelsen av 1980-tallet kom det noen barn og unge med minoritetsbakgrunn som klubben ikke hadde noen vansker med å absorbere. Fra omtrent 1987-88 skjedde det en betydelig endring. Den unge og fertile innvandrerbefolkningen som hadde flyttet til Fjell noen år før, hadde fått et stort antall barn (dvs. flere hundre) som nå søkte seg til fotballen og til den nærliggende bydelsklubb – Drafn. I løpet av noen for år steg andelen barn og unge med minoritetsbakgrunn i fotballen fra noen få prosent til 50 – noe klubben i følge en nøkkelinformant hadde allerede i 1990. Drafn opplevde samme utvikling som Fjell skole. Utover på 1990-tallet steg dette tallet enda mer. Enkelte lag fikk 60-70 og endog 80 prosent barn og unge med minoritetsbakgrunn. Lagene opplevde den type problemer som er beskrevet fra Groruddalen med manglende foreldreoppfølging, og leder/trenerkrise. Frustrasjonen var stor over at foreldrene ikke stilte opp, slik at slitne lagledere måtte kjøre dobbelt opp til Mjøndalen eller andre steder for å få fraktet laget til kamp, og at det så å si bare var de norske som tok de arbeidskrevende verv som trener og lagleder. I 1996 informerte Drafn's leder Drammens politikere om at klubben hadde 60 prosent flerkulturelle utøvere og at de norske foreldrene var i ferd med å gå trøtte.

En påstand/hypotese som vi vil presentere, men som vi ikke har hatt mulighet til å teste ut, er følgende: Fjell, som et etablert boområde for etniske minoriteter, har beholdt de som er mest tradisjonelle og "hjemlandsvendte". I denne gruppen er det mange, særlig blant mødrene, som ikke snakker særlig norsk. På Fjell kommer en langt med sitt morsmål – hvertfall tyrkisk og urdu. Mange er dessuten svært religiøst aktive, og bruker mye tid på dette. De har verken de språklige forutsetninger som skal til, eller særlig interesse av å bruke sin tid i et idrettslag. Det er disse Drafn skal rekruttere foreldre-innsats fra. Det er også mange innvandrere som har flyttet fra Fjell, samt mange innvandrere og flyktninger som har flyttet inn til Drammen som ikke ønsker å bo på Fjell. De "to-landsvendte" (som ønsker integrering) og "Norgesvendte" (som vil assimileres) har trolig i langt større grad slått seg ned andre steder i Drammen – som på nedre Strømsø, Åssiden og Gulskogen. Et slikt bilde bestyrkes blant annet av informanter i Skiold som opplyser at de har mange foreldre med minoritetsbakgrunn som snakker godt norsk, og som både har forutsetninger og interesse for å delta i idretten.

Hypotesen er altså at Drafn ikke bare har fått en meget stor andel unge med minoritetsbakgrunn, men at en betydelig andel av disse tilhører grupper hvor en må forvente at det er ekstra store barrierer for å utløse foreldredeltakelse. Innvandrere og flyktninger er selvsagt ikke noen ensartet gruppe. Deres bostedsvalg er selvsagt også påvirket av deres sosio-økonomiske status, samt deres evne og vilje til å integreres i det norske samfunn.

En boligstruktur og alderssammensetning som har begrenset tilbakeflytting av dedikerte medlemmer

Et særtrekk ved Drafn synes å være at klubben de senere år har manglet et grunnfjell av dedikerte foreldre som ikke bare kan ta verv i de lagene hvor ungene spiller, men som også kan ta verv i hovedstyre og fotballstyre. En av nøkkelpersonene i Drafn som fortsatt er aktiv i foreningen, gjorde for noen få år siden sin egen undersøkelse av hvor det var blitt av de 50 i årskullene født 1961-1963 og som var aktive i Drafn i ungdomsalderen. Kun to var fortsatt med i idrettsforeningen da de var 40 år gamle. En rekke av de andre

finner man nå som ledere og trenere i andre foreninger i Drammensområdet¹⁹ - dvs. i de geografisk baserte bydelslagene. Drafn mistet mye av "grunnfjellet" sitt. En grunn til dette var nok at en stor del av Drafn's "nye" rekrutteringsområde ga små muligheter for etablering fra unge voksne med middelklassebakgrunn. Å flytte til blokkene på Fjell var uaktuelt. Til det var området for stigmatisert. Å flytte til de relativt kostbare eneboligene på Galterud/Austad Skog var trolig for dyrt for de fleste nyetablerere. Dessuten hadde dette boligområdet ikke vært gjennom noe generasjonskifte. Her bodde fortsatt en relativt ung besteforeldregenerasjon. Unge voksne som hadde trått sine barnesko i klubben, flyttet til andre bydeler i Drammen (og selvsagt også ut av byen). I tillegg hadde klubben ikke lenger noen rolle som byklubb. Å fortsette i Drafn mens en bodde i en annen bydel, ble lite naturlig. Informanter peker på at Drafn mistet store deler av grunnfjellet som andre bydelsklubber nå hviler på. Grunnfjellet i Drafn kom til å bestå av en Eldres avdeling som tilhørte besteforeldregenerasjonen, og ikke foreldregenerasjonen.

Derved har en ikke fått samme gunstige utvikling som for eksempel idrettslaget Grei i Groruddalen har hatt. Grei dekker et område med mange blokker slik som på Fjell – på Kallbakken, Rødtvedt og Ammerud. I tillegg til de visuelt dominerende blokkene finnes det også en variert rekke- og småhusbebyggelse som har vært innen økonomisk rekkevidde for unge voksne som søkte seg tilbake til stedet de vokste opp. Da var det helt naturlig å søke seg til det idrettslaget en kjente og som fortsatt hadde sitt gamle geografiske nedslagsfelt. Grei fikk tilbakeflyttet mange ressurssterke og dedikerte medlemmer – som senere har lagt ned en stor innsats i klubben. I tillegg til at klubben også har fått tilflyttet en rekke ressurssterke foreldre som ikke har et forhold til område eller idrettslag, men som melder seg i egenskap av aktive foreldre.

En kan kanskje si at Drafn's omdanning til å bli en bydelsklubb skjedd på verst mulig tenkelig tidspunkt. Klubben fikk på kort tid utrolig mange barn med minoritetsbakgrunn, som ikke hadde med seg foreldreressurser som kunne settes inn i produksjon av idrettsaktivitet. I tillegg var forholdene på det lokale boligmarkedet slik at det ikke var så mange åpninger for unge voksne som hadde vokst opp i Drafn å flytte inn i kjerneområdet. Det siste poenget skal allikevel ikke trekkes *for* langt. På Danvik og nedre deler av Austad og i Hestenga (som ligger nærmere Gulskogen) var generasjonskiftet for lengst i gang. Dette var også områder hvor Drafn rekrutterte mye i på 1970-og 80-tallet. Her fikk Drafn konkurranse om både barn og unge og deres foreldre fra hhv. Skiold og Strømsgodset. Drafn's forvitring kan derfor ikke bare forstås ut i fra utviklingen på Fjell og prosesser i idrettslaget selv. Den må også forstås ut i fra prosesser i de nærliggende idrettslag og hvordan de har posisjonert seg.

6.4 Forholdet til nærliggende klubber

I et tettbefolket område slik som "bygryta" i Drammen hvor det finnes flere idrettslag med delvis overlappende rekrutteringsområder, vil det hele tiden kunne være en viss bevegelse når det gjelder rekruttering av medlemmer - og derigjennom foreldre. Idrettslag konkurrerer med hverandre i idrettslig kappestrid, men de konkurrerer også med hverandre om medlemmer, talenter, foreldreressurser og kommunale ressurser. En kan kanskje si at en slik konkurranse ligger i idrettens natur.

De fleste idrettslag har systembærere som brenner for idrettslaget, som bruker mye tid på det selv etter at egne barn og unge har sluttet. Man finner dem ofte igjen i ledende

¹⁹ Dette er opplysninger vi fikk av Jon Røgeberg i Drafn i forbindelse med utarbeidelse av rapporten om Idrettens storbyprogram i 2003/2004.

tillitsvern i klubbene. For slike systembærere er det hele tiden viktig at laget overlever som sosialt system, og at det helst styrker sin stilling. Det er ikke nødvendigvis noe mål å bli så store som helst, men hvertfall så store at driften går rimelig greitt. Spesielt er det viktig å forhindre at idrettslaget går inn i en systemkrise med synkende medlemstall og lavere sportslig aktivitet. *Det er bedre å være i fremgang enn i tilbakegang.* De fleste idrettslag har økonomiske forpliktelser i form av klubbhus eller leide lokaler, og stadig flere lag betaler lønn til daglig leder. En god materiell og organisatorisk infrastruktur forutsetter ofte at aktivitetsnivået og medlemstallet holdes oppe og kanskje øker noe, og at det hvertfall ikke synker.

Skiold har også systembærere som har tenkt strategisk, og som har ønsket å vokse. Det har deretter vært tenkt og gjort strategiske grep som har kunnet styrke klubben og forhindre at den mistet medlemmer til naboklubbene som omgir klubben på alle dens kanter.

Strømsgodset (SIF) som var blitt storebror innen voksenfotballen, var en liten bydelsklubb i de aldersbestemte klasser, noe som skyldtes en uheldig alderssammensetning i kjerneområdet på Gulskogen. Også denne klubben hadde et ønske om å ekspandere sitt rekrutteringsområde noe.

6.4.1 Skiold – et godt alternativ

På begynnelsen av 1980-tallet deltok nok de fleste fotball- og bandyspillende barn og unge som bodde på Austad og Danvik i Drafn. Siden Drafn tradisjonelt var en tidligere byklubb, hadde den allikevel aldri hatt "hevde" på dette området på samme måte som de geografisk orienterte bydelsklubbene hadde over sine områder. Strømsø-klubben Skiold, som hadde sitt kjerneområde i det som heter Nybyen, hadde i årtier også rekruttert på Danvik, om enn ikke i like stor grad som Drafn. En skal huske på at avstanden fra Skiolds klubbhus til disse områdene er under 1,5 km.

Da Drafn flyttet oppover i lia i retning Fjell, ble det også et slags vakuum i de områdene som lå nærmest idrettsanlegget på Marienlyst. Her kom Skiold inn med sine tilbud. I perioder var Skiolds rekruttering ganske aktiv. To informanter som kjenner Drammens-idretten svært godt, forteller at på slutten av 70-tallet og begynnelsen på 1980-tallet arrangerte Skiold en populær fotballskole helt ned til 5-årstrinnet. Dermed kom de Drafn i forkjøpet. Når Drafn skulle rekruttere 7-åringene, var mange av dem allerede innlemmet i Skiold. Siden barn og unge ofte også velger det som vennene gjør, ble det stadig mer naturlig for barn og unge (og foreldre) i området å søke seg til Skiold. "Fronrunnerne" som valgte Skiold, trakk med seg de andre ungene.

Skiold er dessuten en klubb som har et godt omdømme i Drammen. Den er kjent for å ha et godt sosialt miljø og godt tillitsmannsapparat. Klubben har aldri hatt eliteambisjoner, og har hatt en klar sosial profil. Samtidig har den hatt sportslig suksess med mange av sine aldersbestemte lag. Klubben opparbeidet seg gradvis tillit i deler av Drafn tidligere kjerneområde. Etter hvert ble det nok også kjent at Drafn var blitt en "innvandrerklubb", og klubben slet med foreldreoppslutning og at driften gikk tungt. Denne type informasjon gjorde neppe klubben mer attraktiv for verken norsk etniske barn eller foreldre. Utover på 1990-tallet mistet Drafn helt sitt grep om Danvik og Austad. Etter hvert mistet klubben også grepet om villaområdet på øvre-Austad – området i nærheten av klubbhuset til Drafn. Den alt overveiende norsk-etniske middelklassebefolkningen i området har fått

Skiold som sitt lag²⁰. En rekke resurssterke foreldre som Drafn åpenbart kunne ha dratt nytte av, utfolder sin aktivitet i et av Skiolds aldersbestemte lag.

I 2003 gjorde Skiold en viktig disposisjon som ytterligere har styrket klubbens posisjon i Drafn gamle rekrutteringsområde på Austad-Danvik. Klubben solgte sitt noe usentralt²¹ beliggende klubbhus i Nybyen, og flyttet inn i nye lokaler på Marienlyst stadion. Klubben kom derved enda nærmere både Danvik og Austad. For mange var nå Skiold enda nærmere enn Drafn-huset, og selv for de fleste som bor på Øvre Austad er det gangavstand ned til Marienlyst. I tillegg har instruktører fra Skiold siden 2003 gjennom Idrettens storbyprosjekt drevet etterskoletidsaktiviteter (i regi av SFO) på Danvik skole, noe som har styrket klubbens grep om ungene i området enda mer. Bare siden 2003 har Skiolds medlemstall økt fra 590 til 790. Mens Drafn har tre lag i de aldersbestemte klasser, har Skiold 27.

Gjennom de prosesser som er beskrevet ovenfor har Skiold nå fått en god balanse i sin foreldregruppe. Klubben har også en god del unge med minoritetsbakgrunn – særlig fra Nedre Strømsø (dvs. Brandenga skolekrets). I barne- og ungdomsidretten er det ca. 70 prosent norske og 30 prosent med minoritetsbakgrunn. Klubben har ikke hatt større problemer med å absorbere en slik andel barn og unge minoritetsbakgrunn. En informant i Skiold påpeker også at mange av disse ungene synes å ha foreldre som stiller opp som ”oppfølgere”. Mange tilhører det han kategoriserer som ressurssterke innvandrere og som snakker godt norsk.

6.4.2 Strømsgodsets rekrutteringsområde vokser vestfra

I den aller vestlige delen av Drafn rekrutteringsområde (slik det fortonet seg på begynnelsen av 80-tallet) kom Strømsgodset IF inn med en mer aktiv satsing. Klubben kunne fra 1988 tilby et godt sosialt miljø rundt et nytt klubbhus og en rimelig god banekapasitet. På den tiden var det få barn og unge i Strømsgodsets kjerneområde på Gulskogen. Bydelen var ”forgubbet”, og det var en alvorlig bekymring i idrettsforeningen over at en ikke hadde nok unge til å stille lag i flere av de aldersbestemte klassene. Det var derfor naturlig å forsøke å rekruttere mer aktivt i det såkalte Hestenga-området hvor det hadde vært et generasjonsskifte²². Området hadde mange barn og unge – med mange ressurssterke foreldre. Dette hadde i alle år vært et gråsonemråde mellom Drafn og Strømsgodset. På slutten av 1980-tallet rekrutterte Drafn mange barn og unge i området. Utover på 1990-tallet tok Strømsgodset over.

Enda viktigere for Strømsgodsets rekrutteringsområde, har vært endringer i skolekretsene. Gjennom opprettelsen av Gulskogen skole i 2001 fikk man en ny skolekrets som gikk et stykke inn i Drafn gamle rekrutteringsområde. Gjennom å gå på skolen på Gulskogen – som er Strømsgodsets kjerneområde – kom de også i klasser hvor de fleste ”gikk på SIF”. Hvis en skulle delta i idrett sammen med klassekameratene, ble nå SIF det mest naturlige alternativet.

²⁰ Et uttrykk for dette er at en i de yngste aldersbestemte årstrinnene kan se lag som 97 Skiold-Austad og 97 Skiold-Danvik.

²¹ Usentralt i forhold til idrettsanleggene. Klubbhuset var i en gammel industribedrift som lå i et trafikkbelastet område et godt stykke fra idrettsanlegget på Marienlyst.

²² Når en her snakker om aktiv rekruttering, dreie det seg ikke om store kampanjer. Stort sett dreier det seg om at ledere og ildsjeler i Strømsgodset snakker med foreldre i området som de kjenner som de treffer på ulike uformelle arenaer med spørsmål om ”skal du ikke melde 6-åringen inn i SIF”. I slike samtaler fremheves klubbens fortrinn sammenlignet med konkurrerende klubber. Når først noen få foreldre med barn deltar, trekker barna med seg venner med sine foreldre. Det skjer en uformell kjedemobilisering, og ikke aggressive rekrutteringsframstøt.

6.5 Et forsøk på å opprettholde barne- og ungdomsidretten gjennom ”Idretten er fargeblind”

Situasjonen for Drafn midt på 1990-tallet var altså at klubben fikk mange barn og unge med minoritetsbakgrunn med lite eller ingen foreldreinnsats, samtidig som en mistet barn og unge og aktive foreldre med norsk bakgrunn til nærliggende idrettslag. Resultatet ble til slutt at enkelte etablerte lag ble oppløst og at ingen nye ble etablert.

Dette var også en situasjon som ble erkjent i Drafn. Utover på 1990-tallet var det helt klart at Drafn slet med å opprettholde et godt tilbud til ungene i klubbens nedslagsfelt – og særlig barn og unge fra Fjell som kanskje trengte idretten mest. Drafn hadde ledere med et stort sosialt engasjement som var oppriktig bekymret for at deler av aktivitets-tilbudet til barn og unge skulle forvitne. Fra 1996 satte klubben i gang et prosjekt som kom til å gå over 5 år med tittelen ”Idretten er fargeblind”. I stedet for å fokusere på de vanskelige og negative sider ved den situasjon klubben var i, ønsket man en langt mer positiv vinkling. Klubben fokuserte på betydningen av idretten som inkluderingsarena og på anti-rasisme.

Prosjektet fikk etter hvert betydelig offentlig støtte, fra både Utlendingsdirektoratet, Buskerud fylkeskommune og Drammen kommune. Det ble ansatt en prosjektleder i 60 prosentstilling og i en periode på et par år var og en profilert fotballspiller (med russisk bakgrunn) fra Strømsgodset også lønnet instruktør.

Gjennom prosjektet gjorde klubben mye for å informere foreldrene, blant annet ble klubbavisa oversatt til fem språk. Den viktigste innsatsen som ble utløst gjennom prosjektet (og de lønnede medhjelperne) var *aktiviteter*. Det ble etablert en fotballskole første uke i sommerferien, klubben arrangerte en skolecup i juni for skolene i Drammen. Klubben ble engasjert i et åpent gymsal tilbud på begge skolene. En idrettsskole ble etablert. Her deltok 130 barn og unge i alderen 6-10 år i varierte leke- og idrettsaktiviteter. Som ledd i prosjektet ble det etablert et nærmiljøanlegg i Drafnkollen – ”Bingen”.

Arbeidet med prosjektet ble gjennomført med stort engasjement fra Drafn side, og det var selvsagt ikke bare lønnet innsats som gikk inn i dette. Det ble også trukket betydelige vekslere på frivillig/ulønnet innsats som ble utløst fra tillitsvalgte i foreningen.

I tillegg til aktivitetene ble prosjektet brukt til å sette fokus på situasjonen på Fjell. Spesielt ildsjelen bak prosjektet og daværende leder i Drafn tok aktivt del i den politiske diskusjon om bydelen Fjell²³. Et viktig forslag var at det måtte bygges eneboliger og småhus rett syd for området slik at området fikk en større andel med norsk etnisk bakgrunn. Drafn støttet Block Watnes planer om å bygge ut 220 nye eneboliger i åsen overfor Fjell og øvre Austad. På denne måten skulle man kunne unngå noe som ligner en ”getto”.

Felles for mange av aktivitetene som ble opprettet gjennom prosjektet, var at de gikk noe på utsiden av klubbens normale og regulerte aktiviteter. Det primære var å etablere gode aktiviteter for ungene – og det lyktes man med. Å introdusere ungene og deres foreldre til idrettslaget som sivil organisasjon var nok en mer sekundær målsetting. Tanken var nok heller at denne type tilførsel av offentlige midler skulle bli av varig karakter, og at aktivitetene kunne ha blitt opprettholdt på det nivået en hadde i årene 1996-2000 gjennom

²³ Som ”sparringpartner” i diskusjonen rundt klubbens og Fjells fremtid brukte klubbens leder professor Thomas Hylland Eriksen.

lønnede ledere. Det var det nok både overraskende og svært skuffende for initiativtakerne at midlene ble tatt vekk. Klubben ble sittende igjen med 16-17 aldersbestemte lag uten store nok foreldreressurser til å fortsette virksomheten.

Daværende leder i Drafn har fortsatt et brennende engasjement for Drafn, og forsøker å finne nye muligheter for en offentlig satsing i et samspill med idrettslaget. Det er ikke tvil om at dette vil være påkrevet, i en eller annen form, hvis en skal gi ungene på Fjell et organisert idrettstilbud. Problemet nå er at det er ikke er så mye idrettslag lenger å samspille med – noe som framgår av en søknad fra Drafn til Drammen kommune datert 11/5-2006. Her søker klubben om to hele stillinger til driften.

I hovedsak har det vært, og er norsk etniske foreldre som har vært støtteapparat rundt aldersbestemte lag. Med dagens rekruttering er mer enn 95 prosent flerkulturelle, har klubbens evne til å organisere aktivitet for barn og unge, brutt sammen”.

6.6 Hvorfor kan ikke Skiold ta over idrettsvirksomheten på Fjell?

Siden Skiold nå har tatt over hele Drafns rekrutteringsområde med unntak av drabantbyen Fjell, vil et nærliggende spørsmål være: Hvorfor kan ikke Skiold gi et tilbud til barn og unge på Fjell? Siden klubben faktisk har fått så mange ressurssterke norske foreldre, bør klubben være i stand til å absorbere barn og unge med minoritetsbakgrunn på Fjell, vil kanskje mange mene. Slikt sett burde Skiold være i stand til å gi barn og unge på Fjell et idrettslig tilbud, og samtidig bidra til den viktige jobben med å integrere dem inn i det norske samfunnet via idretten.

Svaret på et slikt spørsmål er: Et idrettslag gir ikke tilbud, men legger til rette for at foreldre kan etablere ny virksomhet innen rammen av idrettslaget.

Det er heller ikke Skiold som har kommet ut til foreldre og barn med norsk etnisk bakgrunn på Danvik og Austad og *laget et tilbud for dem*. Det er de som har kommet til Skiold. Innen Skiold har de kunnet etablere nye lag for sine barn og unge. Idrettslaget Skiold utgjør en ramme, en organisatorisk infrastruktur med lokaler, et apparat med tillitsvalgte, en daglig leder, et innarbeidet baneleieforhold til Drammen kommune, forbindelser til særkrets, idrettskrets og forbund. Det er noen i Skiold som kan ta et initiativ til å danne et lag gjennom å koble foreldre sammen (eks. innkalle til et foreldremøte etter fotballskolen), som kan hjelpe til med noe av byråkratiarbeidet i forhold til krets og kommune og som kan gi råd og veiledning og som kan sørge for at de får treningstider på et anlegg. Deretter må arbeidet gjøres av foreldrene selv. Idrettslaget har mye til felles med forretninger etter franchise-prinsippet. En legger til rette for at virksomhet kan etableres. På samme måte som franchise-deltakere får benytte seg av en kjent merkevare, får ungene drakter i klubbens farge og logo. Som motytelse må de betale medlemskontingent til foreningen. Aktivitetene må de sørge for selv gjennom aktivitetskontingent, oppfølging, og at noen foreldre stiller som ledere/trenere. Når interesserte foreldre har etablert et lag, tar det i prinsippet i mot de barn og unge som kommer mot at deres foreldrene igjen yter den innsats som forventes. På dette viset er det etablert nye lag for de aller yngste – som Skiold Danvik og Skiold Austad. Når ungene begynner med 11'er fotball blir disse helt sikkert slått sammen til et felles lag - Skiold 13 år.

Skiold er i prinsippet også åpent for ”franchisedeltakere” fra Fjell. Da må de komme til Skiold. Det er selvsagt mulig at enkeltbarn og unge kommer og melder seg inn i Skiold

for å bli med på et av de lagene som er etablert, og at foreldreinnsatsen evt. kommer deretter. Siden Fjell ligger mer enn gangavstand fra Marienlyst, forutsetter en slik deltakelse enten av ungen tar bussen, eller at foreldrene kjører. Dette forutsetter allerede i utgangspunktet en viss foreldredeltakelse, som mange av foreldrene ikke evner eller er villig til å yte. Det har kommet noen barn og unge fra Fjell, men ikke mange.

Samtidig er ikke Skiold interessert å gjøre et aktivt framstøt for å få en "franchise-filial" for barn og unge fra Fjell. I klubben vet man at dette vil bety mye ekstra arbeid og en tæring på idrettslagets ressurser. Som en informant i Skiold uttrykte: "Vi er en klubb som tar sosialt ansvar, men det er grenser for hvor store problemer vi vil oppsøke". Dessuten er det også begrensninger på infrastrukturen. Banekapasiteten på Marienlyst er sprengt og utbyggingsmulighetene der er uttømt. Skiold er derfor i ferd med å nærme seg et tak for hvor mange den kan motta. Å flytte aktiviteter opp til Fjell-banen vil innebære et klart brudd med klubbens identitet. Skiold er en Strømsø-forening. I utgangspunktet kan en ikke forvente at Skiold gjør noe slikt, hvertfall ikke uten eller annen form for kompensasjon.

6.7 Konklusjon

Som vi har vist i dette kapitlet skyldes idrettslaget Drafn forvitring to forhold. Det ene er at Drafn fikk på meget kort tid et stort antall barn og unge med lite eller ingen foreldreinnsats som satte både idrettslaget og de norske foreldrene på store prøver. Deretter forsvant de etnisk norske gradvis til idrettslaget Skiold – noe som både skyldes den geografiske nærheten til dette idrettslaget, at det framsto som et veldrevet idrettslag og at det mer enn gjerne tok imot nye medlemmer (og deres foreldre) fra Drafn tidligere rekrutteringsområde. Det er ikke sikkert at en vil se så raske forvitningsprosesser av et etablert idrettslag andre steder – for eksempel i Groduddalen. Dette vil i så fall forutsette at det finnes et geografisk *nærliggende* idrettslag som har klart større sosial og foreldremessig bærekraft og som derved framstår som et godt alternativ.

Vi har vist at en slik utvikling må forstås på bakgrunn av en betydelig samfunnsendring – den nye innvandringen til Norge og hvordan denne slo ned i Drammenssamfunnet. Deretter må den situasjon som har oppstått forstås på bakgrunn av helt spesielle lokale prosesser – i idrettslaget Drafn og mellom Drafn og andre idrettslag.

I løpet av 10-12 år er det etablert en tradisjon for at norsk etniske barn og unge (og deres foreldre) i Drafn tidligere rekrutteringsområde, velger Skiold. Noen har allerede søsken som er med. Både barn og unge og foreldre vil kjenne andre barn og unge og foreldre som er med. Gjennom mangesidige sosiale nettverk integreres de stadig mer inn i Skiold. Å sende ungene til Drafn er ikke noe alternativ. Den geografiske avstanden til Drafn er minimal, men den sosiale og etniske er stor. Dessuten har ikke klubben nesten ikke lag lenger.

Som Thomas Hylland Eriksen skriver i sin kronikk den 29/1-2006, er det svært uheldig hvis idretten som møteplass for norske og minoriteter bryter sammen. For ungene på Fjell er denne møteplassen nå så å si borte. De fleste barn og unge med minoritetsbakgrunn står nå utenfor slik organisert aktivitet, mens de norske fra villastrøkene utenfor drabantbyen, deltar i et annet idrettslag.

Vi vil understreke at en slik situasjon er uheldig av to grunner.

For det første blir barn og unge med minoritetsbakgrunn i liten grad introdusert til organisert idrett. De får ikke muligheter for å oppleve den organiserte idrettens gleder

som spenning, mestringsopplevelser, samspill og sosialt fellesskap. Dette er idrettens kjerneverdier.

For de andre drar de ikke nytte av de sekundære effektene av idretten. De mister den mulighet som livet i og rundt idretten gir for å snakke norsk, de møter i liten grad norske barn og unge på en arena hvor de langt på vei kan være likeverdige og utvikle gjensidig toleranse og respekt. De får begrensede erfaringer i hvordan det norske organisasjons-samfunnet er bygget opp. De lærer ikke hvilke uformelle forpliktelser en har i det norske sivilsamfunnet og de får heller ikke den demokratiske læring en kan få gjennom deltakelse i en frivillig organisasjon. I tillegg mister de idretten som en arena hvor nettverk – i betydningen bruer – kan bygges til majoritetsbefolkningen. En viktig arena for å motvirke etnisk og sosial segregasjon har forvitret.

6.7.1 Tiltak som kan sikre organisert idrettsaktivitet for barn og unge på Fjell

På det strukturelle nivået har Drafn i flere år foreslått at det bygges ut et større antall eneboliger syd for Fjell og Galterud. Dette er også et forslag som klubbens samtale-partner, professor Thomas Hylland Eriksen støtter opp under. Argumentet er at en mer variert bebyggelse vil trekke norske familier til området rundt Fjell – og således motvirke den etniske segregeringen. Derved ville en også kunne få flere norske barn og unge med foreldre til å stå for driften av barne- og ungdomsidretten videre.

Ut i fra målet om å redde den lokale idrettsaktiviteten på Fjell, var dette et godt forslag for noen år siden, mens Drafn fortsatt hadde aktivitet og var det naturlige valget for de etnisk norske ungenes idrettsaktivitet. I fremtiden vil et slikt boligstrukturelt grep neppe spille særlig rolle. For norske foreldre og barn og unge som evt. flytter inn i et slikt område, vil det også være naturlig å søke seg til Skiold. I forhold til andre målsettinger, som å gi Fjell skolekrets et bedre mix mellom majoritetsbefolkning og minoritets-befolkning, kan dette allikevel være et godt forslag.

Hvis en ønsker å gi barn og unge med minoritetsbakgrunn på Fjell et *lokalt og organisert* idrettstilbud i løpet av de nærmeste årene ser vi følgende muligheter.

1. Dette skjer på restene av idrettslaget Drafn. Klubben er fortsatt i drift. Den har noen ildsjeler med kompetanse som det kan trekke veksle på, herunder en del a-lagsspillere med minoritetsbakgrunn. Den har fortsatt et nærliggende klubbhus og en treningsbane.
2. Idrettsforeningen Marielyst som er en flerkulturell klubb og som driver med voksenfotball (har tre lag med i divisjonsspill), etablerer barne- og ungdomsaktiviteter på Fjell.
3. Skiold går inn og tar over barne- og ungdomsaktivitetene i bydelen – forutsatt en kompensasjon som gjør dette attraktivt.
4. Det etableres et nytt idrettslag med Fjell-området som nedslagsfelt – noe som forutsette ildsjeler som kan ta et slikt initiativ.

Hva slags løsning som velges, må skje etter lokale diskusjoner og prosesser. Løsninger kan også finnes på tvers av disse alternativene. Siden Drammen kommune har et overordnet ansvar for oppvekstmiljøet på Fjell og den lokale integreringspolitikk, har kommunen et særegent ansvar for å ”kjøre” en slik prosess – i nært samarbeid med både idrettsråd og idrettskrets.

En kan ikke forvente at det finnes nok foreldre kraft på Fjell pr. idag til å klare å etablere et organisert idrettstilbud innen rammen av noen av disse alternativene. Og en kan heller ikke forvente at verken Marienlyst, Skiold eller de siste ildsjelene i Drafn "gir" et tilbud. De kan selvsagt ikke pålegges slike oppgaver. Alle løsningene forutsetter trolig lønnet personale i en lengre periode. Den primære målsettingen for å lønne personer i slikt arbeid, må være at de etablerer forutsetninger å utløse lokale foreldreressurser og bygge opp sivil deltakelse. Inntil slike ressurser er utløst, må det også brukes ressurser på å etablere lag og drive disse – allikevel på en slik måte at foreldrene ikke fritas for ansvar. I sluttkapitlet skal vi komme nærmere inn på hvordan slike støttefunksjoner best kan organiseres. Slike støttefunksjoner er også aktuelle for enkelte av idrettslagene i Groruddalen.

7 Om etniske idrettslag

7.1 Innledning

I Norge forbinder vi barneidrett med det lokale bomiljøet. Barneidrett er et typisk *nærmiljøfenomen*, organisert og drevet av og for befolkningen i et avgrenset geografisk område. Den lokale tilknytningen understrekes ved at idrettslaget som hovedregel har det lokale stedsnavn som identitetsmarkør, omtrent på samme måte som at stedets barneskole presenterer seg med lokalt stedsnavn for å understreke den lokale tilhørigheten. Innenfor et geografisk område, for eksempel øvre del av Groruddalen, finner vi en lang rekke lokale klubber som organiserer barneidrett. Vi finner også, slik vi har sett, at disse lokale lagene som opererer i barnas nærmiljø, inngår samarbeid og konstituerer et slags felles idrettslag som legger til rette for ungdoms- (og voksen)idrett innenfor et større felles geografisk område (konf. Groruddalen Ballklubb, GBK).

Norsk barneidretten er altså organisert med utspring i barnas lokale boområde. Ledere og utøvere er rekruttert fra det felles nærmiljøet. I de yngste aldersgruppene er dette prinsippet tilnærmet enerådende.

Men det finnes noen få unntak fra hovedregelen. I stedet for nærmiljøtilknytning som organiserende prinsipp finner vi to alternativ: a) idrett organiseres av og for personer forankret i etnisk/kulturell minoritetsgruppe, og b) idrett organiseres av og for personer med ønske om (spesielt) å være aktiv i idrettsgren med liten utbredelse.

I det følgende skal vi beskrive eksempler på de to prinsippene med utgangspunkt i Tamilsk barne- og ungdomsidrettslag, samt idrettslaget Andes som begge i sin opprinnelse er organisert med basis i felles etnisk og kulturell tilhørighet. Organisering med utspring i interesse for spesiell idrettsgren beskrives med grunnlag i crickett-klubb.

7.2 Etniske fellesskap danner egne idrettslag

Vi har funnet to eksempler på at etniske minoritetsgrupper har dannet egne *formaliserte* idrettsforeninger tilknyttet Norges Idrettsforbund (NIF), nemlig Tamilere og Chilenerne. Men vi har også hørt om, og selv observert, at etniske minoritetsgrupper har initiert uformelle sammenslutninger som driver trening og konkurranse "på løkka". De tamilske idrettslagene, samt Chilenernes Andes, startet som slike uformelle sammenslutninger som etter noen års virksomhet søkte opptak i NIF.

7.2.1 Tamilsk barne- og ungdomsidrettslag

Det følgende er basert på intervju med leder av Tamilsk barne- og ungdomsidrettslag. Vedkommende var initiativtaker til etablering av laget, og har vært leder av foreningen helt siden starten.

Idrettsforeningen ble etablert i 1992 som en helt frittstående, og nærmest uformell organisasjon. Fra 1998 er idrettslaget knyttet til Norges Idrettsforbund (NIF). Ved oppstart var det 22 barn som var medlemmer. Friidrett var dominerende gren. Barn med Tamilsk bakgrunn i alderen 3 til 16 år kan være medlem. I dag er det om lag 600 barn og unge i disse aldersgruppene som er medlemmer. Hvert år er det om lag 100 nye som begynner og 100 som slutter, i første rekke fordi de "går av for aldersgrensen".

Aktivitetene er mye preget av lek.

Barna er jo helt ned i tre år. Langt fra alle er like aktive. Om lag en tredjedel av medlemmene er jevnt aktive i idrett. Nesten alle disse er også medlem av et annet idrettslag. Min sønn på 14 år er medlem hos oss, men også aktiv fotballspiller i en lokal idrettsklubb her oppe. Også datteren min er medlem hos oss, men aktiv håndballspiller i en lokal idrettsforening. Vi er altså brobyggere til andre idrettslag. Barna aktiviseres hos oss fra et tidlig alderstrinn, men de som ønsker å trene mye, de aktive som ønsker å perfektionere sin idrett, de oppfordrer vi til å gå inn i et ordinært idrettslag.

De idrettsaktive i klubben har altså medlemskap i to idrettsforeninger. De unge som "virkelig" ønsker å drive idrett oppfordres til (også) å melde seg inn i vanlig idrettsforening. I en "vanlig" idrettsforening drives konkurranse. Det "uvanlige" ved Tamilsk barne- og ungdomsidrettslag er at man ikke deltar i seriespill. De som vil konkurrere må søke medlemskap i annet idrettslag. Om lag 200 av de 600 medlemmene har altså slike doble medlemskap. Når vi tar hensyn til at foreningen har medlemmer helt ned til tre år, altså barn som er så unge at de neppe ville bli tatt opp som medlem i et vanlig idrettslag, er det klart at det blant medlemmene i aldersgruppene 7 til 16 år må være nær 50 prosent som er slike dobbeltmedlemmer.

Vi driver friidrett og masse fotball. I den grad vi konkurrerer er det bare innbyrdes. Det er 8-9 andre tamilske idrettslag i Oslo. De har kanskje fra 80 til 100 medlemmer hver og er altså langt mindre enn oss. Vi spiller for eksempel fotballkamper mot disse laga i et slags internt seriespill, men vi konkurrerer ikke i det offisielle systemet som Oslo Idrettskrets har lagt opp.

Så det er det sosiale aspektet hos dere som er det viktigste?

Ja, både og. Vi driver jo idrett, og det sosiale er organisert rundt idretten. Men de flinke – de som virkelig vil drive idrett, de oppfordrer vi alltid til å melde seg inn i ordinært idrettslag. Det er det vi mener med at vi har en brobyggerfunksjon. Siden vi ikke driver seriespill kan vi også drive billig. Kontingenten hos oss er kr 100 pr barn pr år.

Hvert år arrangerer vi week-end treff med friidrett og fotball. Mange hundre tamilske barn møter. Med foreldre er det langt over tusen som møtes på banen. I løpet av weekenden arrangerer vi ulike konkurranser i friidrettsdisipliner samt i fotball. I år ble det spilt 62 fotballkamper.

Klubben er et viktig samlingspunkt for tamilske barn og unge. Men det er vanskelig å få nok foreldre til å stille opp. Til de store skippertakene, slik som det store årlige arrangementet går det greit.

...men i det daglige er det verre. Mye faller på meg. Jeg hadde tjent millioner dersom jeg hadde hatt timebetaling for alt arbeid jeg har nedlagt opp gjennom årene. Men vi skal huske at vi innvandrere er i en spesiell situasjon. Mange av oss har enogenhalf eller to jobber. Mange fedre jobber sent om kvelden i butikk eller annet serviceyrke. Mor er hjemme og passer de mindre barna, og ofte kan hun ikke nok norsk. til å forstå det som sies. Vi innvandrere har dessuten som regel ikke våre foreldre, det vil si barnas besteforeldre, her i landet. Vi kan derfor ikke be dem stille opp som barnevakt når det er foreldremøte eller dugnad. Dessuten er det det med språket og det å være fremmed – det er ikke lett å forstå det sosiale livet når man er ny...

Vår informant kom til Norge alt på 1980-tallet. Han snakker flytende norsk og arbeider til daglig i kommunal forvaltning. Han peker på at klubben har vært en særlig viktig sosial base for nyankomne flyktninger. Gjennom klubben kunne de finne trygghet i et felles språklig og kulturelt fellesskap som allerede var etablert. Gjennom dette kunne de skaffe informasjon og råd av betydning for egen tilpasning til de norske.

Bro til ”vanlige” idrettslag

Vår informant bruker betegnelsene ”ordinære” eller ”vanlige” idrettslag om andre foreninger, underforstått at hans eget idrettslag er forskjellig fra disse. Forskjellene ligger dels i rekrutteringsgrunnlaget: det er barn som tilhører én bestemt etnisk minoritet som kan bli medlem. Men forskjellene ligger også i måten virksomhetene drives. Det synes som at *leken* og det *sosiale samspillet* er de sentrale elementene. Idrett er det bindeledd som danner utgangspunkt for leken, det sosiale fellesskap som springer ut av dette er det sentrale målet. En slik tolkning styrkes av at den som er opptatt av idrettens egenverdi som ønsker å trene for å bli en bedre utøver, aktivt oppfordres til å melde seg inn i ”et ordinært” idrettslag i tillegg til å være med i Tamilsk barne- og ungdomsidrettslag. Og som lederen for Tamilsk barne- og ungdomsidrettslag uttrykker det: ”*Vi er brobyggere til andre idrettslag*”.

Også på andre måter skiller Tamilsk barne- og ungdomsidrettslag seg fra andre klubber. Inngangsbilletten er svært lav, kr 100 pr barn pr år. Barna betaler ingen aktivitetsavgift. Kostnadene for å være aktive i klubben utgjør altså bare en brøkdel av det barn og unge betaler i andre klubber. Deler av forklaringen til at inngangsbilletten er så lav ligger i at man ikke deltar i seriespill og man påføres ikke de utgifter som ville følge av dette.

Klubben har ikke eget klubbhus eller anlegg. Man er helt avhengig av å låne. I det store og hele går det greit, men for det store årlige weekend arrangementet omtalt ovenfor, har man støtt på problemer:

Vi er avhengige av å låne banen her på Vestli. Da blir det som sagt mye folk. Og for å kunne gi beskjeder blir vi avhengige av å bruke høytaleranlegget. Da er det noen av naboene som blir sjenert av støy. Vi prøver jo å snakke lavt i høytaleranlegget, og vi bruker walkie-talkie for at høytalerne skal brukes minst mulig. Men det er jo ikke til å unngå at det blir mye støy når så mange mennesker er samlet. Det er noen som klager, men det er jo også mange norske familier som følger oss fra ”tribuneplass” på sine balkonger og som tydelig liker det de ser. Men noen har klaget til kommunen over støy. Det ville bety kroken på døra om vi ble nektet lån av

banen.... Vi har sagt klart fra om at arrangementet er åpent også for nordmenn. Det er ikke mange som kommer, men vi er glad for dem vi ser.

Hvorfor et eget Tamilsk idrettslag?

Idéen om å etablere et eget idrettslag hadde utspring i at Tamiler søkte sammen på uformelt grunnlag. Gjennom slike uformelle treff startet man gradvis opp med lekpregede aktiviteter for å oppnå bedre fysisk form

...vi prøvde å drive fysiske aktiviteter også fordi mange av oss som hadde flyktet ble passive og stillesittende. Vi trodde at oppholdet i Norge skulle bli kortvarig, og vi ventet på at krigen skulle ta slutt slik at vi kunne vende tilbake.

Men hvorfor eget idrettslag?

Den første tiden i Norge tenkte vi at vi var fysisk underlegne nordmenn. Vi er mindre av vekst, og ikke så kraftige. Derfor kan vi ikke konkurrere med dem, tenkte vi. Dessuten var vi i en spesiell situasjon som flyktninger i Norge. Mange av oss hadde krigstraumer, mange hadde mistet slektninger i krig, og vi var kommet her til landet uten foreldre eller nære slektninger. Så det var naturlig for oss å søke sammen for å kunne støtte hverandre. Først leide vi gym-saler på skoler. Men det meste var opptatt og vi fikk bare tider etter at andre var ferdige, gjerne klokka 22.00 om kvelden. Det var jo alt for sent for barna. Så etter hvert konsentrerte vi oss om uteaktiviteter.

Felles skjebne og felles lidelser dannet et sentralt utgangspunkt for å søke sammen. En felles opplevelse av fysisk underlegenhet i forhold til mer storvokste nordmenn førte til den konklusjon at skulle man konkurrere måtte det bli mot likemenn, altså folk fra samme etniske gruppe. Dette blir anført som sentrale begrunnelser for foreningsdannelse. Etter hvert som oppholdet i landet trakk ut, og etter hvert som familier ble dannet og barn ble født, kom nye argumenter til, nemlig ønsket om å lage gode tilbud til barna:

...og vi tror virkelig at vi har fått til et godt tilbud til tamilske barn og unge. Vi har snakket med forebyggende politi her på Stovner. Det er aldri tamilske barn som lager problemer her på senteret eller på T-banen og andre steder unge møtes. Det har også politiet sagt. Vi er strenge med barna våre hvis vi ser dem røyke eller ser dem henge ute i dårlig selskap. Og det nytter.

7.2.2 Idrettslaget Andes

Idrettslaget Andes ble etablert på 1970-tallet. Initiativtakere var sjøfolk fra Chile. Også denne virksomheten startet som løst og uformelt organisert "løkke-aktivitet" der først og fremst chilenerne deltok. Andes ble senere organisert som eget idrettslag og tatt opp som medlem i NIF i 1975 Klubben har for tiden om lag 500 medlemmer.

Klubben rekrutterer sine aktive fra hele byen, og også fra nabokommuner til Oslo. Utøverne er (godt) voksne. Blant medlemmene finner vi fortsatt et betydelig innslag av chilenerne, men denne nasjonalgruppen er ikke lenger enerådende. Blant medlemmene finner vi i dag hele 31 nasjonaliteter representert. Også etnisk-norske er med i klubben.

Fotball er viktigste idrettsgren. Fra 1997 stiller klubben også damelag. Det stilles også lag i innebandy, også det for damer. I tillegg til å stille herrelag i 3 divisjon har klubben to old-boys lag i fotball.

Klubben driver ikke barneidrett med egne lag i seriespill. Men hver sommer arrangeres fotballskole for barn. Det er barn av klubbens voksne medlemmer som spesielt inviteres til å delta. Flertallet av disse barna er aktive i andre, lokale idrettslag.

Vi engasjerer en anerkjent trener fra latinamerika. Logikken er å få inn mykere teknikk hos barna. Det er stor oppslutning fra medlemmene om dette.

Klubben kan ikke organisere barneidrett på grunn av manglende anlegg, hevder lederen. Klubben er helt avhengig av å låne andre klubbers, eller kommunens anlegg for trening og kamp. Da må trening og (hjemme)kamp alltid legges dit hvor det er ledig kapasitet. På den måten blir klubben en slags nomade som hele tiden må forflytte seg. Det går utover trening for de voksne lagene fordi det blir for lite treningstid. Trening blir tungvint å arrangere. Det ville være helt umulig for småbarn som derved alltid må kjøres til og fra trening, trolig til ulike steder så lenge det ikke er mulig å legge trening til et og samme anlegg. Andes har flere ganger tatt opp spørsmål om å kunne disponere en av banene på Ekeberg til faste tider noen ganger i uken, men har hittil fått avslag på alle disse forespørslene. Nå har klubben via venners venner fått avtale med et lokalt idrettslag i Oslo om å kunne disponere denne klubbens anlegg noen timer i uken. Det har gjort treningssituasjonen lettere for de eksisterende lagene, men det er ikke nok tid til at en også kunne etablere barnefotball på denne banen.

Også Andes har et betydelig innslag av sosiale aktiviteter i tillegg til idretten:

Hvert år arrangerer vi en stor latinamerikansk sommerfestival. Arrangementet retter seg mot barn, ungdom og foreldre, både de som er medlemmer av klubben og andre. I tillegg til sportslige aktiviteter for barn og unge ble det servert tradisjonell søramerikansk mat samt latinameikansk musikk og dans.

Hvert år arrangerer vi dessuten fest på Chiles nasjonaldag. I år finner den sted på 4H-gården på Lindeberg.

På klubbens internettsider finner vi også beretninger om mer spontane arrangementer, for eksempel ved at spillere med familie inviteres til bad og grillmåltid ved Sognsvann etter trening.

7.2.3 Cricket

Det hele startet i 1992. For moro. I 1997 ble vi meldt inn i NIF.

Det er lederen av Drammen Cricketklubb som forteller dette. Han var med på å grunnlegge klubben sammen med venner. På denne tiden var disse unge gutter i 16 - 17-årsalderen.

Tilgang til bane var den største bøygen.

Cricket krever mye plass. Mer enn en vanlig fotballbane. Og midt på banen skal det være et hardt felt på 2 x 20 meter. I land der man spiller mye cricket er dette enten hardtrampet jord eller betong, mens det rundt dette feltet er gras som på en norsk fotballbane. I Norge, med så mye regn, kan

vi ikke lage et slikt felt i hardtrampet jord. Det blir bare søle. Og vi kan heller ikke lage et betongfelt midt på en fotballbane. Men så kom den ansvarlige for idrettsanlegg i Drammen med en flott løsning. På Berskau, der det er flere fotballbaner ved siden av hverandre, med grøntfelt i mellom, la han feltet på 2 x 20 meter mellom banene. Så kan vi også bruke bane ved siden av. Derved kan fotball og cricket bruke samme anlegg.

Klubben fikk god hjelp av Buskerud Idrettskrets og av Drammen kommune. I tillegg til å hjelpe til med baneanlegg fikk klubben starthjelp fra nærmiljøavdelingen i kommunen, og idrettskretsen bisto i arbeidet med å etablere klubben som idrettslag under NIF.

Interesse for selve spillet var drivkraft i etableringen av egen klubb. Dessuten er cricket en pakistansk tradisjon, og

.... gjennom å videreføre tradisjonen binder det deg til landet ditt. Ungene våre kan nå se cricket på pakistansk TV. Men det er nok mest sannsynlig at de i framtida vil spille fotball. Vi har en hard konkurranse med fotball. Ungene våre snakker like mye om ManU som norske unger.

Drammen Cricketklubb er åpen for alle som ønsker å spille cricket. Blant medlemmer er innvandrere med pakistansk bakgrunn i klart flertall. Noen medlemmer har bakgrunn fra India, noen fra Sri Lanka og en fra England. Klubben har også hatt etniske norske som aktive utøvere, men disse har gitt seg.

Klubben har et seniorlag med 20 spillere. I tillegg til disse har man ei nesten like stor gruppe ungdommer som trener sammen med de voksne, men som ikke deltar i noen form for seriespill. Dessuten har man ei gruppe barn på 7 år og oppover. Disse har fått utstyr av klubben slik at de kan "leke-trene". Heller ikke disse deltar i seriespill, men derimot i et par cup'er i løpet av året. De voksne spillerne betaler en årsavgift på kr 1000,- + en fast avgift per kamp (for dekke av baneleie og dommerutgifter). Ungdommene betaler bare 50 kroner året, og blir klart subsidiert av de voksne.

Med så få voksne spillere har klubben noen problemer med å stille lag. Cricket er en typisk sommeridrett, og om sommeren er det mange av medlemmene som tar lange ferieopphold i hjemlandet. Klubben har også problemer med å få foreldre til å stille opp i forbindelse med cup'er og treningsarrangement for de yngste. Derved faller mye ekstraarbeid på de tillitsvalgte, som alle dessuten selv er aktive utøvere.

Vi prøvde en gang å få til et styre som også hadde folk som ikke spilte aktivt. Det klarte vi ikke. Vi hadde og trengt flere voksne som tilskuere. Vi ber dem komme på cup'er. De kommer ikke av seg selv, de må bli bedt. De er ikke vant med å stille opp, men blir de bedt så kommer de. ... (Men) foreldredeltakelse er ikke noen stor sak.

Disse begrensningen forklares med at det er for få med interesse for cricket i Drammen. At det er så få gjør at det ikke er grunnlag på sterkere satsing på barneidrett. I Oslo ville nok dette vært mulig, men ikke i Drammen, hevder vår informant.

7.3 Store ulikheter mellom de tre klubbene

De tre klubbene er ulike, men på noen punkter også svært like. Alle startet som uformell løkkeaktivitet organisert av og for voksne. Noen år etter at disse uformelle aktivitetene startet, ble idrettsforening med forankring i NIF stiftet I alle de tre klubbene var det

personer med minoritetsbakgrunn som foresto dette arbeidet, riktignok med bistand fra kommune og idrettskrets, slik Drammen Cricketklubb forteller om.

Klubbene er av ulik dato. Andes har eksistert som idrettslag i mer enn tretti år, men de to andre har bestått i 8 og 9 år. Fra å være en rent chilensk forening har Andes overtre tiår utviklet seg til å bli et internasjonalt miljø med 31 nasjonaliteter representert blant medlemmene.

Den tamilske klubben har etter 8 års eksistens fortsatt bare tamiler blant medlemmene. De to klubbene har valgt navn med tilknytning til etnisk/nasjonal egenart. Tamilenes valg av klubbnavn indikerer at tilhørighet til denne etniske gruppen er et vilkår for å bli tatt opp som medlem. Andes har hentet navnet fra ei fjellkjede som strekker seg gjennom mange land i Sør-Amerika. Navnet gir gjenklang hos mange nasjonaliteter. Klubben har da også et multikulturelt miljø. Til forskjell fra disse har cricketklubben hentet sitt navn fra sitt *nåværende* lokalmiljø, og ikke et navn som henspeler på etnisk eller nasjonal opprinnelse. Navnevalget inviterer cricketinteresserte i Drammen til å melde seg inn uavhengig av etnisk tilhørighet

Både Tamiler og Chilenerne kom til Norge som flyktninger. Selv om fundamentet for Andes var trukket opp av sjøfolk fra Chile, var det etter hvert flyktninger fra landet som ble viktigste medlemsgruppe. Mye tyder på at status som flyktning var et viktig felles utgangspunkt for organisering av egne idrettslag for tamiler og chilenerne. Oppholdet her i landet ble av begge grupper antatt å være midlertidig. Tilpasningen til norske forhold har båret preg av dette. Begge grupper var dessuten enhetlige i den forstand at de definerte seg som tilhørende samme kulturelle og sosiale fellesskap (tamilene), og stort sett samme politiske hovedretning (chilenerne).

Men de idrettslagene som de to gruppene organiserte ble svært forskjellige. Tamilsk barne og ungdomsidrettslag har barn og unge som sin målgruppe – det er *bare* barn mellom 3 og 16 år som kan være medlem. Foreldrene blir en form for ”vedheng” til barna. I Andes er forholdet omvendt: det er de voksne som er klubbens målgruppe, det er voksne som er medlem, og det er for voksne at klubben organiserer idrett. For Andes er barna ”vedheng”. Barna er selvsagte gjester til sommerfestival og nasjonaldag. På disse arrangementene får barna i mange sammenhenger plass som midtpunkt i det det arrangeres lekpregede idrettskonkurranser. Barna er selvfølgelig også midtpunkt for den årlige fotballskolen.

I likhet med Andes rekrutterer Drammen Cricketklubb medlemmer med forskjellig etnisk bakgrunn, men med pakistanere som klart dominerende gruppe. Også Drammen Cricketklubb er primært et idrettslag for voksne. Ungdom gies plass som ”lærlinger”, og småbarn introduseres til idrettene gjennom leke-trening. Mens barna i Andes er ”vedheng” i den forstand at de bare får et eget tilbud gjennom årlig fotballskole og gjennom årlige kulturarrangement, har tilbudet til barna i Drammen Cricketklubb større kontinuitet i det det går over hele sesongen, om enn med et klart uformelt preg.

Sammenliknet med den tamilske klubben har altså barna i Andes og Drammen Cricketklubb en perifer plass. Formålet med Andes er å bygge en plattform for voksnes idrett. Det gjelder også for cricketklubben. For den tamilske klubben er formålet å introdusere (små) barn og unge til ulike former for idrett, altså en form for presosialisering. De av barna som viser interesse oppfordres til å melde seg inn i norske klubber. Den tamilske klubben har altså til formål å introdusere, og å integrere barn i idrett, men også å integrere barn til det norske samfunnet *gjennom* idrett. Den tamilske klubben introduserer barnet til idrett innenfor rammen av det egne kulturelle og språklige fellesskap. Videreføring i idrett overlates til norske klubber, men dobbeltmedlemskapet

gir hele tiden de idrettsaktive barna et fortsatt lekpreget idrettstilbud innenfor dette egne fellesskapet. Cricketklubben gir også et introduksjonstilbud – et presosialiserende tilbud – i en avgrenset idrettsform uten tradisjoner i norske klubber, altså et tilbud om integrasjon i idrett. Mulighetene for integrasjon gjennom idrett må imidlertid antas å være meget begrenset i det tilbud Drammen Cricketklubb gir.

Andes tilbud til barn er svært begrenset, og åpner verken for integrasjon i- eller gjennom idrett.

Driften i de tre klubbene har noen likhetspunkter. De driver fysisk aktivitet, de trener for å mestre, de opplever fellesskap. Men det skjer sammen med andre unge, i hovedsak fra samme etniske gruppe eller med andre med minoritetsbakgrunn. Barna deltar derimot lite i konkurranser og seriespill. Dermed minsker behovet for foreldreinnsats umiddelbart. Det blir mye mindre kjøring, mindre behov for deltakeravgift for å dekke reiseutgifter, ingen dommerutgifter, serieavgift eller forsikringer. De har ikke anlegg som skal vedlikeholdes, kiosk- og hallvakter som skal besettes. Samtidig produseres trolig mange av de positive virkningene av idrett – barna opplever mestringsglede, de må samarbeide, de oppøver fysiske ferdigheter som kan komme dem til nytte senere.

Tamilske barn som bare spiller fotball mot andre tamilske lag - de som ikke etablerer dobbeltmedlemskap - blir ikke integrert i idretten som organisasjon eller bevegelse, selv om de gjennom moderklubben er medlem i Norges Idrettsforbund. De blir heller ikke integrert i samfunnet gjennom idretten. Gjennom idrett møter disse bare andre barn og unge med samme etniske bakgrunn. På den annen side kommer trolig ungene over noen tekniske terskler – det vi ovenfor kalte ”presosialisering til idrett” - slik at de kan velge å gå over til ordinære lag når de blir noe eldre. Den type idrettsaktivitet som den tamilske klubben organiserer kan derfor på sikt ha integrerende konsekvenser gjennom det å bringe ungene over de nødvendige ferdighetsmessige terskler, og derved øke mulighetene for å delta sammen med majoritetsbefolkning på et senere tidspunkt. Som vi har sett er det om lag 50 prosent av medlemmene i alderen 7 til 16 år som har etablert slikt dobbeltmedlemskap.

Informasjon om arbeidet i den tamilske klubben er stort sett begrenset til intervju med klubbens leder, til skriftlig materiale fra klubbens hjemmesider, samt presseoppslag om klubbens virksomhet. Den tilgjengelige informasjonen gir et svært positivt inntrykk. Det synes som om den egne etniske klubben kan motvirke en fare som ligger i selve migrasjonssituasjonen

.... at foreldre og barn (i deres tilpasningsprosess)skaper grunnleggende forskjellige prosjekter, der barna utvikler preferanser for migrasjonslandets kultur og verdier, mens foreldrene først og fremst identifiserer seg med verdier og kultur de selv har vokst opp med. Det er dermed en risiko for at barna mister tilgangen til foreldrene som en viktig ressurs for sin tilpasning til Norge... Engebretsen, Bakken og Fuglerud 2004:143

Det synes som at den tamilske klubben er et viktig springbrett til idrett. Gjennom den introduksjon til idrett klubben gir, blir muligens terskelen til organisert idrett lavere for tamilske barn enn for barn fra andre etniske minoritetsgrupper. Gjennom dette er det mulig at tamilske barn i større utstrekning enn barn fra andre sammenlignbare minoritetsgrupper melder seg inn i den norske barneidretten, og det er mulig at disse barna er aktive i idrett lenger opp i ungdomsalderen enn det sammenlignbare grupper er.

Vi skal samtidig være oppmerksom på at tamilske foreldre bruker betydelige krefter på å drive eget idrettslag for sine barn. I hvilken grad går dette ut over den oppfølging disse foreldrene forventes å gi til de mange barna som også er med i "vanlige" norske klubber?

For å bekrefte eller avkrefte denne hypotesen kreves en langt mer inngående studie enn det dette arbeidet har gitt adgang til.

8 Oppsummering og konklusjon

8.1 Et delvis positivt bilde

Denne undersøkelsen av foreldreinnsats i idrettslag – fortrinnsvis innen fotballen – i flerkulturelle områder, har vist at flere av idrettslagene har vist en nesten bemerkelsesverdige evne til å gi et aktivitetstilbud til barn og unge. Vår forventning om at idrettslagene skulle "knele" under presset av et stort antall barn med minoritetsbakgrunn som hadde med seg lite foreldreinnsats, viste seg heldigvis ikke å holde stikk. Denne noe overraskende og positive situasjonen skyldes flere faktorer.

1. I Groruddalen finnes det et betydelig antall ressurssterke norske foreldre som investerer et betydelig antall timer hver uke for å trene og/eller være lagleder for et lag i aldersbestemte klasser. Lagledere, trenere og evt. foreldrekontakter for de 22 lagene i aldersbestemte klasser fordelt på seks idrettsforeninger i Groruddalen som vi har undersøkt, har med noen få unntak norsk bakgrunn. Uten disse ville det ikke ha vært produserte organisert idrettsaktivitet for aldersbestemte lag. Som ledere/trenere for aldersbestemte og flerkulturelle lag må de trolig yte langt mer i sine verv enn det som er vanlig er i mer gjennomsnittlige norske idrettslag. De må informere, forklare, følge opp både barn og unge og deres foreldre på en måte som de fleste andre lagleder/trenere slipper. Noen går på hjemmebesøk for å få kontakt med foreldrene.

Deres motiver for å yte en slik innsats er flere og til dels sammensatte. Flere har selv vært aktive i idretten og brenner for både idrett generelt og sitt lokale lag spesielt. Flere uttrykker at det er viktig å gi ungene et alternativ til negative ungdomsmiljøer, og at de har en klar forebyggende vinkling på sitt arbeid. Det gjelder ikke bare å holde eget barn unna slike miljøer som framstår som en negativ og realistisk mulighet, men å holde flest mulig barn unna. De ser på idretten som et sted hvor en kan skape gode relasjoner på tvers av kulturer. Flere gir uttrykk for brede og samfunnsbyggende motiver for sin satsing.

Disse foreldrene er en betydelig ressurs – som det er viktig å verdsette.

2. De med norsk bakgrunn som ikke har lagleder eller trenerverv, stiller i betydelig grad opp som sjåfører, som tilskuere og på dugnader. De utgjør en ressurs som kan trå til som trener/lagleder ved sykdom, ferier og på cup'er hvis det skulle være nødvendig. Deres deltakelse fungerer derfor også som en viktig støttefunksjon for ledere og trenere, og som oppmuntre for barna. Det er svært få norske foreldre som er gratispassasjerer.

3. Minoritetsbefolkningen er ikke så passiv som vi i utgangspunktet forventet. En relativt stor del følger opp barnas idrettsaktivitet, særlig når de er små. Noen kjører til og fra kamper – hvis de kan og har bil. Noen er hyppige tilskuere og heiagieng på kamper. Relativt mange deltar også på tidsavgrensede dugnader på cup'er, som hallvakter og kioskvakter hvor de gjør en innsats som synes. De norske lagledere og trenere har lært at

hvis minoritetsforeldrene får en personlig anmodning om å stille opp, og at de får klart avgrensede arbeidsoppgaver som er tilpasset deres språknivå og ferdigheter, stiller mange opp.

4. Idrettsaktivitet på barnenivå (hvertfall i våre lag) finansieres i hovedsak gjennom aktivitetskontingent/treningsavgifter. Disse ligger på fra 500-1300 kroner pr. år. I tillegg kommer en medlemskontingent til hovedforeningen på 200-300 kroner. Disse treningsavgiftene/aktivitetskontingentene har åpenbart blitt høyere de senere år, og innebærer en høyere ”medlemstelskel”. Informantene oppgir at interessen for å bruke tid på inntektsbringende dugnader er redusert. De krever dessuten mye tid å administrere og gjennomføre. Foreldre som betaler kontingentene, gir et vesentlig bidrag til aktivitetsproduksjonen. En stor majoritet av foreldrene betaler sine kontingenter. Dette gjelder også foreldre med minoritetsbakgrunn. Etter en purrerunde eller to betaler 9 av 10 foreldre med minoritetsbakgrunn den nødvendige kontingent og deltakelsesavgift.

5. Vi har beskrevet ett eksempel på organisering av barneidrett i eget etnisk idrettslag. Klubben tilbyr introduksjon til mange idrettsgrener gjennom lek-pregede aktiviteter. Klubben har som formål å være brobygger til ”vanlige” idrettslag for barn og unge. Det synes som om denne klubben langt på vei har nådd dette målet. Måten denne klubben arbeider på, kan være én av flere måter å lette integrasjon av barn med minoritetsbakgrunn i idretten. Derfor bør arbeidet i denne klubben studeres mer inngående.

8.1.1 Lettest i områder med variert boligmasse

De idrettsforeningene i Groruddalen som synes å klare seg best, hvor det rapporteres om minst problemer å holde de enkelte lag i drift, kjennetegnes av en variert boligstruktur. I tillegg til en betydelig blokkbebyggelse som i stor grad huser mennesker med minoritetsbakgrunn, finnes det også rekkehus og eneboliger med et stort innslag av norsk etniske beboere. Et stort flertall av de idrettsledere og trenere vi har intervjuet framstår som svært ressurssterke – mange i lederjobber og i jobber som krever høyere utdanning.

Denne variasjonen på boligmarkedet har gitt muligheter for innflytting av barnefamilier generelt, og en tilbakeflytting av unge voksne som selv har vokst opp i Groruddalen, og som har en sterk lokal identitet. Våre informanter i for eksempel I.L. Grei forteller at de har mange ledere og trenere som selv har vokst opp i klubben, som brenner både for den og idretten, og som ønsker å gi noe tilbake. Som nyetablerte voksne har de funnet gode boliger i rekkehusene eller eneboligene i området. Likeledes er området attraktivt for unge nyetablerte familier uten tilknytning til området, fordi det tilbyr gode og rimelige eneboliger og rekkehus (sammenlignet med de vestlige og nordlige bydeler i Oslo).

Selv om andelen med minoritetsbakgrunn i området øker ved at de i stor grad flytter inn i blokkbebyggelsen, er det nok foreldreressurser i den varierte lave boligbebyggelsen til å holde produksjonen av idrettsaktivitet i gang.

8.2 En situasjon som noen steder er vanskelig og endog kritisk

På den annen side viser denne undersøkelsen at det går ei grense for stor andel minoritetsbefolkning et område har, før situasjonen blir så vanskelig at lag i aldersbestemte klasser bryter sammen, eller at nye lag ikke blir etablert. Denne

”sårbarhetsgrensen” går høyere enn vi forventet. Det ser ut som at idrettsforeningene klarer ca. 50 prosent barn og unge med minoritetsbakgrunn uten altfor store problemer fordi oppslutningen blant de norske foreldrene er så stor. Enkelte lag ser også ut til å klare opp mot 2/3 – særlig hvis laget har relativt mange deltakere og derfor også et stort nok antall norske foreldre å trekke veksler på. Men når laget kun har et par-tre foreldrepar med norsk bakgrunn, skal det mye til for at en blant disse vil finne to-tre som er villig til å bruke et stort antall timer hver uke på å holde et aldersbestemt lag i gang og som for øvrig har de nødvendige organisasjonsmessige og idrettslige kvalifikasjoner. Når barn og unge med minoritetsbakgrunn utgjør et *betydelig flertall* i et idrettslags nedslagsfelt, vil situasjonen for eksisterende enkeltlag kunne bli kritisk. Det blir for få som kan eller vil være ledere. På de eldre alderstrinnene svikter også foreldre med minoritetsbakgrunn både når det gjelder kjøring og annen dugnadsdeltakelse. Arbeidspresset og frustrasjonene hos de som forsøker å holde aktivitetene i gang blir stor. Dessuten er det stor sjanse for at nye lag ikke blir etablert slik at hele idrettsforeninger kan risikere å dø ut. Skjebnen til den ærerike idrettsforeningen Drafn i Drammen, viser hvor ille det kan bli. Situasjonen er ikke så kritisk i de idrettsforeningene vi har studert i Groruddalen, men det skal ikke så mye til før den kan bli det i enkelte av dem.

Hvis vi tar utgangspunkt i den foreldreinnsatsen vi ser i dag, kan det synes som om det går et kritisk skjæringspunkt rundt 65-70 prosent minoritetsandel. Innen populære idretter som guttefotball, hvor den etniske fordeling på laget gjenspeiler den i boområdet, skal det mye til for å opprettholde barne- og ungdomsidretten slik vi kjenner den i dag hvis prosentandelen går utover det.

8.3 Tiltak

8.3.1 Strukturelle boligmessige tiltak

De beste tiltakene for å opprettholde idrettslag som sivile strukturer i flerkulturelle områder, vil være boligpolitiske tiltak som sørger for at færre etnisk norske flytter ut av slike områder og at flere etnisk norske flytter inn. Siden det er fritt boligvalg i Norge, er dette vanskelig å styre. Å kvoteregulere hvem som flytter inn, er et virkemiddel som de fleste vil finne både politisk og etisk uakseptabelt. Å bygge ut flere eneboliger og rekkehus i ”baklandet” bak blokkområdene som vil være attraktive for ressurssterke unge voksne med norsk etnisk bakgrunn, kan være et slikt virkemiddel. Men dette er ikke noe enkelt virkemiddel. Nye slike områder vil kunne komme i konflikt med for eksempel friluftsjakter og markagrense. En økt tilflytting av etnisk norske, i tillegg til barnrike familier med minoritetsbakgrunn som flytter inn i blokkbebyggelsen, kan føre til behov for kostnadskreven skolebygg, barnehager m.m. Hvis en ønsker å unngå at det til slutt blir 80-90 prosent barn og unge med minoritetsbakgrunn som verken har etnisk norske kamerater å omgås, og unngå at viktige sivile norske strukturer bryter sammen, kan dette allikevel være helt sentrale virkemidler.

I og med at Groruddalen er et område som får mye faglig og politisk oppmerksomhet, og at de utfordringer og problemer som vi peker på her i stor grad er kjent, skal vi ikke bruke mer plass på denne type forslag.

8.3.2 Samarbeid mellom idrettsforeninger

Med henvisning til situasjonen fra Drammen fra begynnelsen av 1990-tallet og fram til i dag, hvor idrettslaget Skiold gradvis tok over de norske ungene med de ressurssterke foreldrene fra Drafn, beskrev vi en prosess hvor det sårbare idrettslaget gradvis ble tappet for ressurser. En kan ikke laste idrettslaget Skiold for dette – det var få som virkelig kunne forstå rekkevidden av de foreningsovergangene som gradvis skjedde. Hadde en tatt situasjonen opp til bredere drøfting, kunne kanskje ha forhindre det som skjedde, eller hvertfall forsinket prosessen slik at en kunne finne alternative løsninger.

Kjernen i idretten er fredelig konkurranse. Denne konkurransen skjer ikke bare på idrettsbanen, men i en viss grad også om deltakere, talenter og motiverte foreldre. En kan selvsagt ikke forby en slik konkurranse, og en kan ikke hindre deltakere å delta hvor de selv ønsker. Det er foreningsfrihet i Norge. Samtidig vil det være viktig i et område som Groruddalen å drøfte hva en bør gjøre i de tilfeller hvor det skjer større endringer i rekrutteringen til de ulike idrettsforeningene som kan føre til at barn og unge i bestemte geografiske områder, eller med en bestemt etnisk eller sosial bakgrunn, blir stående på utsiden av idretten – slik vi nå ser på Fjell i Drammen.

Vi vil være forsiktig å antyde hvilke samarbeidsløsninger som kan være aktuelle. Det vil avhenge av den lokale situasjon. Slike løsninger kan trolig både være at en forsøker å bevare status quo når det gjelder rekrutteringsområde. I noen sammenhenger kan det være aktuelt å slå sammen enkeltstående lag for derigjennom å få større bærekraft, og i atter andre kan det være aktuelt å slå sammen hele idrettsforeninger. Den idrettslagsstrukturen en i dag har både i Groruddalen og andre tett befolkete områder, er utviklet i en tid hvor situasjonen var helt annerledes enn i dag. Idrettslagstrukturen bør derfor ikke være hellig, men gjenstand for diskusjon.

8.3.3 Å øke tilgangen på oppfølgere, ledere og trenere med minoritetsbakgrunn

Gir du en mann en fisk, har han mat for en dag. Lærer du ham å fiske, har han mat hele livet. (Gammelt visdomsord)

Som forfattere av dette notatet er vi av den oppfatning at norsk idrett slik vi i dag kjenner den, som sivile strukturer med et betydelig innslag av frivillig og ulønnet innsats, er ”verneverdig”. I tillegg til å gi muligheter for idrettsglede og mestring, utgjør idrettslagene en viktig del av det sosiale limet i mange lokalsamfunn. De utgjør møteplasser hvor mennesker med ulik etnisk og sosial bakgrunn kan møtes på likefot, nettverk bygges, normer og organisatoriske ferdigheter læres, respekt og tillit mellom mennesker med ulike sosial og etnisk bakgrunn utvikles. Et norsk lokalsamfunn på 2-10000 innbyggere uten et idrettslag, vil være et fattig samfunn. Situasjonen på Fjell i Drammen har blitt slik, og den kan bli slik også i Groruddalen.

En enkel vei ut av uføret med manglende foreldredeltakelse, kan være å lønne trenere og lagledere. På kort sikt er det neppe tvil om at hvis en lønner lagledere og trenere med en hundrelapp eller to i timen, vil mange av problemene med å få lagledere og trenere bli borte. Mange – både foreldre og andre – ville trolig kunne tenke seg dette som en deltidsjobb. Hvis dette skal gjøres gjennom høyere egenandeler eller mer inntektsbringende dugnader, vil det neppe lette deltakelse fra barn og unge med minoritetsbakgrunn i idretten.

Å lønne trenere og ledere med offentlige midler (inkl. spillemidler) er en i utgangspunktet enkel vei ut av dette uføret. Dilemmaet er at en da sender et signal om at idrettsaktivitet ikke primært er foreldrenes ansvar, men et offentlig anliggende. Hvis en åpner opp for en slik praksis i noen områder, er det en fare for at dette kan danne presedens og bli et krav i andre områder. En risikerer da å åpne opp for at idrettslag endres i retning av noe som ligner en offentlig fritidsklubb. Å gjennomføre en slik endring, representerer et betydelig idrettspolitisk spørsmål. Dessuten vil en slik praksis, hvis den blir utbredt, kreve store ressurser.

Et alternativ til å bruke offentlige midler direkte inn i produksjonen av idrettsaktivitet, er å bruke offentlige midler *til å støtte opp under foreldreinnsatsen*. Dette kan skje gjennom utstrakt informasjon og oppsøkende virksomhet overfor foreldre i ulike etniske grupper.

Samordning av informasjon

Så å si alle informanter vi har intervjuet peker på at det fortsatt er mange foreldre med minoritetsbakgrunn som ikke vet og forstår hvilke forpliktelser et medlemskap i et idrettslag fører med seg. Det skapes irritasjon når idrettsledere som bruker en stor del av fritida si på ulønnet arbeid, blir møtt med en forventning om at de kun gjør jobben sin – de har jo betalt for det. Likeledes skaper det mye frustrasjon når foreldre med minoritetsbakgrunn tar på seg oppgaver som lagleder eller verv i fotballstyre, hvor de ikke har forstått rekkevidden av det de har sagt ja til, og hvor de enten etterlater seg et kaos eller bare blir borte.

Flere av idrettslagene har på egenhånd, med variert hell, forsøkt å utarbeide og oversette materiell til urdu, arabisk, tyskisk etc. Vi synes ikke at dette er en oppgave som skal overlates til lokale idrettsledere som ellers gjør en heroisk innsats for å holde viktige aktiviteter i gang. Her kunne en tenke som et alternativ at det gis ut felles informasjonsmateriell for hele Oslo-idretten (evt. i samarbeid mellom flere idrettskretser eller i regi av Norges idrettsforbund) på de største minoritetsspråkene. Slik informasjon, i både trykt og nettbasert form, burde inneholde en generell del om hvordan norsk idrett drives, hvordan de finansieres, hvilke formelle og uformelle forpliktelser foreldrene har. Samtidig burde en slik informasjonsbrosjyre ha en spesiell del hvor det kunne gis en kort informasjon om den enkelte idrettsforening og om det enkelte lag.

Det for øvrig ikke sikkert at det holder å oversette informasjon som er myntet på norske foreldre som stort sett kjenner idrettens skrevne og uskrevne regler, hvordan den er bygd opp og drives. En må lage nytt og informativt materiale. Til dette må det være mulig å anvende offentlige midler.

Vi er klar over at det kan være noen flyktninger og innvandrere som heller ikke kan lese eget morsmål, men det er selsagt ikke noe argument mot å utarbeide slik informasjon.

Personlig informasjon og oppfølging – bruk av brobyggere i idretten

Riktig og relevant informasjon er trolig en nødvendig forutsetning for at foreldre med minoritetsbakgrunn skal vite klarere hva som forventes slik at misforståelser kan unngås. Samtidig er formidling av trykt eller nettbasert informasjon en tilstrekkelig forutsetning for at langt flere får en riktig forståelse av hvordan norsk idrett organiseres og drives, og at de deretter stiller opp som oppfølgere, dagnadsarbeidere og etter hvert som lagledere. Det skal mer til. Flere av informantene våre har pekt på at de har hatt gode erfaringer med personlig kontakt hvor de har oppsøkt foreldrene hjemme. Samtidig er dette en svært tidkrevende arbeidsform, som en neppe kan forvente at alle lagledere vil prioritere. Denne erfaringen viser allikevel at en trenger noen som kan være brobyggere mellom idrettslag og foreldre.

En slik ”brobyggerordning” er i mindre målestokk anvendt i et av idrettslagene i Groruddalen – i Vestli IL. Idrettsforeningen hadde et styremedlem med innvandrerbakgrunn som spesielt arbeidet med å bygge opp relasjoner til foreldre med minoritetsbakgrunn. Erfaringen fra Vestli, slik den formidles fra leder i fotballgruppa, er at den direkte kontakten som dette styremedlemmet tok til foreldre med minoritetsbakgrunn, bidro til bedre fram møte på foreldremøter og større innsats som oppfølgere. Skriftlig informasjon uten en slik personlig oppfølging hadde begrenset verdi.

En slik brobyggeroppgave er trolig noe som kan passe godt for personer med minoritetsbakgrunn som både kjenner idretten og som kjenner den situasjon som foreldre med minoritetsbakgrunn er i.

Vi mener at idrettslag med en stor andel barn og unge med minoritetsbakgrunn bør kunne ha en eller flere *brobyggere* som kan lønnes noen timer pr. måned, og slik at det kan kombineres med vanlig jobb. Oppgaven deres skal ikke være å ta ansvar fra foreldrene og gå direkte inn i trener- eller laglederjobber. Derimot bør de stimulere til deltakelse fra foreldrene til de som begynner i et idrettslag, helst fra laget er nystartet på 7-årstrinnet. Oppgavene deres må være å informere, motivere og mobilisere foreldre til å delta – i første rekke som oppfølgere av ungene. På sikt kan oppgaven være å legge til rette for at foreldrene kan utføre enkle trener- og laglederoppgaver. For å få til dette må trolig også enkelte oppgaver gjøres enklere og mer standardiserte slik at foreldre som er usikre på både idretten og språket, tør engasjere seg. I tillegg må en også arbeide mot de norske foreldrene slik at de aksepterer at minoritetsforeldrene kanskje gjør ting litt på sin egen måte. Norsk idrett kan være svært tradisjonsstyrt, men en kan ikke forvente at alt skal gjøre ”som før” når en tar i mot foreldre med helt andre forutsetninger og erfaringer.

Vi har i kapittel 5 påpekt at det også er en rekke andre barrierer som gjør det vanskelig for mennesker med minoritetsbakgrunn å delta i oppfølgingsaktiviteter og leder/treneroppgaver. En kan selvsagt ikke rydde dette av veien gjennom å lønne noen brobyggere i idretten. Det er ikke realistisk at alle foreldre med minoritetsbakgrunn skal bli gode oppfølgere og potensielle trenere/lagledere, men at noen flere kan bli det. En bør etter vår oppfatning vurdere om offentlige tilskuddsordninger kan brukes til slike brobyggeroppgaver.

8.3.4 Å minske behovet for foreldreressurser

Trenerkurs og økonomisk utgiftsdekning for eldre ungdommer som ønsker å bli trenere

Selv om vi mener at det er viktig å opprettholde idrettslagene som sivile organisasjoner med stort innslag av frivillig innsats, vil vi ikke avvise bruk av lønnet innsats i idretten. Den er jo allerede der i noe monn, både som lønn til daglige leder og til trenere, i noen grad også i barne- og ungdomsidretten. Selv om trenere på ungdomsnivået mange steder fortsatt er helt ulønnet, er det mange som praktiserer ”utgiftsdekning” og også en avgrenset lønn. På trenersiden er det ikke noe prinsipp om at idrett skal drives ulønnet i andre idrettslag, og det vil derfor være søkt å insistere på at treneroppgaver i lag med stor andel minoritetsungdommer skal skje uten noen form for økonomisk kompensasjon. Å bruke eldre ungdommer eller unge voksne fra egen klubb (fra juniorlag eller a-lag), gjerne med etnisk minoritetsbakgrunn, som dessuten også egner seg som forbilder, er en mulig vei ut av uføret. På 13-16-årsnivået må en kanskje innse at det vil ta lang tid, kanskje et par tiår, før en får fram foreldre med minoritetsbakgrunn som har den nødvendige kompetansen til å ta slike oppgaver.

Litteratur

- Archetti, Eduardo (2003): Den norske ”idrettsmodellen”: Et kritisk blikk på sivilts samfunn i Norge. *Norsk antropologisk tidsskrift 14: 8-15*
- Bjerke Tore, Sveinung Berg, Thomas Haaland og Olve Krange (2006): *Fritid og friluft – aktiviteter og holdninger blant barn i Groruddalen*. Arbeidsnotat, Norsk institutt for naturforskning.
- Brattbakk, Ingar (2006): *Befolkningsutvikling i norske drabantbyer etter 2000 – særlig fokus på Oslo*. Manus under bearbeiding. Kommer som NIBR notat
- Carlsson, Yngve (1991): *Nærmiljøarbeid i en drabantby*. NIBR-notat 1991:127
- Carlsson, Yngve (1992): *Det kompliserte nærmiljøarbeidet*. NIBR-rapport 1992:12
- Carlsson, Yngve (2002): *Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet: rapport fra en følgeforsker*. NIBR-notat 2002:125
- Carlsson, og T. Haaland (2004): *Barn og unge som står utenfor – aktivisering gjennom idrett*. NIBR-rapport 2004:11
- Carlsson, Yngve (2005): *Tett på gjengen. En evaluering av gjenintervensjonsprosjektet ”Tett På” i Oslo*. NIBR-rapport 2005:14
- Engebretsen, A, A. Bakken og Ø. Fuglerud (2004): Somalisk og tamilsk ungdom. I: Fuglerud, Ø (red): *Andre bilder av ”de andre”*. Transnasjonale liv i Norge. Pax Forlag, 2004
- Green, B.C. og Chalip, L. (1997): Enduring Involvement in Youth Soccer: The Socialization of parent and Child. *Journal of Leisure research* 1997, Vol. 29, No 1. pp. 61-77
- Hansen T, og I. Brattbakk (2005): *Endringsprosesser i norske drabantbyer*. Byggforsk skriftserie 2005
- Haveraaen, Morten (1993): *By, bosted, lokalsamfunn, bolig. Fire stedsrettede arbeider hvor planlegging møter sosiologi*. Dr. Scintiarum Thesis 1993:19. Norges Landbrukshøgskole
- Klaudi Klausen, K. og Selle, P (1995): *Frivillig organisering i Norden*. Oslo:Tano
- Krange, O. og Strandbu, Å., (2004): *Ungdom, idrett og friluftsliv. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. Oslo, NOVA

- Lidén, Hilde (2005): *Mangfoldig barndom*. Oslo: Thesis-serien: Uni-Pax /ISF
- Lorentzen, Håkon (2004): *Fellesskapets fundament. Sivilsamfunnet og individualismen*. Oslo: Pax
- Norges forskningsråd (2005): *Sosial kapital*. Innstilling fra et utredningsutvalg oppnevnt av Norges forskningsråd, mars 2005.
- Seippel, Ø (2002): Frivillighet og profesjonalitet i norsk idrett: visjoner, fakta og framtidsutsikter. I Seippel, Ø 2002 (red): *Idrettens bevegelser*. Novus forlag.
- Seippel, Ø. (2005): *Orker ikke, gidder ikke, passer ikke? Om frafallet i norsk idrett*. Oslo: ISF-rapport 2005:3
- Seippel, Ø (2006): *Frivillig innsats i Oslo-idretten*. ISF-rapport 2006:5
- Sørhaug, Hans Chr. (1989): *Kake eller konfekt. Utkast til en teori om frivillige organisasjoners politiske økonomi*. I Brox, O. og Gullestad, M (red.): På norsk grunn. Oslo: Ad Notam
- Walseth, Kristin (2005): *En problematisering av idretten som arena for integrasjon av etniske minoriteter*. Malmø Høgskola: Idrettsforum, org./artiklar
- Walseth, K og Fasting K. (2004). Sport as a means of integrating minority women. *Sport in Society* 7 (107-129).